

સાંપાકે

નીલાની

સાપા.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાગિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક: ✓ ૧૬૪ વર્ષ: ૧૯૫૮

પુસ્તકનું નામ ૨૧૫૫, ૮૧૮૧૦૦

૮૧૨૨૧

વિષય ૨૧૫૫, ૮૧૮૧૦૦

રીચમંડ વીલ્ડાનો વારસ.

ધંગેજી સંસારની એક વારતા.

લખનાર—બહુમનજી નવરોજી કાળરાજી.

પ્રગટ કરનાર, મીં. દીનશા એ. કરકરયા તે ‘ઢાંગ-સોંગ’
ચોપાન્યાંના માલેક અને અધિપતી; ઢાંગ-સોંગ વાતા માળા નંબર
વન, ઢ. અને ગ્રી, વીસ લાખનો વારસો, લક્ષ્મી લવજી,
સમરકંદનો શાહુજીદો, ઓરત, જીવપર જોરાવરી, બાઈ કે
કસાઈ, ધડી ચપકો, પીકચર સાચની પાક ખોરદેહ
અવસ્તા, મુરાકીવ આશાન, હકદારનો હક,
બાજધરણના અવસ્તા, એક પરચરના પ્રતાપ,
મુતી ની આખનો હીરા, દુન્યા કે દોજખ,
ગંધાતોગુલાબ, શીરીનની કહાણી, સફેદ ઠંગ,
બેદીલ કે બેવફા, મા-સગી કે સાવકી,
મનોરમા, રોર સોદા યાને રોરખજર,
મુક્ત નવાલો અને સેહતાનનો
હવાલો, ગુલવાડીતું ગુલાબ,
નખરાખઃઝ નસીબ,
વિગેરેના પ્રગટ કર્તા.

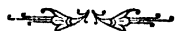

આ વાતાની ચોપડી મીં. બ. ન. કાળરાજીએ ક્રીયર રોડ, કોટ મુંબઈથી
લખી છે, અને મીં. દીનશા એલજી કરકરયાએ ૨૬૭
માંટરોડ મુંબઈ, પોતાના “માલેક પ્રીન્ડીંગ
પ્રેસ”માં છાપી છે અને ત્યાંથીજ પોતાને
માટે પ્રગટ કીધી છે.

ગોકર્ણ વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
શુક્રવાની કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૯૧૬૬

આ પુસ્તક ઇ. સ. ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા આક્ટની રૂયે રેજીસ્ટર
કરાવ્યું છે માટે તેના રચનારની તેમજ તેના પ્રગટ કરનારની
રજા વગર કોઈને તે છાપી પ્રગટ કરવાનો હક નથી.

દીબાચો.

આ કરકરયા “નામદાર” ધરયા ધરાતા નથી ! “ઢોંગ-સોંગ” ચોપાન્યાનાં આ ઉમંગી માલેક એક દસ્તુરજ્ઞદા છે, અને તોપણ દસ્તુરના ધંધા કરતાં તેમને એક પખ્લીશરના ધંધામાં વિશેષ છક્કાંજ હોવાં જોઈએ, કેમજે એ સુફેદ પાગડીવાળા શીરેસ્તાઈ નુરના “નામદાર” માહરાં અને ખીજાં થોડાંક આગેવાન લેખકોનાં પુસ્તકો ઉપરાસાપરી છાપીને બાહેર પાડતા રહયા છે. એવણુ ભાઈ જણાવે છે કે એમનું આ ૨૮ મું પુસ્તક છે, અને આ તો નિર્વીવાદ છે કે પારસી પખ્લીશરોમાં પોતાના સાહસ અને હિંમત સાથે એ ભાઈ પહેલા નંબરે આવે છે, જેથી કાઠએ અડધું મજાકમાં અને અડધું ગંભીર એમને જે “પારસી મેંકમીલન”નું નામ આપ્યું છે તે એમના દુશ્મનોની “બાંશપર” એવણુ નામદાર ખરું કરી આપતા રહ્યા છે. એ ભાઈ તમારા પારસી પખ્લીશરો, જે એકાદ આંગળીના ટેરવાંપર પણ ગણાય નહીં એટલા થોડા છે, તેમાં વગર શકે ધણો આગેવાન દરજ્જો ભોગવે છે, અને ગુજરાતી સાહિત્યમાં એક દસ્તુરજ્ઞદાની શામીલગીરી તમામ સાહિત્યમંડળ વાસ્તે માન ભરીજ સમજાવી જોઈએ.

આ “રીચમંડ વીજ્ઞાનો વારસ” ઇંગ્રેજી સંસારની એક વારતા છે, કે જે મેં વીસેક વરસોની વાતપર અત્રેનાં પ્રખ્યાત “સાંજવર્તમાન” સાડ કટકે કટકે ખાસ લખી હતી, અને તે વખતે તે એ કાલમમાં મોટા ઉમંગથીજ વંચાઈ હતી.

ત્યાર કહે, વળી, તેજ વારતા થોડાંક વરસોની વાતપર ભાષ દીનશાજી કરકરયાએ પોતાનાં “દોગ-સોંગ”ની કટારોમાં નવાં જોમ અને જોશ સાથ પાછી છાપી હતી, અને હાલ વળી આ પુસ્તક રૂપે તેની ૧૦૦૦ પ્રત છાપીને બાહેર પાડી છે, એટલે ખરી રીતે તો એ મારી વારતાની આ ત્રીજી આવૃત્તિ છે, અને આ આગમજ માહરી સેંહેંકડો વારતાઓ જે ભેતક-રાર ઉમંગથી વંચાતી રહી છે તેમાં આ નવીન પુસ્તક તેનાં નવાં વાંચનારાંઓને કશીજ રીતે નાઉમેદ કરવાનું નથી. વાર્તા નાહની પણ બીલકુલ નિષ્કલંક અને ખરેખરી રસીલી છે, અને ગુજરાતી શોખીન વાંચનારાં અઝીઝો વચ્ચે તે હમેશની ઉલટથીજ વંચાશે એવી માહરે ઉમેદ રાખવાની છે.

ફ્રીઅર રોડ, કેટ. }
મુંબાઈ, તા. ૧૫-૩-૨૧. }

બ. ન. કાખરાજી,

રચનાર.

અર્પણ.

મરહુમ દોરાબજી જ. નાયગામવાલા,

—માહરાં જૈહેન શીરીન (મેહરબાઈ)ના ખાવંદ—

જેઓ

માહરાં વાહલાં અને અતી લોકમાનીતાં 'પુરસદ'ના
અવલ સ્થાપક હતા, અને જેવણે છેલ્લાં ૪૧ વરસોની
વાતપર એક ચોપાન્યું ચાલુ કરવાનો મને પ્રસંગ
થતાં તે પોતાનાં તે આગમચ સ્થાપેલાં ને
બંધ પડેલાં ચોપાન્યાંનું સળકતું નામ મને
ખુશીથી ઐનાયત કર્યું હતું, તેમની
તે અને તેવી માહરા જોગી લલાઈનાં
હેસાંનમાં તેમની અશો યાદને

આ નાહતું પુસ્તક હું

ઘણાં માન સાથ

અર્પણ

કરું છું.

બ. ન. કાબરાજી.

ક્રીયર રોડ, ડાંટે.

માહરં ૨૮ મું પુસ્તક !

સત્રાવીસમાં પુસ્તકની શાહી સુકાવાને માટે જાઓ વખત લાગે નથી તેટલાંજ કંઈ સારા સંજોગો વચ્ચે લાઈ બહુમનજ કાબરાજીની વાર્તા “રીચમંડ વીલાનો વારસ” બાહર પડે છે. આ એક અજબ સંજોગ છે અને એટલા બધા ઉતાવળા સંજોગો વચ્ચે આ વાર્તા બાહર પડશે એવી વંકી સ્વપ્ને પણ અમોએ રાખી હતી નહીં-પણ બનવા કાળ હોય છે તે બન્યા વગર રહેતું નથી, તેમ આ નાહની વાર્તા બહુજ ટુંક વખતમાં બાહર પાડીને હમોએ જરા દમ નીચે ઉતાર્યો છે.

વ્યસની આદમીઓ પોતાની ટેવ છોડતાં નથી તેમ સાહિત્યની પછવાડે એક વ્યસનીની પેઠેજ હમોને ધસડાતા જોઈ સર્વે કાષ્ટતું માનવાતું છે કે આ ધંધામાં કંઈ મોટું કીમીયું હમારે હાથ આવેલું લોકો સમજે છે. તેથી હમોખી કંઈ દલગીર થતા નથી, પણ “ભરી મુઠી ભારમાં” જેવા આપણેખી હીસાબ રાખીતેજ કામ લઈએ છીએ.

આ વાર્તાના પ્લોટ હમુને બહુજ પસંદ પડ્યો છે. વાર્તા ટુંકી છે પણ પીઞન પાટલાથી તદ્દન નીરાળી છે એટલે ખેશક બધો માવોજ એમાં ભરેલો છે. આ વાર્તા ખચ્ચીત હમુને ઘણી ગમી છે અને એ વાર્તા બાહર પડેલી જોઈ વાંચનારાઓખી ખુશી થશે એવી માહરી માન્યતા ખોટી પડશે નહીં.

લા• દુવાગો,

દીનશા એ. ૩૨૩૨૫

તા• ૧૦-૩-૧૯૨૧.

તમારા ઘરખટલાનો સઘળો બોળે
ઉપાડવા હમો તથ્યાર છધયેજી.

ધરની જંજલોમાં આખો વખત રોકી રાખીને સેહતા
જીવને સંતાપ કરવો તેનાં કરતાં એ જંજલ—

હમુને તમો કાંય નહીં સોંપતાં ?

અણીથી તે પણી સુધીનો તમામ કરીયાણાનો સામન
માંગો તેવો સોળે ને ગામ કરતાં સસ્તો મોકલવાને
હમારી પાસે દરેક સાંધનો તથ્યાર છે.

દરેક જાતનો ફરમાસુ મસાલો અને
ધરાનનો સુકો મેવો જેવો માંગો
તેવો મલશે.

ઘી, ખાંડ અને ચાહે એ સઘળું

માણેકયા પ્રધર્સ

ને ત્યાં ચીરા બજાર ૧ પોસ્ટ કાડું લખવે
મોકલી આપવામાં આવશે.

હીરાના
જાણીતા વેપારી
અને
ઝવેરીઓ.

સુરજમલ લલ્લુભાઈની કુંઠ

૨૨૫
કાલ્યાણદેવી રોડ,
મુંબઈ.

લેટેસ્ટ ફેશનનાં દાગીના
મેળવવાનું ભરૂંસેદાર ઠેકાણું આજ છે.

ઝવેરી ત્રીભોવનદાસ ભીમજી

શાદી

આંખને

રામસનીનાં શુભ

ઉડીને વળગે

હીંગામ ઉપર

એવા ડીઝાઇનો

પધારવા ખાસ

એકવાર બેયા

અરજ કર્યે

શિવાય ખ્યાલ

છીએ.

આવનાર નથી

નીચક્રું એડરેસ ધ્યાનમાં રાખશો.

ત્રીભોવનદાસ ભીમજી ઝવેરી.

રોજ મેમન સ્ટીટ, ઝવેરી બજાર, સુલ્કધ.

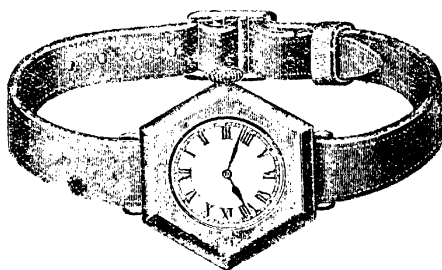
દેશાવરનાં ધરાદો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપી
વી. પી. પોસ્ટથી મોકલવામાં આવે છે.

ફેન્સી પ્રેઝન્ટ આપવા લાયક ચીજો.

ટેબલ અને ટાંગવાના કલેક્ટો. ટાઈમપીસો.

દુરબીન, લાઈનો કચુલર અને
મેગની ફાઈંગ ગલાસો

હ
ન
ટી
ગ

હ
ન
ટી
ગ

ફોટોટીર કેનોમીટર તથા રીસ્ટ વોચ.

ખરા મોનાની કમાનનાં કાસ્ટલ અને પેપર ચશ્મા-રીમલેસ
અને સ્ટીલ તીકલ ગોલ્ડ, ગોલ્ડ વિગેરે.

વલી ફેલેહમહમદની કુપની.

અબદુલ રહેમાન ત્રીટ, મારકીટ પાસે, મુબઈ.

લોકો કહેય કે ટુંકા વાળ લાંબા થતા નથી !

ઝોટી વાત છે.

મકુજે-સદાંતર

ઝોટી વાત છે !

જે લોક

મદ્રાસ હેર ઝોઝલ

વાપડે છે તેઓના બાલ

કદી ખરી પડતા નથી

પણ રોજ વંચી વધીતે

જે વામ જેટલા

લાંબા થાય છે-ગમે

માનો યા-ના માનો

પણ મારી ખટલાનાં

જેવા લાંબા બાલ

નમારા કદી થતાના

નથી-કારણ તમે

મદ્રાસ હેર ઝોઝલ

કાંય વાપડતા નથી ?

આજેના બાર આનાની ૧ બાટલી મંગાવી ખાત્રી કરો.

શોરાબજી ડી. પટેલની કંપની,

પારસી બજાર, કોટ, મુંબઈ.

થોડા દીવસમાં બાહર પડશે.

મીં કીરોજશાહ જાં. મરજબાન એમ. એ. નું પુસ્તક

આઇતાંપર કોઇતું.

વાર્તા પારસી સંસારી છે અને જીવતાં ૨૮
ચીત્રો એમાં વાત કરતાં બેસાડેલાં છે.

૭૦૦ પાનાનું દલદાર પુસ્તક.

વારતાના શોખીનો માટે
એક નોવેલ્ટી છે.

તમારી લાઈબ્રેરીની અનુપમ શોભા છે.

કીં ૩૧. ૪ પોસ્ટેજ જુદું.

પ્રગટ કરનાર—દીનશા એ. કરકરયા.

પ્રતીજ્ઞ ! એક નાહની સુલાકાત આપશે ?

સ્થાપી

૧૮૮૮

૨૧, બેંક

સ્ટ્રીટ,

મુંબઈ.

ગુલામઅલી ગુલામહુસેન,

તમુને પુરતો સંતોષ આપશે.

ટે

લી

મા

ફી

ક

તમારાં ઘરો, વાડી, વજીરા,

બંગલાઓ, આશીસો વિગેરે

માટે આજે તો પેહેલાં ટાઇલ

અને મારબલની જરૂર પડે છે.

એ

ક

રૂ

સ

મા

ચી

મુંબઈમાં આ એકજ ફર્મ છે.

તમારી હાથરીમાં નોંધી લેશોજી.

એક સુંદર

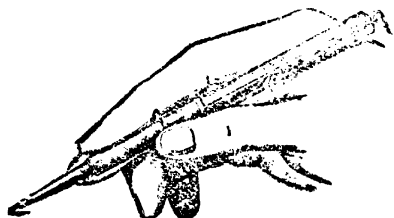
બગીચો

બનાવવા અને

ફળ ફળાદીનાં

ઝાડો

શોભાવવા

બાર બતની લાકડસ પાયરીનાં ઝાડો તૈયાર છે.

ઝાડ પાન

અને

બગીચાના

શોફીનો

તમારો આખો બગીચો બેદક બેદક કરશો.

ફેટલોગ મંગાવવાની ખાસ બલામણુ છે.

પી. વી. ભીલાડવાલા.

(સ્ટેશન ભીલાડ, ખી. ખી. એન્ડ સી. આમ રેલ્વે)

જુના જન્મીતા અને લોક માનીતા
તમારા વિશ્વાસુ

એકમ વખત જોઈ જાવી કરી લેવા ખાસ લગામણ છે.

સઉથી
આગેવાન અને
નવા નવા ડીઝાઇનો
સાથે
મશીન પોલીશ
કરનાર

પહેલા આગેવાન ઝવેરીની દુકાનમાં એકવાર ફેરો ખાઈ
જવા લગામણ કરવામાં આવે છે.

કાનજી માલજી ઝવેરી,

અળદુલ રહેમાન સ્ટીટ, કોટ, મુંબઈ.

વીસમી સદીનો જમાનો

તે આ તેજસ્વી વીજળીનો છે.

દરેક ઘરમાં

દુકાનોમાં

ઓશીસમાં

વીજળી

ની

ખતીઓ

હાવીજ નેમ્મએ

અને રાખવીજ

નેમ્મએ.

ટેલીફોન બેલ

બેટરી પંખા

શીર્ષોગના

પંખા

પ્રેક્ટો

અને દરેક સાધન

અના વાયરો

મળવાનું

અરોએદાર

ટેકાણું

આજ છે.

દેશાવરનાં ઘરાકોને માત્ર વી. પી. થી પણ મોકલવામાં આવશે.

અકબરઅલી તાજભાઈ

૧૨૭, જ'શકર સીટ, ખોખા ખતાર.

ટેલીગ્રાફિક એડ્રેસ 'ટેલિફોન.' ટેલીફોન નંબર ૩૭૩૮

રીચમંડ વીલાનો વારસ.

ધંગેલું સંસારની એક વારતા.

પ્રકરણ ૧ હું.

“રીચમંડવીલા” એક પુરાતન મહેલ હતો, કે જેને ઘણી લાયકાતી એ વડવાઓની ઓલખ પોકારનાર અને યાદ સાચવનાર નહાતું અને ખીલકુલ સાદું નામ આપવાનું અસલ-વારેથી પસંદ કરવામાં આવ્યું હતું; અને તેના એક આરા-સતા મોરનીંગ રૂમમાં જ્યારે લેડી મેરી હાલમાં કાંઈ લખતી બેઠી હતી ત્યારે તેનો સસરો સર જેન રીચમંડ પોતે હાથમાં એક તરતની આવેલી ને વાંચેલી ઉઘાડી ચીડી લઇને દાખલ થયો.

“મેરી દીકરા,” તેણે કહ્યું. “ફ્લેચરવાળાં છેક છેલ્લી ઘડીએ વળી ના લખેલ જે આજ રાતના ડીનરમાં આવવાને તેઓ માહેલાં કોઈથી બંધાવવાનું નથી, ઘણી માફ માંગીને લખેલ.”

લેડી મેરીએ નસકોરું ચઢાવ્યું.

“કેવું ન્યુસન્સ!” તેણીએ કંટાલાના ખીજવાટથી કહ્યું, “મારી ટેબલની બધી ગણતરી પાછી ઉંધી વળવાની!”

“અને વળી વાહીટકોંબ આવવાનો છે,” એ બધા છેક

છેલ્લી ઘડીના નહીં ધારેલા ગડગડ ઘોંટાલાથી પોતાની તુમાખી વહુને કારજ કરવાને તે ધરડો સસરે. ખીછીતો કે ચમકતો હોય તે ક્રીસમના ખર્યાણાંપણાંનું શીકકું હસીને, સર જોને વધારામાં કહ્યું. “એ ખી મેરીઆપ ઉલ્લુ છે. મચકાઇ મચકાઇને છેક છેલ્લે આવવાનું છેલ્લી ઘંટીએ હા લખી વાલેજ !”

“વેલ,” લેડી મેરીએ થાક અને કંટાલાની આદાથી પોતે લખતી હતી તે કાગળ અને પોતાની કનેથી એક નરમ હડસેલા સમેત હઠારી નાખીને સીફ નાચારીના દેખાવથી કહ્યું, “પડ્યું તે તો પંજેરવાનું ! ખીજો ઉપાયજ શું છે ? વળી મને નવેસરથી ટેબલ પાછી ગોઠવવી પડશે.”—અને હયાં આજીમાંની એક લો ચેરમાં તેના જવાન દેરાળી વાંચતી બેઠેલી હતી તેની તરફ જોઇને વધાયું, “હારા જરા પેલું લીસ્ટ પાછું લાવો ને મને મદદ કરો.”

હારા ઉઠી પોતાની જોડાળી તરફથી હુકમ થતાં તેણીએ પોતાના હાથ માંહેલી નોવેલ આજીની ટેબલ પર મુકી દીધી, અને પછી તેણીને થયેલી ફરમાસ મુજબ તે રાતનાં પહોરોણાં-ઓનું લીસ્ટ તે લેવા ગઇ.

તે ઘણી જવાન અને ઘણી સુંદર હતી એ હારા, લેડી મેરી કરતાં ખી ઘણી વધારે જવાન અને ઘણી વધારે સુંદર, તે સર જોનના ખીજા બેટા મીં રેજનાહડ રીચમંડની મોહર દાર થતી હતી, અને હાલ શોગના શીહા પોશાકમાં હતી. તેણીનું પહેલુંજ ખચ્ચું—એક ગલગોટા જેવો બાળક બેટા—થોડુંએક પર મરી જવાનો તે માતાને શોગ હતો.

લેડી મેરી “મોટે ધરતી અલમજી” હતી. તે અસલમાં

ખી એક ઉમરાવનીજ બેટી હતી. અને સર જોનના વડા બેટાની પરણેતર હોવાને લીધે જ્યારે સર જોન ટાકો ધડી કરે ત્યારે પોતાના ખાવંદ જોડે, અલખત, તેજ આ મોટા મેહેલની માલીક અને વારસ થનાર હતી.

તે સોસાયટીમાં આગેવાન હતી. એક ઉમરાવની બેટી અને ખીજા ઉમરાવની વડુ તરીકે તેને વગવડીલો સોસાયટીમાં બેશક, ઘણો હતો, અને વર તેમજ સસરાની તે ઘણી લાડકી હતી. તે પોતાના સસરાના મેહેલમાં અવારનવાર આ કીસ-મનાં “ડીનર”ને “બોલ” આપતી હતી, અને આજે જ્યારે કોણુ કોણુ આવવાનાં ને ટેબલ પર કાયો ગ્રદસ્થ કેઇ ખાનુને હાથ આપીને જમવા લઇ જાય તે બધી અંદેખસ્તીઓ પરી-નેકવ થઇ રહેલી ત્યારે તેમાં ફલેચરવાલાંઓની અચખુચ ચીઠ્ઠીના લખાઈ આવવાથી નવેસરનો ગરખડ ઘોંટાલો થઇ પડ્યો, ને તે ઉપરાંત એકલડોકલ વાહીટકોંખ છેલ્લી ધડીએ આવવાનું હા લખતો હોવાથી લેડી મેરીની મુંજવાણુ તદ્દન નહી ધારેલી ઘણી વધી પડી હતી.

હારા લીસ્ટ લઇ આવી.

લેડી મેરીએ લખાંપર ચઢેલા કંટાલાના ચીલ્લા સાથે તે લીધું ને પાછું તપાસવા માંડ્યું, કે જ્યારે હારા તેની ખુર-સીની પીઠેથી તેનાં ખલાંપર ટીંગાઇને તે જોતી અને વાંચતી હતી.

“એમ કરોની,” હારાએ સુચવ્યું, મીં ફરોસ્ટને મીસીસ લેનટનને લઇ જવાનું સોંપો, ને સર રોડલી ત્યારે લીલા ફરે-અરને હાથ આપી શકશે.”

“પણ ત્યારે વાહીટકોંખ કોણુને લઇ જાય ?” સસરાજી

જેવણ સાંમાં બેઠા બેઠા પોતાની વહુઓની આ ગોઠવણો ધણું ધ્યાનથી તપાસતા હતા તેવણે યાદ કરાવી.

“હા, તે વાત તો ખરી,” લારાએ નાચારીથી કહ્યું.

“એમ કરો,” થોડાક વિચાર પછી લેડી મેરીએ એકદમ એક ઠરાવ પર આવતાં કહ્યું, અને ત્યારે તેના ચેહેરા પરથી કંટાળો એકદમ દૂર થયેલો દેખાયો; “જીવનને ના કહેવાડો જે એની આજે ટેબલ પર જગ્યા થવાની નથી; એણે આજે જીવું જમી લેવું જોઈશે.”

“ઓ યસ, ઘણાજ નેક વિચાર,” પેલાં બેઉ તરત એકમત થયાં,—અને પરીણામમાં થયું એમ કે જ્યારે જવાન જીવન રીતમાં માલ ઉપરનાં તેના ઓરડામાં નીચે ડીનરપર જવાને માટે સંભાલતી ટાપટીપથી તૈયાર થતો હતો ત્યારે વડા બટલરે આવીને ટપટપ તેના ઓરડાનું બારણું ઠાક્યું, ને “કમ ઇન”ના જવાબમાં અંદર આવી તેને લેડી મેરીનો પેલો સુક્યાણો પેગામ કહયો જે એક લેડી ઘટ્ટી પડવાને લીધે આજે ટેબલ પર તેની જગ્યા થઇ શકવાની નથી, માટે તેણે નીચે આવવાની તરદી લેવી નહીં.

“ઓલ રાઇટ, બેનસન,” તે છોકરાએ એ સાંભળી તુરત વેલા તો બેપરવાહીના દેખાવથી કહ્યું; “મારે વાસ્તે થોડુંક છુકાચકો ખાવાનું ઉપર અહીં મારા ઓરડામાંજ મોકલી આપ.”—અને બેનસનનાં જવા પછી ને તે બારણું પાછું બંધ થવા પછી તે ગરીબ છોકરાએ નાસીપાસીને ખીજવાટના આવેશમાં લોહી ધાઇ આવ્યું ત્યાં સુધી પોતાનો હોઠ કરડ્યો. તેની ચતુર આંખો ગુસ્સાનાજ ચમકારા કાઢતી થઇ, ને તે ચેહરામાં તમામ લાલ થઇ ગયો.

તે હજી તો ઘણી છોકરવન ઉમરનો છોકરો હતો, હજી તો પુરા વીસ ઉનાળાખી તે જોઈ નહીં શક્યો હતો અને તેમ છતાં જ્યારે નીચે ટેબલ પર નહીં આવવાનું તેને કહી મોકલવામાં આવ્યું, અને તેખી લગભગ તે ડરેસ કરીને નીચે જવા તૈયાર થઈ રહેલો ત્યારેજ તે વાતની ખેંજલત ને ખેંજના જુસ્સામાંથી તેણે ગલાંપરનો સફેદ ટાઇ વટીક ખેંચીને ચુંથી પીખીને ઘણા જુસ્સામાં કાઢી નાખ્યો,

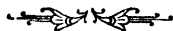
તે જાણતો હતો કે કંડી મેરી અને લારા વટીક તેનાં દોસ્ત નહીં હતાં. તેને આહનાર તે મોટાં મહેલમાં કાઢજ નહીં હતું. તે સર જોન રીચમંડના છેલ્લા (૩ જી) દીકરાનો દીકરો થતો હતો, ને તેનાં જનમ સાથેજ તેનાં માબાપ અને એક એતેફાકથી સ્વર્ગવાસ પામ્યાં હતાં એટલે તે નમાયો છોકરો બધાંને બચગીથી અકારો થઈ પડ્યો હતો. તેનો ઘરડો બપાવો વટીક તેના તરફ હેતવંતો કે કાળજીભરેલો થઈ શક્યો નહીં, અને એ આશચર્ય તે ગરીબ છોકરાને લગભગ તેની જીંદગીભર સંતાપવું રહ્યું હતું. નોકરો પણ તેની એ હીણાયતી અવદશા જાણતા હોવાથી તેની કાંઈ ઝાઝા ઇજ્જત કે પત કરે એમ ન હતું, અને સમજમાં આવ્યા કેડે એ અવદશા પોતે સારી પેઠે જાણતો ને સમજતો હોવાને લીધે જવાન જુલ્યન ઘણો નાસખર ને કરાજ રેહતો હતો.

પણ આજ તો વળી અવધીજ થઈ. આજે આવું ભપકાભર્યું ડીનર આપવામાં આવનાર હતું, ને શું તેણેજ બાકાત રહેવું જોઈએ? શું તે વાજખી લેખાય? શું ટેબલ પર તેનીજ જગ્યા નહીં થઈ? શું તેઓ તેને આહનારાં હોતે ને આહતે તો એકાદ છોકરીની કાંઈ તરફીયથી સવલતા નહીં

કરી શકતે, કે ટેબલપર લેડીઝને ‘એસકોર્ટ’ કરવાની ગણ-
ત્રીમાં એક લેડી ઘટ્ટી પડી તેથી તેને આમ છેક છેલ્લી
ઘડીએ ના કહી મોકલવામાં આવ્યું ?

આજની પારટી ને ડીનરપર તો તેણે ઝેવી મદાર બાંધી
હતી, ને તેને માટે તો તે કેટલી ખાસ ટીપટાપની સંભાળથી
તકયાર થતો હતો ! એલસી મરટન પણ તેનાં માથાપ સાથ
આજના ડીનરપર આવનાર હતી, ને તે મનોહરતાપર આ
પોરથી આટલી નહાની ઉમરે તેના છોકરવાદી વિચારો
સમેત શ્રીદા થયેલો હોવાથી તે આજની રાતની તો કેટલા
કેટલા દિવસોથી કાગને ડોલે વાત જોતો થયો ને રહ્યો હતો.
તે શું જાણે કે તેને આ રીતે છેક છેલ્લી ઘડીએ બાકાત કરી
મેલવામાં આવશે ?

એલસી મરટન હજી તો તરતનાજ સુંદર સ્ત્રીવેશમાં
આવતી એક ફક્ત સોલથી સત્તર વર્ષની તનોમન તારણી
હતી—એવી કે જે સુંદરતાને જોતાં આંખ ઠરી રહે; ને તેનો
વગવસીજાવાલો શ્રીમંત બાપ તેના જેવા એક નમાયા છોક-
રાની માંગણી કદીગી બાદાલ રાખે એ જો કે માનવુંજ એવ-
કુશીલરેલું હતું એમ તે પોતે મનથી સારી રવેશે જાણતો
હતો, તોપણ તે છોકરીને માટેના ધખારા—બચ્ચાં સહી ચેડાંથી
તે બાઝ આવ્યો નહીં, અને જોખનના બાહારમાં ખીલતી ને
ઝુલતી તે સ્વરૂપવાન કુમારીકા માટે તે સ્વપ્નવત ઉમીદોમાં
તણાતોજ થયો ને રહ્યો હતો.

પ્રકરણ ૨ જી.

—:૦:—

તે ઉચીદો કેવળ સ્વપ્નવત હતી, એ અમોઝે કહ્યું તેમ, જીવન પોતેજ મનથી સારી રવેસે જાણતો ને સહમજનો હતો. તેનો બાપ તેની એકની એક બેટીની સહાજવારી કાઢ ઉમરાવ જોડેજ કરશે એ નકકી સંભવતું હતું—ખરેખર તો સુંદર એલસીને પોતાને વટીક જીવનની આ છુપી શીદાગીરીનો કશો એ સ્વપ્નો પણ ન હતો, ને તે છતાં તે એ પ્રીયકર પ્રેમદાનો છુપ્યો પુન્નરી થયો હતો, એટલે તે છોકરી આવે ત્યારે કાંઈ નહીં તો તેની લગોલગ રહેવા, તે જે હવા દમમાં લીએ તેજ હવા પોતાના દમમાં લેવા થોડાક કલાક તેણીની જોડે એકજ છાપડાં હેઠલ થવા, ને અને તો શેકહેંડમાં તેના કામળ કરના સુખરૂપ સ્પર્શનો લ્હાવો લેવા તે તરફડી રહ્યો હતો, અને ત્યારે તે છતાં છેલ્લી ઘડીએ તેને નીચે આવવાથી બાકાત રાખવામાં આવ્યો તે હડધુત, ને હીણપસ્તી, તે ખેજલત કેમ તે ગરીબ બાપડો ખામોશ ખમી શકે ?

તે બારીએ જઈ ઉભો, ને આંસુઓનો એક બેઅટકાવ ઝરો તેની ખફગીમાં તેને શાંત કરવા ને ઠંડો પાડવા ખુદાની દયાથી તેની આંખોમાં આવ્યો, જે ઘણો ભડે આવ્યો થયો. તેથી તેની છાતીમાં ગુંગલાત કેટલીક હદ સુધી નરમ પડ્યો, અને જો કે તે ઘાટકી નાઉમેદીનું દુઃખ તે જીતી શક્યો નહીં, પણ પોતાની શર્ણાંગત હાલતને માટે તેને ખરપા થયલો ગુસ્સો અવશ કમતી થયલો તેને લાગ્યો.

તેને ખાવા લાવ્યું નહીં. બેનસન તેણે કરેલી વરદી

મુજબ તેનું જમવાનું ઉપર તેના ઝોરડામાં લાવ્યો ખરો, પણ ભાણું જેતાં સાથે તેને ઉગ્રક આવી, ને તેનું હૃદય ઉછાલો મારી તેનાં ગલાંમાં આવી ખુંટી બેઠું સારાંશ, તે ખાઈ શક્યો નહીં ને રખે બેનસન તેની નાચારીની કાંઈ ઠેકડી કરે તે શીકરથી તે ગરીબ છોકરો ભરી ભુખે ભાણું પરથી ઉડી ગયો, ને પોતાની ટોપી લઈને બાહેરની શીતળ હવાની આબુ કરતો, એક લટાર મારવા જઈ આવવા, તે એકદમ પાછલે દાદરેથી ઉતરીને ઘરમાંથી બાહેર પડ્યો.

તેણે પાછલ ફરીને જોયું. પરોણાંઓની ગાડીઓની અલ્પ-ગારે આવવા માંડ્યું હતું, ને મોટા વરંડામાં સર જેન, લેડી મેરી, ને લારા એક મોટાં ઝુમ્મર હેઠળ તેમનો આદરસત્કાર કરવાં ઉભેલાં હતાં. તેના બંને કાકાઓ પણ દોડધામમાં ને ધરપથ ધામધુમમાં હતા. આખા મેહલનો નીચલો ખંડ મનોહર વિજળીક રોસણીમાં ઝલઝલી રહ્યો હતો, ને દુરથી તે એક પર્યાઓના માળા-પરસ્તાન જેવોજ દેખાતો હતો. તેની એલસી પણ આવી ચુકેલી હોતીજ જેમણે એમ તેને લાગ્યું, અને તેથી તે નવેસરથી અસહ્ય દુઃખપ્રદારે જાસ્તી રંજીત થયો.

તેના ભાવ કોણ પુછે? ઉગતાંને સઉ નમે છે! તેનો ઉમરાવ બપાવો સર જેન રીચમંડ ધરડો થયો હતો ખરો, પણ તેને બદલે તેની જગ્યા લેવા તેના બંને કાકાઓ બાર હાથ ને બત્રીસ દાંતના હૈયાત-મોજુદ અને જીવતા બેઠેલા હતા. સર જેન પછી તેનો વડો બેટો હેનરી (તુમાખી લેડી મેરીનો ખાવંદ) તેના આ મોટા “વીલા”ને ઉંચ ખેતાબનો વારસ હતો, ને જો કે તેમને ત્યાં કશાં ફરજંદ નહીં થયાં હતાં તોખી હેનરીના પછી તેનો ન્હાનો ભાઈ રેજીનોલ્ડ વારસ

થનાર તમ્યાર એટલે હતો. અલ્પચન રેજીનાલ્ડને ત્યાં એક બાળક એટલાનું ફરજદ અવતર્યું તે છેક દુધમત્ર વયેજ કપર-વાસ યશું હતું, પણ તેને ત્યાં ખીન્ન છોકરા નહીં થશે એમ કેમ કરી શકાય? સારાંશ, બુલ્ચન માટે એવો એકબી સંભવ નહીં હતો કે “રીચમંડ વીક્સ”ની મોટી જાગીરનો તે કદી એ વારસ થવા પામે! તેવો તો, વળી, તે છોકરાને કદી લોભ કે ઉમીદ થવા પામ્યાજ ન હતાં; પણ તેનો હૃદયો પરવારો એ હતો કે તેથી તે માળાપ વિનાના કમનસીબે એમ હીણા-ચત્રી જીવગીએ કાંઈ જીવવું ન્તઈએ? તેનાં માળાપ તેને નાધવો મેલી મરી ગયાં તે તેની કમનસીબી થઈ, પણ દોષ તો નહીં ?

તેને તેની મનમાની એલસી ઘણી દેવે ચઢી, ને રસ્તે જતાં તેણે પાછા ને પાછા ખીજવાતની દ્વાંત કચકચાવ્યા. એલસી અત્યાર સુધી તો સ્કુલમાં હતી, ને તેને તરતનીજ સ્કુલથી ઉઠાડી લેવામાં આવી હતી, ને તેને જોયી સોસાયટીમાં દાખલ થવાનાં હજી તો તે પેલ્લડાંજ પગદ્યાંપર હતી. ખરેખર તો આજની આ “ડીનરપાર્ટી” તેની જીવગીમાં પેલ્લડીજ હતી, અને ત તેણીના નવીન અનુભવની સ્વાભાવિક ઓશક ને શર-માલપણાની સુંદરતા વચ્ચે તેને નજરોનજર જોવાથી તે પોતે બેનસીય રહ્યો એ શું કાંઈ નહાળીસુતી ના ઉમેદી લેખાય?

તે રસ્તે રખડ્યા કીધો. કલાકો સુધી તે ફર્યો, અને બાહેરના દંડકથી તેનાં ઉશકેરાયલાં મન ને થાકેલાં તનને વટીક કેટલાંક તાજગી મલી.

તે છેક થાકી ગયો ત્યાં વેર ફરી આગો ને બાહેર રહ્યો અને પછી જ્યારે તે જંગલમાં પાછો ફર્યો ત્યારે ગેશક મોઝું

થયલું હતું. અંગણા માંહેલી ધણીખરી બતીઓ ગુલ કરેલી હતી, જે પરથી તરત સમજાતું હતું, કે પરોણાઓ ચાલતી પકડી ચુક્યાં હતાં, અને તેથી તેણે લગાર છુટકારાનો દમ ખેંચ્યો.

તે હવે તો આગલેજ બારણે ધરમાં દાખલ થયો, ને વચલા વરંડામાં થઇને ઉપર જવા ગયો, તેને ખાત્રી હતી કે લેડી મેરી કે તેનો બપાવો સર જોન તેને એમ બાહર ભટકીને મોડી રાતે ધરમાં પાછો ફરેલો જોશે તો જરૂર ધમકાવશે, પણ તેઓ અત્યાર તક જાગતાં બેસી રહ્યાં હોય ત્યારેની ?

વચલા વરંડામાં એક મોટી બતી હજી બળતી હતી, અને ત્યારે ધરમાં દાખલ થતાં તે છોકરો જરા દઢાયો. એ શી ગરબડ હતી ? કુટુંબનો ફેમીલી-ડાક્ટર તે વરંડાના એક ખુણામાં લેડી મેરી સાથે કાન પર પડીને કંઈ ધણીજ ગંભીરતાથી વાત કરતો હોયો હતો, ને લેડી મેરીનો પોતાનો દેખાવ જોતાં બીહીક લાગે તેવો લીધો ખાધો હતો !

એવામાં હેડ બટલર બેનસન તેને દાખલ થતો જોઇને તેના તરફ દોડતો ધસી આવ્યો.

“અરે સાહેબ, તમે કાંહાં હતા ? અમે બધેબધ તમારે વરે શોધખોલ ચલાવી !” તેણે કાંઈ અજબ જેવી ગમખારી અને ઘણાં માનથી કહ્યું.

બુલ્ડેન હદ વનાતો તાબુબ થયો. “સાહેબ !” વળી તે “સાહેબ” કે દહારથી થયો ? આ બટલર આજ વેર કદીગી એટલા માન ઇજ્જતથી તેના જોડે વાત કરતો ન હતો. એ ધધુખર-એ ગરબડ હતી શી ?

તેવામાં લેડી મેરીએ તેને જોયો, ને તે રડેલી આંખો

તેની તરફ ધસી આવી “ઝો તું કાંદા હતો, જીવ્યન?”
તેણીએ પુછ્યું; અને તેના અવાજમાં પણ ઠપકો નહીં પણ
કકલાત હતો; “શું નં શું થઇ ગીયું તે તેં કંઈ સાંભળ્યું’છ કે?”

“હું કંઈજ જાણતો નથી,” જવાંન જીવ્યને સાદાપથી
કહ્યું; “હું તો સાંજનો ફરવા ગયો હતો.”

“એક ઘણો દુઃખભરેલો અકસ્માત થયો’છ,” હયાં તે
ઘરડો ફેમીલી-ડોક્ટર પોતે વચ્ચે પુરાયો, ને જીવ્યન આગલ
ગંભીર દયદયાર્થી ચાલી આવ્યો, “મારા જવાંન દોસ્ત, જરા
થોભો; હું તમોને હમણાં બધું ખુલાસો કરીને કેલવશ”-અને
હયાં લેડી મેરી ભણી ફરીને તેને વધાયું; “લેડી મેરી, હવે
તમે ખુદાને વાસ્તે જરા જાનને આરામ કરો, નહીં તો જરૂર
સખત બીમાર થશો. હવે મીં રીચમંડ ઘેરમાં પાછા ફર્યા’છ
તેવણ બધું ઘટતું કરી શકશે.”

લેડી મેરીને જાણે આ ગમ્યું નહીં હોય-એ “પીસતાં
જેટલો દુકતો” તે શું ધ્યાન આપી શકે એવું કાંઈ તે
જીસ્સામાં કેહેવા માંગતી હોય એવું કાંઈક પેહલી હરોલમાં
લાગ્યું પણ પછી તરતજ એક સરદ હાય મારી તે આંસુ
નુછતી ત્યાંથી મુંગે મોંઢે ચાલી ગઇ. જાણે તે આ નવાઇ
જેવી સરજતને તાણે થયા વાના બીજો કોઈ ચારોજ જોઇ
નહીં શકતી હોય!!

“ખુદાને વાસ્તે, ડોક્ટર, આ શું બધો બનાવ છે?”
જીવ્યને એ પછી તરતજ તાકીદની તલ્લખ કરી; “મને કંઈજ
સમજ પડતી નથી, એટલે “સાહેબ”ને “મીં રીચમંડ”ના
એલકાબો મને ઘણાજ અજાણ કરી મેલે છે,”

“જવાંન મીં રીચમંડ, ખરેખર ઘણું ખુરં થયું’છ,”

તે ડાકટરે એના જવાબમાં મોટી ગંભીરતાથી કહ્યું; “તમારા બેઉ કાકાઓ એક ભયાનક મોટોર અકસ્માત થવાથી એક કલાક થયો માર્યા ગયા છે !”

“બેઉ કાકા ગુજરી ગયા?” અને જુલ્યન એક સર્પે ડંખ માર્યો હોય એટલો તેના ગભરાત ને અન્યથામાં ઉઠ્યો ને ચમક્યો.

“હા,” તે ડાકટરે ઘણીજ ગંભીરતાથી કહ્યું, “અને વળી એ શોકથી તમારા ઘરડા અપાવાના નર્વસને કમનસીબે એટલો મજબુત આંચકો આપેછ કે તેવણ બીજા બેચાર કલાકની કલાડી શકે એ મુતલગ સંભવીત નથી ! ટુંકમાં, મી. જુલ્યન, સદવાર થવા પેહલાં આંખે મેહેલના નવા ખારો-નેટ માલેક તમોજ થનાર છેઓ એ વાતમાં હવે કશોજ સંદેહ રહ્યો નથી.”

જુલ્યન હેતુથી ફસડાઇ પડ્યો. કેવા ગજબનાક સમાચાર !! એક બે કલાકની રમતમાં ત્રણ મોહોત ! રંગમાં ભંગ ? ખુશી ત્યાં માહેતમ ? એ કેમ બન્યું ? એ શું બનવા-બોગ હતું ? તે કાંઈ સ્વપ્નું તો ન બનેતો હતો ? તે અત્યાર તક હીણાયતો, તુચ્છકારાયતો, “કોઇ-ચીજ-નહી” જેવો એક હડધુત પામતો છોકરો-શું આ મેહેલનો માલીક ને કરોડપતી ઉમરાવ થવા પામ્યો હતો ?

ખુદરતના બેઢને કોઇ પુગતું નથી ! ખુદા ચાહે તો એક આંખના પલકારામાં રંગનો ગંજ કરી શકે છે. તેની મોજે-જીત શકતીની હદ કાણે જાણી છે ?

મકરણ ૩ જી.

—:૦:—

સરજતનો ખેલ ન્યાયે છે. આદમાની જીંદગાની પાળીના પગપોટા જેવી ફાની છે. મોહોત દર કદમ પગ તળે રહે છે, અને તે ક્યારે ગાલેય આવે ને કામ જાગતું ના કવી શકતું નથી અને એ સઘળી સીદ્ધાનો સર જોત રીચમડનાં કુટુંબના સંબંધમાં છેક ભયજીત દદ સુધી ખરા આવ્યાં ને ઉમરાવને ત્યાં તે મોટી ડીનર પારટી આપવાની ગોઠવાણ થઈ ત્યારે— બલકે ડીનર પારટીમાં નોતરેલાં શ્રીમંત વર્ગનાં તે પહરોણાંઓ આવ્યાં ને બધાં હસીખુસીયા અરસપરસ મળી બેટી, ખાંધ જમી, ગાંધ વગાડીને પાછાં છુટાં પડ્યાં ત્યાં સુધી થડી ચપકા પછી શું જતી જવું હતું તેના કોઈને કશો ભય ખટકો કે સ્વપ્નોએ થયો નહી, અને જોતાં જોતાંમાં રંગરાગ કેડે માહે-તમ ને ખુશી પાછળ તાજરતાયતી ગમીએ વાસો કર્યો!

એ બધું શું બન્યું? નવાનો જીવ્યન પોતાને મજેલી હીણપરતીનો ખીજવાટ દુર કરવા કલાકોતક આહર ભટકીને ઘરે આવ્યો ત્યારે તેને પેલા ફેમીલી ડાક્ટરે જે કાંઈ કહ્યું તેથી તે હજતી અને થયરી ગયો. તેને કહેવામાં આવ્યું કે તેના બંને ભર જવાંત કાકાઓની જીંદગી જોતજોતામાં જીવ-ધને આખર થઈ ગઈ હતી, ને તેનો ઘરડો બપાવો પોતે પણ સરજસર મરવાજ સુનો હતો!

“મારી ખાત્રી છે, મારા જવાંત દોરતો, કે તમારા બપાવા બચવાના નથી.” તે ડાક્ટરે જવાંત જીવ્યનને કહ્યું, “ને તમારા કાકાઓ મરણ પામેલા હોવાને લીધે થોડા કલા-

ક્રમાં તમેજ નેઓના ખીશ્યાર પૈસા ટકા, મીલકતો ને માન પામેલા ખેતાખના વારેશ થશો; મગર તે થવા પામે તેટલાં ખી આજ ધરમાં હાલ તો વડા તમેજ છેઓ, એટલે તમારા હુકમનુંજ હવે હાલ તો અતરે બધું થઇ શકશે. ફરમાવો—તમે તમારા બપાવાને વાસને કોઇ મોટા ડાકટરને તેડવા માંગોછ?”

“ઓ ખચ્ચીતજ” જીવ્યને પ્રમાણીક જીસસાથી કહ્યું. “એમાં પુછવાનું શું, ડાકટર જરા ખી ઉમેદ જેવું હોય તો જે સારામાં સારો એ કેસને માફક આવતો ડાકટર હોય તેને તાબરતોજ બોલાવો. તમે કોણને તેડવા માંગોછ?”

“ડાકટર કર્કહામને, તમે તાર કરશો?”

“હું પોતેજ મારતે ઘોડે જવશ,” જીવ્યને ગરમ દીલ-સોજીથી કહ્યું—અને બેજીમાં ઉમેલા એક ડાહ્યા પાક્કા “શેઠ”નીજ અદાથી તેણે તાબરતોજ પોતાને વાસ્તે ઘોડા તૈયાર કરાવવા તેને હુકમ આપ્યો.

“હું ધણો મોડો થયો? મારાં લેટ થવાને લીધે મારા ગરીબ બપાવાનો કેસ શું કંઈ જાસ્તી બગડ્યો દશે?” તેણે ચીંતાતુર પુછ્યું.

“જરા ખી નહીં,” ડાકટરે સધ્યારો આપ્યો. “ખીચારા પડ્યા ને પડ્યા કેસ ખીલકુલ આશા વગરનોજ બની ગયોછ. મારી તો ખાત્રો છે કે તમે ડાકટર કર્કહામને લઇ આવશો તેટલો વખત ખી એ ખીચારા જીવવાના નથી, ને તમે જે પોતેજ જવા માંગતા હોવો—”

“હા હું ધાર્જ કે તાર કયે કે કોઇ આદમીને મોકલ્યે તે બધું જાસ્તી વખત લેશે,” જીવ્યને સમજાવ્યું. “હું પોતે મારતે ઘોડે જવશ ને એક લેજનમાં પાછો આવશ.”

“ત્યારે તમારા બપાવાને પહેલાં જોતાંજ જાઓ,” તે બહા ડાકટરે સલાહ આપી, “હું નથીજ ધારતો કે તમે પાછા આવો ત્યાં તક તેવણ હૈયાત રહી શકે. ચાલો, આપણે તેવણના ઓરડામાં જરા પાછો એક ફેરો લઇએ.”

તેઓ ગયા. જીલ્લન ભારી દીલે તે ડાકટરની પુઠે અવાજ કર્યા વના અંગુઠે અંગુઠે ચાલીને ગયો.

મગર તે બંને નર્સ જે સર જોન રીચમંડની સારવાર માટે તરતજ પાસેની ઓસ્પીટલમાંથી તેડી લેવામાં આવી હતી તેઓમાંની એક ડાકટરને પાછો ધણી ઉતાવળમાં તેડવા આવતી ઉંબરમાંજ તેમને મળી, અને ત્યારે તેણીના ચહેરાપરથીજ વાંચી લઇ શકાતું હતું કે માહું થઇ ચુક્યું હતું !

તે (ડાકટર) બીમારનાં બીંછાણાં કને ગયો, અને એકજ આડી નજર નાંખવાનું તેને વાસ્તે બસ હતું. “તમોને ડાકટર કર્કહામ માટે જવું પડવાનું નથી, “તેણે દીલગીરી સાથે ખસી જતાં કહ્યું, “સર જીલ્લન, અહીં સધળું ખતમ થઇ ગયું છે.”

જીલ્લન ચેહેરામાં લાલ થઇ ગયો, ત્રણ ત્રણ ગજબ મોહોતની એકડી આવેલી આ અચાનક આફતથી તે ધણો બેકાંમ ને બેબાખરો થઇ ગયો. જે બેબુદીમાંથી તે ડાકટર તેને જાણે સચેત ને સજાગૃત કરીને તેની ફરજની યાદ આપવા ચાહતો હોય તે રૂવેસે તેણે તેને તેના નવા માનભરેલા એલકાબથી બોલાવ્યોને ત્યારેજ તેને જ્ઞાન થયું કે અત્યાર તક તે પોતે કીસ ગણત્રીમાં હયાં ન હતો છતાં ખુદના નીર્માણ કરેલા નવાઇ જેવા સંજોગોથી એકદમ હવે આ નહાની ઉમરે તે મોટો ને માનવંત થવા પામ્યો હતો ! તે

અણદીઠ પણ ખરા બળવાન હાથનો સજેલો આએ કેવો અણધાર્યો અને અજાણ ફેરફાર !

પણ તે ગરીબ છોકરાને લાગ્યું કે આ બધું ધણું ઉતાવળ્યું ને વેડ્યું થઈ ગયું. તેને પોતાને મનથી લાગ્યું કે આવી મોટી ને અશ્ચર્ય મીઠકનો ને કરોડોની દોલતના વહીવટ માટે તે હજી ઘણા નાદાન ને નહાનો હતો.

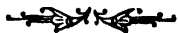
“તમારે એ દુખી બેફામીમાંથી સચેત થઈ એકદમ બેદાર થવું જોઈશે, સર જીવન,” તે ભલા ડાક્ટરે માયાથી સમજાવ્યું. “હવે આએ ધેરના મુખી અને વડા તમેજ છેઓ, ને જે થશે તે બધું તમારાજ હુકમ ને તમારીજ મરજીનું થશે, અને તેથી તમારે એ મોટી ફરજની ગંભીરતા માટે એકદમ હુશ્ચારીથી તક્યાર થવું જોઈએ તમારી બેડે કાઢી આ એક ઝડકે વીધવા થઈ ગયેલીઓ અને બચ્ચાંની નવાજીશથી વટીક બેનસીય રહેલીઓ એ ખુદાને ધરના ગજબ મારથી તદન બેચાખરી થઈ ગઈ, ને તમારે તે લોકને તેથી, ઘણી હીમત આપીને ઘણી હીમત રાખવી જોઈશે”—અને તેને તે રડતા છોકરાનો ઘણી માયાથી ખરડો પસવાયો.

તેણે તેને તેનાં બચપણથી અત્રે જોયેલો અને રમાડેલો હતો. તે ધરડો ફેમીલી ડાક્ટર સર જોનને ત્યાં વરસોથી આવતો જતો હતો, અને જીવનના જન્મ વખતે તેની મરનાર માતાની સુવાવડમાં વટીક તેજ હાજર હતો. વળી તે છોકરો અત્યાર સુધી આ તુમાખી કુટુંબમાં ઘણો નમાયો હોવાની વાતથી બી તે જમફ તળીય નાવાકેફ નહીંજ હતો, અને તેથી, સામટી રીતે, હાલમાં તે નહાના છોકરાના આ

અચબુચ થયલા લાગ્યોદય દરમ્યાન તેનાપર તેને કંઈ જાસ્તીજ હેત આપ્યું.

“હું મારું બનતું કરશ, ડાકટર,” બુલ્ધને માયાકુળ જવાબ કર્યો,—અને તેનો એ નહાનો સાદો સાચો જવાબ તે ડાકટરને ગમ્યો.

બધું ચકકરજ જાણે ફરી ગયું! હવે સહિ કાઢ તેને તાબેદારીથી નમતું અને માન આપતું થયું. નોકરો તેનાથી અચબુચ ને એકદમ થયેલા થઇ ગયા ને તેમનો તેને માટેનો અદ્ય જોઇ તે દુખ વચ્ચે બી મનથી થોડુંક હસ્યો. તેની બંને કાકીઓ બી ફેરવાઇ ગઇ. તેને વડપણ આવેલું જોઇ તેઓબી તેની ધજજત ને તાબેદારી કરવા લાગી, કેમકે ખરેખર તો હવે તેઓ તેનીજ ઓસ્યાલી થઇ ગઇ હતી! ટુંકમાં, તે ઘરનાં બધાં અને ફેમીલી—ડાકટર, ફેમીલી—સોલીસીટર સહિ તેની એટલી હદની તાબેદારી કરતાં થયાં કે બચ્ચીત બુલ્ધનની જગ્યે જો કાઢ બીજો કાચો પોચો પોરચો હતો તો તેનું માથુંજ ફરી જતે! આએ છોકરો તો, એમ છતાં ધણા ગંભીર દમામથીજ કામ લેતો થયો, ને જાણે એ ફેરફાર સાથેજ ઇશ્વરે તેને એ સ્થિતી ના રચીત મહત્વને પાત્ર કર્યો હતો તેમ તેનું કહેલું ને કરેલું સર્વને ગમવા લાગ્યું. આજ તો જો તે કરે તે થાય ને જો સર બુલ્ધન હુકમ આપે તે માનવામાં આવે તેવોજ મામલો થઇ પડ્યો હતો!

પ્રકરણ ૪ થું.

—:૦:—

આખાં શહેરમાં અખયખીનો એક હોકારો થઈ રહ્યો. સર જોન રીચમંડ ધરડો હતો ને મરે એ સ્વભાવીક હતું. પણ તે છતાં તે એકલોજ મરતો તો લેડી મેરીનો ભરથાર (સર રીચમંડનો વડો બેટો હેનરી) તેના પૈસા ને ખેતાખનો માલીક થનાર હાથાત બેઠો હતો. વળી તે ઉપરાંત રેજીનાલ્ડ, ખીન્ને દીકરો, જે તુરતનોજ પરણેલો હતો તે ખી અની ધણો તંદરોસ્ત હતો, ને તેનાં લગન પછી પેહલાંજ વરસમાં એક બાળક બેટો તેને ઘર અવતરેલો હોવાથી તે એક બચરાવાળા આપ થાય અને રીચમંડ વીઝાના વારસ અથવા વારસી તેને ત્યાં જનમ પામે એ કેવળ સંભવીત લેખતું હતું—એટલે ખરેખર તો જીવ્યનને બેરોનેટસી પ્રાપ્ત થવાનો કશોએ જોગ ન હતો, ને તે માટે તો કાઢને કાઢદી ખ્યાલ વડીક થઈ શક્યો ન હતો. એટલા માટે શહેરમાં વણતી સહવારે એ ખીના ફેલાઈ જતાં જે મસ મોટી અખયખીનો હોકારો થયો તેમાં સહરાગત એકે ના હતી.

લારા રેજીનાલ્ડ તો નવેસરથી પોતાના ઝૂલગુજર થયલા બાળક બેટાને રડી. આજે તે હોતે તો તેજ બેરોનેટ થતે, ને તેને લીધે તેણીનો પોતાનો આજ્ઞા મરતબો થતે ને સાચવાતે. ભરથાર એટલો વહેલો મરવાનો હતો તો એટલો એ છોકરો તો જીવતે? આ તો તેનાં બેવડાં ચાન્સ ખોરવાયાં, ને તે ગરીબ આપડી તેથી ધણી રવડી ગઈ. તે કલવાઈ કલવાઈને રડી.

તે દેરાંણી જોડાંણીની ગુજસુજ એક હતી, તેઓ બેડેએ

પોતાનાં ચાલતાં ચલણમાં જીવ્યનને એવો ધાકમાં ને તોરમાં રાખ્યો હતો કે હવે તેનો વારો આવતાં તે તેઓને સતાવે કે જીમ મરાવે એ તેમને ધણું બનવાનું લાગતું હતું. તેઓના તેને માટેના હંમેશના તુચ્છકાર ને તુમાખની યદ્દ હવે તેમને હરદમ સંતાપતી રહી ને તેઓ બેઉ પોતપોતાનાં બીજા માટે મનથી ધણી બીહીષેત્રી રહી.

પણ જીવ્યન જરાએ કપટી પુરવાર થયો નહી. તે એ બંને અબળાઓ સાથે ધણીજ માયાથી ને અસહ જેવીજ તાબેદારીથી વરત્યો. તે તેઓની ખાત્રી કરવા માંગતો હતો-કે તેના પેટમાં જરાએ પાપ કે કપટ ન હતું.

પણ વાર્તામાં આગલ વધવા પેહેલાં જીવ્યનના તે બંને કાકાઓ કેમ પાર થઈ ગયા તે એક ઉતાવળા અને ટુંક એસારામાં અત્રે સમજાવી લેવું યથાર્થ થશે.

ડીનર ખતમ થવા કેડે થોડુંક મ્યુઝીક થયું, અને તે પછી પરોણાઓએ જવા માંડ્યું ત્યારે લેડી જેક્સન જે એકલીજ આવી હતી તેને મુકી આવવા રેજનાલ્ડ તધ્યાર થયો, એ વખતે હેનરીને બી ભેગો જવા મન થયું, અને જો કે લેડી જેક્સન પોતાની જોડીની ગાડીમાં આવેલી હોવાથી તેણે એવો એસકેટ બજાવ્યો ના પાડ્યો પણ છોકરાઓએ માન્યું નહીં. તેઓએ તેની ગાડી ખાલી મોકલી દીધી, ને પછી પોતાની મોટોર તધ્યાર કરાવી, કે જ્યારે લેડી જેક્સનને તેને બંગલે ઉતારીને પોતાને ઘેર પાછા ફરતી વખતે એ દુઃખદાયક અકસ્માત થવા પામ્યો.

રેજનાલ્ડ હાંકતો હતો ને શોકર તો પછ્યાડે હતો, બંને બાઈઓમાં હંમેશનો સંપ ધણો હોવાથી બંને ખુશ મીઠાજે

તાહેલાં કરતાં ઘર તરફ મારતી મોટોરે પાછા ફરતા હતા. મોહોતનો તો ભય કે ગમ કાંઈ હતોજ નહીં. તેમણે નખે બી દુખ જાણ્યું ન હતું. એટલે મોહોત તેમને પડખે બેસી તેમના ચાલા ચસકા કરતું હોવાનો તે ગરીબ બાપડાઓને ભય કે ખ્યાલ થાયજ ક્યાંથી ?

અને રેશનાલ્ડે ઘર પાછાં ફરતાં, રસ્તા નવરા જોઈને મોટોર એકદમ મારી મેલી. વડા હેનરીએ તેને ઘણો રોક્યો ને શમાલીને જવા સમજાવ્યો, પણ મસ્તકે મોહોત ચઢેલું હોવાથી તે હુલ્લડ જવાંને માન્યુંજ નહી. તેણે સામી હેનરીને હસીને હીંમત આપી. ને યાહોમ મોટર મારી મેલી. પરીણામમાં એક સાંકડી વઝાણ લેતાં તે ગાડી એક મોટાં ઝાડ સાથે અથડીને ઘણાંજ જોરથી ઉંધી વલી ગઈ અને રેશનાલ્ડ પોતે દુર ઉડી ગયલો જ્યારે ઉપાડવામાં આવ્યો ત્યારે ગરીબ બાપડો એક પથ્થર જેવો મુવેલો હતો !

હેનરી તરત આખર થયો ન હતો. તેને બી માથાંમાં ઘણુંજ સજ્જડ વાગ્યું હતું, પણ તે પોતાના હુલ્લડ ભાઈનું મોહોત સાંભળવા પુરતો હુશીયાર હતો, ને તેથી વધતું ખરાબ થયું. પેલો શોકર થોડોક વધતો ઓછો થપકાઈને બચી ગયો હતો.

એ ઉમરાવના છોકરાઓને અલગત, તાજરતોળની મદદ ઘણાં બોહલાં પ્રમાણમાં મલી, પણ કમલાગ્યે તે કામ કશી આવી નહી. રેશનાલ્ડની લાસ ને જખમી હેનરીને એક બીજી મોટરમાં ઘણી સંભાળથી ઘરે લાવવામાં આવતાં હેનરી બી રસ્તામાંજ પુરો થઈ ગયો, અને ઘરમાંથી સાગતાજ ને હસતા રમતા બાહેર પડેલા જામે વારસ બેટાઓને ઘરમાં મુવેલા

લાવવામાં આવવાનો ગળ્ળ માર ધરડો સર જોન ખમી શકે તેથી જ્યાદા થઇ પડ્યો. તે એ જોતાં ફાટીજ ગયો. તેની જખાં ખેંચાઇ ગઇ, ને લકવાનો એક એવો જોરાવર હુમલો તેની છાતી પર ઘસડાઇ આવ્યો કે તે ગરીબ ડાશો પણ તે પછીના થોડાક કલાકોમાં પોતાના બેટાઓની જોડેજોડ તે ચાલતો થયો, જે બધી શોકજનક હકીકત આપણે ઉપર વાંચી આવ્યાં.

અને હવે જવાંન જુલ્યન નહીં ધારેલો સ્વતંત્ર અને સુખી થઇ પડ્યો. તે તેનો કેવળ નવીન અનુભવ હતો, પણ ખુદરતે ગોયા એક લહેજમાં તેને તે માટે લાયક કર્યો અને તે લાયક થયો. તે બધું કામ આટલી ટુંક ઉમરે પણ પુરતા દમદમ ને દમામથી લેતો થયો, અને ઘરનાં નોકર નફરોથી મેરી અને લારા સુદ્ધાં તે “ગઇ કાલના પોરયા”થી અગત કરીને થથરેલા રહેવા લાગ્યાં !

અને હવે તે સ્વતંત્ર અને સુખી હતો એટલે તેનું પેહલુનું ધ્યાન તેની મનમાની ને દીલવસી એક્સરી પરજ દોડ્યું. એક વખત એવો હતો કે જ્યારે તે એ માહજુખનો દુરથી ખ્યાલ કરવાને પણ, પોતાની અનાથ અવદશાને લીધે, દીલથી લરજતો; પણ હવે ? હવે તે એક કરોડપતી બેરોનેટ હતો તો તેની એ માનીતી ઉમેદવારીની વાતમાં વાંધોજ શો હોય ?

હંમેશનો ઝડરી, જુરસાચો ને ઉલટમંદ તે, એ ઉપરથી, જમને એક્સરીના બાપ મીં મરટનને એક ખાસ મુલાકાતમાં મળ્યો, અને હીંમતથી તેની કને તેણે પોતાની એ મોતેબર આરજુ રજુ કરી તેણે તેને ખાત્રી આપી કે છેક બાળક ઉમરથી તે દીલજીત એક્સરીનાં પવીત્ર હોસાનનો પર-

સ્તાર બન્યો હતો, ને તે નાચાર હતો ત્યાં તક જે ઉમીદવારી હિંમત સાથે જાહેર કરવાને તેના હોઠ ઉપરી શક્તા ન હતા તે આજે દીલાવરીથી તેને વીદીત કરવાજ તે કમર કસી મેદાન પડ્યો અને તેની કને આવ્યો હતો.

મીં મરટન મુછમાં દસ્યો તેને એ ખરેખર ધણું રમુજ લાગ્યું કે આ ટેંગણ્યો નસીબ સંનેગે માલદાર થવાથી એટલા વારમાં પરણવા આદરાવાની ઉમીદ કરતો તેની આગલ આવ્યો હતો, ને તેણે જ્યારે તે વાત પર તે તે છોકરાનું ધ્યાન ખેંચ્યું ત્યારે તે જરા ઓશકાયો ને ખેંચાયો.

“મારે ઉતાવળ નથી કરવી, સાહેબ,” તેણે એલસીના આપને, તેમ છતાં, જવાબમાં ધીરજ આપી; “હું જાણું છું ને કણુલ કશું કે અમે પરણવાને વાસ્તે બેઉ ધણાં નાંધલાં છઇએ, પણ મને તો ફક્ત તમારું વચન ને ખાત્રી જોઇએ છે કે તમારી બેટીનો હાથ તમે મારા વતરોગે ભરીશમાં બીજા કોઇને સપુદ કરશો નહીં.

“પૈસા અને ખેતાબ એજ બસ નથી મારી બેટીનો હાથ જીતવાને, સર જીવન,” મીં મરટને હવે પુર ગંભીર મંત્રથી કહ્યું. “બાહોંશી અકકલ, દુન્યાદારીનો અનુભવ એ બધી લાયકાતો મારા દામાદમાં જોવાની હું જરૂર પીછાણું છું; ને તેથી મારી તમને ભલામણ છે કે હાલ તો તમે એ ખ્યાલ પડતો મેલો. અને દુનીયા ફરવા ને જોવા નીકલી પડો ને ઘડાયલા ને પાહવરદા થયલા પુરતું ફરીને જ્યારે તમે અત્રે પાછા ફરશો ત્યારે વેલ, ત્યારે આપણે ફરીથી એ બાબે વાત કરશું, ને તમારો વીચારજ હશે તો ત્યારે ધણી ખુશીથી હું તમારી એ અરજને મારી મંજૂરીયાત આપશ.”

અને એટલુંજ બસ હતું. મી० મરટન એક શુધ્ધો ગ્રહસ્થ અને વચનનો કેવળ સાચો હતો તે જીવ્યન જાણતો હતો, એટલે તેણે આપેલી એ ખાત્રી પર મનાર બાંધી તેણે આયંદા પોતાની મુસાફરી ને ગેરહાજરીને લગતી જરૂરી ગોઠવણો પાકડી કરી લીધી, ને પછી પોતે ઉંમરનો થાય તેટલાં ફરાય એટલું ફરી લેવાની મતલબથી તે ઘરમાંથી બાહર પડ્યો.

તે હાલમાં પ્રથમ લાંડન જતો હતો, અને પોતાને માટે એક આખો કંપાર્ટમેન્ટ ત્રેનમાં રીઝર્વ કર્યો હતો. તે ઘણો માલદાર હતો ને પોતાની સાથે પુરનો અવેજ લઈ જતો, પણ વધારે તો એ હતું કે તે પોતાની સાથે પોતાના ખાનદાની કીમતી ઝવેરાતોને બોક્સ બી લઈ જતો હતો તેને એ અસલવારેનાં બેમુઝ ઝવેરાતો ઉખેડાવીને તેની એલેમીને માટે નવેસરથી હાલની ફેશનનાં બંધાવાનો લોભ થયો હતો, ને ત્યાં તે કામ કોઈ અચ્છા કરવાઈયાઓ દસ્તક કરાવી લેવા તેણે તે બધા દરદાગીના બી ભેગા લઈ લીધા હતા.

તેને કશો ડર માલમ થયો નહીં. તે એ બધું રીચમંડ વીલાનું અસલવારેનું કીમતી જરઝવેરાત સાથે લઈ જતો હતો એમ તના વના કોઈ જાણતુંજ ન હતું તો તેને ડર શાનો હોય? તેણે તે બોક્સ પોતાના ઉંચા મોરોકો લેધરના હેન્ડ બેગમાં ચોક્કસાઈથી બંધ કરેલો હતો, ને તે ખુશાલ અને સંતોષી તે ત્રેનમાં બીડીનો ધુમાડો ખેંચતો ઘણી મોજમાં માહાલતો ને એક પેપર વાંચતો બેઠો હતો.

તે ત્રેન એક એકરૂપ્રેસ હતી, ને કોઈ બી નજીકનાં સ્ટેશન પર થોભ્યા વના તે જાણે જીવ્યનને ઉડારીજ લઈ જતી હતી; એ દરમ્યાન તેનું વાંચવામાં ધ્યાન હોવાથી તેણે

જોયું નહીં કે તે જોસથી આગળ ને આગળ ધસતી ગાડીની
પ્રુટમોર્ડ પર એક રક્ષક હતો તે ગાડીના બારણાં કને આવ્યો,
ને બીજીજ પળે તો ધડાકાસમેત બારણું ખોલી નાખી, હાથમાં
તઇયાર ભરેલી એક રીવોલ્વર સાથે, તે રીવોલ્વર પાધરી
તેનાં મસ્તક પર ટાંકતો, તે અંદર ધસી આવ્યો !

—:૦:—

પ્રકરણ ૫ મું.

—:૦:—

જીવ્યન ઉઘાધ ગયો. તેનું તે ચાલતી ત્રેને વાંચવામાં
એટલું બધું ધ્યાન હતું કે આગળ આપણે વાંચી આવ્યા તેમ
તેણે ખરેખર તો તે રક્ષકને ત્રેનના પ્રુટમોર્ડ પરથી ચાલી
આવીને એક ઝપાટે તેના કંપાર્ટમેન્ટનું બારણું ખુલી નાખતાં
જોયો વટીક નહીં; અને જ્યારે બારણું ઉઘાડવાના ધડાકા
સમેત તે ચોંક્યો ને સાવધ થયો ત્યારે તેટલામાં તો તે ભરેલી
રીવોલ્વર તેનાં કપાળની છેક લગોલગ ટાંકીને, તે ખુનીને
ઝનુની દેખાવનો કાઢ દેખીતો જોરેમંદ પીંઢારો છેક તે બેઠો
હતો તે બારીની લગોલગ ધુસી ને ધસી આવ્યો.

તે મોહોત હતું ! જીવ્યને એક તડાકે જોધ લીધું કે
જરા બી તાંણખેંચ કરવા જતાં કેવળ જીવ જવાનોજ આતો
સોદો હતો, અને તેને મરવા ગમતું ન હતું મરવા કાણુને
ગમે છે ? ફાંસીની સગ્ગની ટેપ પામી ચુકેલા એક કમનસીબ
કેદીને પુછો; તેને ખુનને બદલામાં ફાંસી મળે છે, અને જે
જીવ તે આપી શકતો નથી તે જીવ વગર દયાએ ને વગર
વીચારે રેંદસી નાખવાનાં દયાહીણ અને દોષખી કૃત્ય સાથે

તેને સરકાર માઆપ ફાંસી દેવાનું ઠરાવે છે-છતાં તયારે ખી તેને પોતાને મરવા ગમતું નથી ! તયારેજ તે જીવવું કેટલું પ્રીય છે તેની ખરી કીંમત ને કદર કરી જાણે છે. એ ખુદાનો ખેલ છે. તે તે માલીકે મોહોત માટેનો અભાવ અને ભય કાઢ એવા પ્રકારે આ જાંદગીમાં ગોઠવયા છે કે જો કે મોહોત આવનાર હોય તો કાઢ એક ઘડી ખી રોકી શકતું નથી તોખજી જીવવાનો મોડ જોને થાય છે તે બધાને-નહાનામાં નવાની જીવજંતુથી તે મોટાં આકેલ ફાંસેલ આદમીઓ સુધાં સર્વ એક સરખો સજીવ છે.

અને જીવ્યન તો હજી જવાન હતો ! તેને મરવા કેમ ગમે ? તે તો હીજાતી અફલાતી અવદશામાંથી હજી તો હમણાંજ માનપાન પામેલા શ્રીમંતપણાનાં સુખના પહેલાં પગઠ્યાંપર કદમ ઠરાવી શક્યો હતો. તે તો હજી એક બાળક છોકરો હતો, અને તેનું જીવ્યું જીવતર સાર્થક તો સઉ હવે હજી પછી થનાર હતું. તે તો હજી તેની માનમાન ને દીક્ષવરી સાથ પરજીવાનો હતો, અને હોંસ ઉમેદ ભર હજી તો એક સુખી ભવિષ્યના સુખકારક સ્વપ્નાઓની દુન્યામાંજ જીવતો હતો, તો તેને મરવા કેમ ગમે ? તે તેથી, થયરી ગયો. તેની સામે આવી ઉમેડો રક્ષયન ખુતી ડોળા ને ઝનુની દેખાવનો, હાથમાં તધ્યાર ભરેલી પીસતોલ સાથે, હતોજ એવો દેખીતો ખુનપર ચઢેલો, તેના જેવા એન નાદાન, નખળા બાંધાના છોકરાને તેની સામે થવાના ખ્યાલમાંજ કશી શાણપત સમાયલી માની શકાય નહીં.

મગર મરદની મટોડી હતી. પોતાના તે પેહલી હરોલના ગભરાટ છતાં જીવ્યન તે રક્ષયન અંદર દાખલ થતાં સાથે

ઉછળીને બીજા પળે તેનાં આંગપર ગયો, કે જ્યારે એકજ હોખતોજમાં તે ખુનીએ તેને પાછો ભોંયપર પટકયો અને એ ધણુંજ નસી"દાર થયું કે એક અકસ્માતથી છુટેલી કે બાણી-ખુજને છોડેલી તે રીવોલવરમાંની ગોળી ફક્ત તે જવાનને ગાલને એક નહાનો ઘસાડો આપી સણસણ કરતી તે ગાડીની આરીની બાહર નીકળી ગઈ !

એ ખરેખર નસીબવાન જોગ થયો, કેમજે તે ગોળી જો તેનાપર બરાબર ટાંકવામાં આવી હતે, અથવા જો અકસ્માતે બી જુલ્યનનાં શરીરના કોઈ બીજા ભાગમાં લાગી હતે તો તેનું જીવવું માહાલ હતું. આ તો થયું એમ કે તે ગોળીના ઘસાડાથી ગળામાંથી ધણું લોહી જવાના સખમે અને પોતાનાં કટોકટ બચાવના ગભરાટથી બેશમ બનેલો જુલ્યન બીજા પળે બેહોસ થઈ ગયો, ને તેથી તેનો જન ઉગર્યો.

એ પછી જ્યારે તે પાછો હોંસમાં આવ્યો ને તેણે આંખ ખુલી ત્યારે તેજ કંપાટમેન્ટ માહેલી પોતાની બેઠક પર લાંબો થઈ સુતેલો હતો, ને ત્રેનનાં ગાડ ઉપરાંત બીજા એક બે આસામીઓ તેની સાહારવારમાં તેની લગોલગ ખડા ને તેનાપર કાળજીથી વાંકા વળેલા હતા.

હવે તમેને કેમ લાગેજ, સાહેબ?" તે આસામીઓ માહેલો એક જે દેખીતો કોઈ ડાકટર હતો તેણે માયાથી પુછ્યું, અને આન્ડી પાણીનું એક ગલાસ તેને પીવા થકી પાસ કરતાં કહ્યું. "લેઓ, આએ પી જઓ એથી તમેને વધારે સારું લાગશે."

પહેલાં તો, અલગત, એ બધી શી ધધુખર હતી તે જુલ્યન યાદ વટીક કરી શક્યો નહી, પણ પછી વીજળીના

વેગે સઘળી યાદ તેના મનમાં તાજી થતાં તે ચમકી ઉઠ્યો ને ઉડી ને બેઠો.

“મારો બેગ? મારાં કીમતી જર ઝવેરાત?” તેણે ગલરાટમાં પુછ્યું. “ઓ બધું જતુજ રહ્યું કે? તે કરપીણ ખુની નહાસીજ ગયો કે?”

અને તેમજ હતું! જીવ્યનનો બેગ, તે માહેલા બધા રોકડ ને પેલાં કીમતી ફેમીલી અસલ જરજર્યાન સાથે, પસાર થઈ ગયો હતો! પેલો બદમાશ તે બધું લઇને તીર થઈ ગયો હતો.

ગાર્ડ સઘળી સમજ પાડી તેના કેહવા મુજબ કાંઈએ સાંકળ ખેંચી ત્રેન થોભાવી, ને બન્યું એટલી ઝડપથી ત્રેન ખડી કરીને તે તલાશમાં બાહર નીકળ્યો. તો તેણે જીવ્યનને લોહી ગગરતા ગાલ સાથે જખમી થયેલો એ કંપાર્ટમેન્ટમાં પડેલો જોયો. તે તો પેહલાં તેને મરણ પામેલોજ સમજ્યો, પણ સારા નસીબે એક બીજી ગાડીમાંથી તેના પુકારના જવાબમાં આ ડાકટર મલી આવ્યો, ને તેણે ઘટતી તલાશ કરીને ગાર્ડને ખાત્રી આપી કે ગાલપર ફક્ત ઘસાડો હતો, ને તે છોકરો માત્ર બેહોશ થયેલો હતો. તેણે, એ ઉપરથી, જરૂરી મલમપટો કર્યો, ને લોહી વેહતું બંધ કરીને તેને તે જીવ્યનને જલદીજ પાછો હોંસમાં પણ લાવી શક્યો.

“પણ ત્યારે સાંકળ કેણે ખેંચી ને ત્રેન કાણે થોભાડી?”

“તેણેજ,—તે બદમાશજ,” ગાર્ડ જરૂરી સમજ આપી; “એટલું નહીં સમજતાં? એ તો દેખછતુંજ છે કે આટલી જોશથી જતી ત્રેનમાંથી કુદી પડીને નહાસી જવાનો જોખમ કરવા તેને ગમ્યું નહી, એટલા માટે તેણે અકકલ દોડાવી

પોતેજ સાંકલ ખેંચેલી જાણતી જોઈએ, ને ત્રેન ધીમી પડતાંજ તે તમારો બેગ લઈ પોઆરા માપી ગયલો હોવો જોઈએ.”

તે તો કદાપી જીવન પોંદ્યો ગયલો માનવાના સુખ-ભર્યા સધ્યારાથીજ એ મુજબ પાર થઈ ગયો હશે; જીવન ફક્ત બેહોશ થયો હતો એવો વહેમ તેને નહીં બી થયો હોય ?

ત્રેન આગળ વધી.

જીવનની પદ્ધતિ ને શ્રીમંત સ્થિતિનો ખુલાસો થતાં તે ડાકટર તેની જોડેજ ગયો ને પછીથીનાં પહેલાંજ સ્ટેશન પર તેને ઉતારી તે પોતે તે તરફનાં એક પહેલે વાઘેના હોટેલમાં તેને લઈ ગયો, કે જ્યાં તેની વધતી ને ઘણી અચ્છી સારવાર થઈ. તે રાતભર જીવન અને ડાકટર ત્યાંજ રહ્યા.

બીજે દિવસનાં પેપરોમાં, ત્યાર કેડે તો, આ “ભયભીત ઝપાઝપી” અને “સર જીવન રીચમંડના જીવ સનોસત અચાવ”નાં બંધા અનેક તરાહનાં દીવ ઉસ્કેરનારાં મથાલાંઓ હેલ્લ ત્રેન માંહેલા એ બનાવના ઘણાજ રસ રસતા હેવાલો છપાયા. પેપરવાલાઓને કાંઈ પુછવું પડે ? નકાનો મોટો કાંઈખી ફક્ત બનાવ બનવો જોઈએ-પછી જોઈ લ્યો એક એકની પછવાડેનાં લાઇનબંધ સીધાં દ્વાર જેવાં પંચોતેર બતનાં મથાલાં !! ફક્ત મથાલાંજ વાંચ્યે તો બસ-અંદરનું વાંચવાની તકલીફ લેવાની જરૂર નહીં !

અલખત ગારડે દરેક ઠેકાણે આ ખુની હુમલાના તાર છોડ્યા, ને જેનાપર હુમલો થયો હતો તે એક બાણીતાં ખાન-દાનનો બેરોનેટ હોવાને લીધે પોલીસની દોડધામ અને ખેંચ-પકડ હોય તે કરતાં વીશેષ અસાધારણજ થઈ; અને એ બધું

તે રફ્યન નહાસી જવા પછીના થોડાજ વખતમાં થઈ શકેલું હોવાને લીધે તે પાછો ઝીલાઈ જવાની બધાને ઘણી ઉમેદ-બહેકે ખાત્રી આવી.

—:૦:—

મકરણ ૬ હું.

—:૦:—

જ્યારે જુલ્યન ખીજ સહવારે તેનાં હોટેલના એડમમાં પાછો જાયો ત્યારે તેની જીવંતી જ્યાદા એલસીનો પીતા મીં મરટન પોતે તેનાં ખીજાણાં કને એઠેલો હતો, ને તે જોતાં તે ખુશીથી ગોચા છાકટ બની ગયો. તેને પરમ સંતોષ થયો. મીં મરટન પેપરમાં વાંચતાં સાથે અહીં સુધી જાતે તેની ખબર લેવા આવ્યો તેજ બતાવતું હતું કે તેઓ તેના સંબંધમાં પુરતી કાળજી ધરાવતાં થયાં હતાં—એમ કાંએ નહી હોય કે એલસીએજ કાલાવાલાથી એ ડોસાને તેની ખબર લાવવા અતરે હડસેલી આવ્યો હોય ?—અને એ વીચારોથી તેને તેનાં મંદવાડ વચ્ચે ખરેખર ઘણું સુખ થયું.

તે ઘણું થોળ્યો નહી. તે ફક્ત મલી બેટી જુલ્યનની ખબર અંતર લઈનેજ પાછો ગયો. “મને લાગ્યું કે હું પોતેજ તમોને જરા રૂબરૂ મલી તથા નજરો-નજર જોઈને જવશ તો અમોને ઘણી નીરાંત રહેશે, ને અમો નાહક ફકરમંદ થયા કરશું નહી તેથી હુંજ આવ્યો,” મીં મરટને ખુલાસો કર્યો.

ખીજ હાથપર, ધારીજ લેવામાં આવ્યું હતું તેમ, પોલીસ પેલા ખુતી બદમાશને તેણે ફરેલી સઘની લુટ સુધ્ધાં

તરત પાછો પકડી શકી, ને એ ખખર મલતાં જીલ્લન વધારે ઉમંગી ને સાબે થયો. મોટાના નસીબ મોટાજ થાય છે.

તે લુચ્છાને જીલ્લનવાલાંજ ગામની પોલીસ ચાવરી પર લાવવામાં આવ્યો, અને તેને જોઈને ઓલખી આપવાનું જીલ્લ નને સતાવાલાઓ તરફથી કહી મોકલવામાં આવવાથી, તે હવે પુરતો ટટાર થયેલો, તરત તપ્યાર થઈને ચાવડીપર ગયો.

ત્યાં ઘણાક ઝતુની ને ખુની દેખાવના બદમાશોને એક કોટડીમાં એકઠા પરહેજ કરી મેલવામાં આવ્યા હતા, તે સલ્યાની ગરાવલાં બારણામાંથી બતાવી તેને લુટનાર અને તેનાં જવાંન જનપર ટાંપનાર કયો સકશ હતો તે ઓલખી આપવા જીલ્લને તેને એવી અચ્છી રવેશે જોયેલો હતો, ને તે મંગલ મુરતની એબ્યલ સુરત તેનાં મનમાં એવી મજબુત કીસમે છુપાઈ રેહી હતી કે તેણે હાલમાં તેને જોતાં સાથે તરત પાછો ઓલખ્યો ને ઓલખાવ્યો.

પોલીસે ઘણી ચાલાકીથી કામ લીધું હતું. તેઓ તેણે મેળવેલી સઘળી લુટ અનામત પાછી હાથ કરી શક્યા હતા, પણ એ લુટ ખુદ એ આદમી કને નહી મલી આવેલી હોવાને લીધે, ને વળી એ તકસીરનો તેણે એવા સંજોગો વચ્ચે ઘણી હિંમતથી સાફ ઇનકાર કરેલો હોવાના સબબથી પોલીસને આ રીતે વધારે ચોકસાઈથી ને ઇનસાફથી કામ લેવું પડ્યું— કે કોઈ નીરદોષ નાહક હેરાન ન થાય ને ખરો તકસીરવાર બચી ન જાય.

“એજ તે બદમાશ છે,” જીલ્લને તે સલ્યાવાળાં બારણાને પોતાના ચપટાં નાક અડકાવીને ઉભેલા તે હારબંધ ચાર પાંચ રફ્યનોમાંથી ખરા તકસીરવારને પોતાના હાથમાંની

સોનેરી મુઠવાળી વોકીંગ સ્ટ્રીક વડે બતાવી આપતાં કહ્યું;
 “હું એને હજારો વચ્ચેથી ઓળખી આપી શકું એવી રવેશ
 મેં એને જોયલો ને ઓળખેલો છે !”

“એમ, કે, બચ્ચા ? તું એટલો બધો હુશ્યાર છે ખરો
 કે ? પેલાએ તે સંલ્યાવાળા બારણાંની પછવાડેથી સરપ જેવા
 સણસણાતી અવાજે કહ્યું; “ફકર ના કર-મને પાછો છુટવા
 દે, તે એનો જો હું તુંને પુરેપુરો સવાદ નહીં અપાડું તો
 હું મારા બાપનો બેટો નહીં. તું જીવેજીને ત્યાં સુધી તને
 આગ બળે તેવુંજ કંઈ કરી બતાડું તોજ હું ખરો. ધણો
 અફસોસ છે કે હું હેમક ધધેડો થયો ને મેં ત્રેનમાંજ ચોક-
 સાઈથી તારું કામ તમામ નહીં કરી—

ગણ તેને એટલામાં તો પાછઝથી એક મજબુત છાપટ
 પડી, અને ત્યારે તે ધુખરાયઝા છાણાં જેવું મોતું કરી પોતાના
 એ બેહુંદા બકવાટમાં પાછો ચુપ થયો.

જીલ્લન તો, એમ જતાં, થથરી ગયો. આ કરપીણ એવાં
 તો કપટથી ને એટલાં તો ઝનુનનાં જોશથી એ સઘળું બોલ્યો
 હતો કે તે એકાદ પણ દવાઈ ગયો, પણ પછી પોતાનું સમ-
 તોડપણું પાછું મેળની તેણે લાકડી ઉંગામી કહ્યું, “કમીના,
 ત્યારે તે શું તું કંઈ એમ ધારતો હતો કે મારે તને ન તો
 મેલવો ને માફ કરવું ? તાહરા જેવા કરપીણો શેહેરમાં મરકી
 જેવા છે, ને તેઓને જન્મભર કેદ કરી મુકવા એમાંજ સોસા-
 યટ્ટીની સલામતી છે.

“વારૂં, વારૂં એ તારૂં હાપણ તુંને કેમ ગરમ પડેછ
 તે તફારી પાછલી જીંદગીમાં જોજો; હાલ તો મનથી ગમે
 એમ મલકાયા કર,” પેલાએ પાછા એક વીકરાળ વરૂની

અદાથી દાંત ચક્રચકાવી કહ્યું,—અને એવા એક જોડે તકરારમાં ઉતરવાનું તેના દરજ્જાને શોભે નહીં એમ ત્યાં પોલીસનો જે વડો હાજર હતો તેણે જીલ્લનના કાનપર પડી કહ્યું એટલે તે જવાંન વધુ કશુંખી બોલ્યા વના ત્યાંથી પીઠ ફેરવી ગુપચુપ ચાલતોજ થયો.

તેણે પેલાએ આપેલી ધમકીની તેના મનપર થયલી અસર બળતવારીથી ખાંખેરી નાંખી. તે બેશક બીહીધો હતો. આખરકર તે હજી તો વીસ વરસનો એક પોરયોજ હતોની ! એમ છતાં તેણે મન મોટું કરી તે ધુરકતા એહેરાને વીકરાળ આંખોનો છાપ પોતાના મનમાંથી ભુસી વાલ્યો, ને તેને પાછલી જીંદગીમાં સતાવાનો તેણે આપેલી ધમકીનો ગણુગણાટ જે તેના કાનમાં વાગ્યા કરતો હતો તે પણ વીસારી દેવા નેગો તેણે પોતાના મનથી પરીશ્રય કર્યો.

તેણે ખ્યાલ કીધો કે તેણે એક જરૂરી ફરજ માત્ર અદા કરી હતી. શું ત્યારે તે એવા એક જાલીમ ખરીશને પકડાવે નહીં ? જતો મેલે ? કેમ બને ! અને તેથી એ સધ્યા-રાપર તેણે તે સઘળી ના પસંદ લાગણીઓ ભુલી જવાની એવડી ખંતથી કાશેશ કરી.

તેણે પેલા તેને મદદ થનાર માયાળુ તખીબને એ પછીથી ઘણી ઉદારતાથી નવાજ્યો તેમજ પોલીસમાં પણ છુટા હાથે નાણું વેર્યું. પૈસાની જ્યાં ત્યાં બોલ્યાલા છે. અને તેનાં એ દુહાં દીલની બોલ્યાલા પોલીસ તરફથી, અલબત્ત ઘણી બોલાઇ.

એ પછી તેણે પોતાનો બધો કીમતી અવેજ પાછો સમાલીને સ્વાધીન લીધો, અને ત્યાર કેડે તે પોતાની મુસાફરીમાં પાછો આગળ વધ્યો.

તે ધણું ક્યો ને ધણો નવીન અનુભવ હાંસલ કરી
છેલ્લે તે ઇડ્યા ગયો, જ્યાં કેટલેક વખતે તેનાં વાંચવામાં
આવ્યું કે પેલા બદમાશની તપાસ સેશનમાં પુરી થઇ હતી
અને સર જુલ્યન રીચમંડને છુટવા અને જનથી મારવાની
કોશિશની જાસ્તી કરવા માટે, તેમજ તે બેરોનેટને ખીલીવડાવા
જેવું કહી સંભળાવાની એકડી સજામાં ચાર વરસના દેશ
તરીપારની તેને સખત સજા મળી હતી, અને જુલ્યને ત્યારે
ધણાક છુટકારાનો દમ ખેંચ્યો. ચાર વરસ ! ચાર વરસ કેણું
જેમાં છે ? તેટલાં તો તે કમીનાનો કીનો વટીક જુલાઇ
જવાનો ! આજે તે જે કીનાની આગમાં જલતો હતો તે આજ
ચાર વરસ તક એમજ તેને જલાવતી રહે એ કેમ બને ?
ચાર વરસ એક ધણો લાંબો ટપો હતો, ને તે સધ્યારામાં
પુરતી સખર માની જુલ્યન એ વાત પછીથી જલદી પીસરી
પણ ગયો.

—:૦:—

પ્રકરણ ૭ મું.

—:૦:—

ચાર વરસ વહી ગયાં. વખત જતાં કાંઇ વાર લાગે છે ?
કલાકો પછવાડે દહાડા દહાડાઓ પછવાડે મહીના, અને મહી-
નાઓ પછવાડે વરસો પાણીના પ્રવાહ મીસાલે પવનની પાંખપર
સવાર થઇને વહી જાય છે ! એમ રોજે અવલથી ચાલતું
આવ્યું છે, અને રસતાખેજ તક ચાલુ રહેશે આજે આપણે
જયારે આ લખ્યે છીએ અને આ વાંચ્યે છીએ ત્યારે જે

કરોડો અને અબજો બંધ અબજો જનો હસ્તી ધરાવે છે તેમાંથી આજથી સો વરસ પછી એક બી નીસ્તીની નાણુરગી પામ્યા વગર સલામત રેહનાર કે બચનાર નથી-મોટાં માનવથી ને આજે જનમેલાં બાળક કે એક તુચ્છમાં તુચ્છ જીવજંતુ શુદ્ધાં એ વખતની બરવખત વહેંચણી અને તે અણુદીઠ સાહેબની માહન શક્તીનો જેઓ ખ્યાલ કરી શકે અથવા ખ્યાલ કરવા માંગે તેમને ભર અબજખીમાં છક કર્યાં વના રેહનારજ નથી.

પણુ આપણને અત્રે વખતનો સમોધ લખવો નથી, એટલે હયાં વગર અંગતે એ બાબે લાંબું કરશું નહી. સર જીવ્યન રીચમંડ પોતાનો ગુમાવેલો અવેજ સમજો પાછો સ્વાધીન લઇને તેની ધારેલી મુસાફરીમાં આગળ વધ્યો ત્યાં આપણે તેને છેલ્લો છોડી આવ્યાં છીએ, ને તે વાતને, અમોએ ઉપર કહ્યું તેમ, ચાર વરસ વહી ગયાં છે એ પછી જ્યારે આ નહાનકડી વારતાના સફાએ પર આપણે તેને પાછો રજુ કર્યે છીએ ત્યારે તે તેની મનમાની અને દીલવસી એલસી મરટનને લાંબા વખતથી પરણી ચુક્યો છે, અને વળી બ્યાજ-વટાવના વધારામાં એક બચ્ચાંનો બાપ પણ થઇ ચુક્યો છે, તે રીચમંડ વીલાના પુરાણા ને નામાકીત બાપીકા મેહેલમાંજ મુકામ કરી થર પડ્યો હતો, અને તેને લગતી એક દીલપઝીર ગુલાબ-વાડીમાં તે પોતાની મોહરદાર જોડે દીલખુશ વાતચીત કરતો હાલમાં બેઠો હતો.

તેનામાં કાંઇ ઝાઝો ફેરફાર થયેલો નજરે આવતો હતો-સીવાય કે તેની છોકરવન વયમાંથી વધીને હાલમાં એક ખુબરૂ અને ગુબરૂ જવાન થયો હતો. તે પોહલી પીઠનો જરા વધારે

મજ્જુત બાંધાનો અને દમામદાર દેખાવનો જવાન ઉધરો હતો, અને તેનાં મોહનાપર એક સુંદર અને ભરાવદાર મુઠ થઈ હતી, વળી તેની બાજુમાંની તેની મોહરદાર એક તેરીજ દેખાવલી અને દીલકસ સુંદરી હતી, કે જે તેનાં અસલ મીસ મરટનનાં નામને બદલે હાલમાં તેની આટલી નાધલી ને કુમળી વય છતાં લેડી રીચમંડના દમામદાર નામથી આગેવાન સોસાયટીમાં ઓલખાતી થઈ હતી.

“એક વખત એવો હતો, એલસી ડીયર,” જુલ્યને એ વખતની વાતચીત દરમ્યાન કહ્યું, “કે જ્યારે મને લાગતું હતું કે મારા એકલવાઈ અને હીણાયલી જીંદગીએ જીવવાનું પણ કેવળ દુઃખભરેલું હતું, કેમકે હું મારું પોતાનું કહી કે ગણી શકું એવું કોઈ અથવા કંઈજ મારે કબજે નહીં હતું!”

“અને હવે હાલમાં? એલસીએ મીઠાસથી હસીને પુછ્યું.

“અને હવે હાલમાં મને લાગેછ કે મને જોઈએ અથવા ઘટે તે કરતાં બધુંજ બેશુમાર ધણું વધારે આપીને દયાળુ ખુદાએ મને ખાસ નવાજ્યોછ અને જ્યારે હું મોહતાજ મુક્લીસીનો ખ્યાલ કરૂં છ ત્યારે મારી આગલી અને હાલની સ્થિતીને માટે ખુદાની જનાબમાં શુકર ગુમર થયા વના હું રહી શકતો નથી.”

“એટલું બધું?”—અને એલસી પાંખી મીઠાસથી હસી.

“ધણુંજ” જુલ્યને ભાર નાખી કહ્યું. “પેહેલી તો તું! તું જાણેછ—મારી નાદાન વય અને તંગદસ્તી દરમ્યાન હું કોઈખી દહાડે તાહરા જેવી ધણીયાણીનો ધણી થવશ એમ માનવાની હું હિમત વટીક કરી શક્યો હતો નહીં! તુંને જોઈ ને જોઈ હું ઘેરો થયો હતો, પણ મારી ઉમેદ મને

ખીલકુલ સ્વપ્નવત લાગતી હતી, વળી પછસા સુખનું ઓછું સાંધન નથી. મારો પુરાણો દોસ્ત પારડીન્સ પોતાની ઘણીજ માનીતી મોહરદાર સાથે પરણેલો છે, પણ ખીચારાં પછસે ટકે તદ્દન તત્કાળાટક છે એટલે જોઈએ એટલાં સુખમાં રહી શકતાં નથી !”

“તમે કાંઈ નહી કંઈ મદદ કરતા ?”

“મને ગમ્યું તો ઘણું, પણ મને લાગું કે તે લોક જુરં માનસે,” જીલ્લને જવાબ આપ્યો.

“જુરં નહી માને ને તે લોકાનાં મનમાં ઓછું નહી આવે તેમ કામ લેવાના પણ ઘણાં રસ્તા છે, બહાલા,” એલસીએ હેતથી સમજાવ્યું.

“ત્યારે તુંજ તે રસ્તે કામ લેજે, અને તે લોકને-પણ ઓલ્લો, લે આએ તારો દેવે નામ દેવ આપ્યો !”

“તમે જે તમારા સુખનાં સાંધણુ ગણાવ્યાં તેમાં એ ખરાં ને મોટા સુખનું સાધન તો ભુલીજ ગીયાતા, જીલ્લન ?” લેડી રીચમંડે નરમ ઠપકાથી હસીને યાદ આપતાં કહ્યું-અને નર્સ જે તેઓનાં ખેખીતે સુવાડવા લઈ જવા આગમ્ય ધારા મુજબ તે માખાપ સાથે મેળવવા તેને બાહાર લાવી હતી તેના તેના હાથમાંથી તે પ્યારાં ભુલકાંને જરા ખેંચાવા તેણીએ પોતાના ખોલામાં લીધું.

તે એક ગલગોટા જેવો ફક્ત અદારથી ઓગણીસ મહીના જોઈ ચુકેલો એક બાળક ખેટો હતો, અને તે એ માખાપનો-આંખની ટાદક જેવો-ઘણોજ લાડકો હોય એમ એક નજરે જોઈ શકાતું હતું. તે હવે પછીનો આ વીખ્યાત અને શ્રીખંત રીચમંડે વીલાનો વારસ હતો.

તે માતાએ તેને ખોડામાંથી ઉતાર્યો અને “પપા પાસે” ચાલીને જવા કહ્યું, કે જેણે હાથ પ્રસારીને તેને પોતાનાં પાસાંમાં ખોડાવ્યો; અને ત્યારે તે બચ્ચું, ખુશાલ તખ્તે હસતું, ઘેર્યાં રમતા પગો સાથે લડતું ગમડતું પોતાના આપ લણી જતું હતું. તે જોવાનું ખરેખર પણ્ય ખુશકારક હતું ખરેખર તો રખે તે ટપકાઈ જાય કે ગળરડી ખાઈ જાય તે માટે મા આપ અને નર્સ એ ત્રણેના જીવ ઘણા ઉંચા હતા, અને ત્રણેએ આડા હાથ વટીક તબયાર કરી મેલ્યા હતા.

“મારાં બચકલાંથી એટલું બધું નહીં ચલાશે, એલસી,” જુલ્યને પ્યારથી કહ્યું. “હું તો એને ઉંચકી લેઉંછ.”

“નહી, નહી, ખેસી રેહો ને આવવા દેઓ,” એલસીએ ખેંહસ કરી; “બચ્યાં એમજ ચાલતાં શીખે આપણે બધાં લગોલગ આગલજ છઠ્ઠએ ફેની?”—અને તે બહાલાં બચ્યાંની “ચાલ-ચાલ!” તે માતા મોટી મોજ અને મગરૂરીથી જોતી બેઠી હતી.

તેણે ગળરડી ખાધી નહીં. ફ-તેડની એક ચીસ સમેત છલ્લે તે છોકરો આપના ખોડા તક પોંહચી ગયો, અને ત્યારે જુલ્યને તેને હાથમાં ઉંચકી લઈને ચુમીઓથી તે પ્યારો ચેહેરો સરયામ ભરી નાખ્યો.

“કાંય, હવે માહરો દીકરો હુશ્યાર કે નહીં?” તે માતાએ મગરૂરીથી પુછ્યું.

“ઘણો!” જુલ્યને પોતાની મગરૂરી અને ખુશાલી છુપા-તીને એલસીનું પાકવવા જોગી ટકાર કરી; “ખે વરસે તારો મેળી ચાલતાં શીખ્યો એ કાંઈ નાહની સુની વાત? ગામના શેકરાઓ તો બાર વરસ પચીજ ચાલતાં શીખેછ!”

“ચાલો, મુકી દેઓજી મારાં બેબીને તમારા હાથમાંથી જો તમુને નથી ગમતો તો.” એલસીએ રમુજ સાથના ચુસ્સાનો તકાળો કર્યો, અને જુલ્યને તેને હાથમાંથી મુક્યો નહીં તે વાસ્તે તે વર બધર વચ્ચે ધણી હસાહસ ને રમુજ થઇ. તે બચ્ચાંએ જુલ્યનનો ધડીયાલ છેડો પકડી લીધો હતો, અને તેથી પાછો માયના હાથમાં જવા પણ તે સાફ ના પાડતો હતો, જે તેણીને ચીઠ ચઢાવન.૩ છતાં ધણું રમુજ હતું.

નર્સ આગલ આવી, “એને આપી દેશોજી?” તેણીએ નરમતાથી પુછ્યું.

“કાંય, એનો સુવાનો વખત થયોજી શું?” જુલ્યન તેને આપી દેવો પડતો હોવા માટે જરા કરાજીથી સવાલ કર્યો.

“જી હા,” તે નર્સે જવાન દીધો.

પણ તે બેબીએ ન તો તે માના હાથમાં જવા માગ્યું, કે ન તો નર્સના. તે તો તેના આપનેજ તોતે વળગી રહ્યો.

“હું ધારંજી જે મનેજ એ કાફરને અંદર લઇ જવો પડશે,” જુલ્યને હસીને કહ્યું, “એ કંઈ જેમ તેમ મારો પીછો મુકવાનો છે?”—અને જુલ્યન પોતેજ પછીથી ઉઠીને તે બાળક બેટાને ઉછાળતો રમાડતો અને બેલાવતો ઉંચકીને અંદર ઘરમાં લઇ ગયો.

પ્રકરણ ૮ મું.

—:૦:—

ત્યાર પછીથી જ્યારે તે પાછો બાહર આવ્યો ત્યારે તેનું ઘડયાલ છેડા તેની પાસે ન હતું. તેણે હસીને પોતાની પરણે નરને ખુલાસો કર્યો ને કહ્યું કે તે નાધલા કાફરે જ્યારે ઘડયાલ છેડા તેની પાસેથી સ્વાધીન લીધાં ત્યારેજ તેનો પીછો મુક્યો.

એલસી જરા ગંભીર થઇ.

“મને બીહક લાગેછ, જુલ્યન, કે તમે એને લારધેલો કરી મુકશો. મને લાગેછ કે મારે થોડુંક સખત હાથે કામ લેવું જોઇશે.” તેણીએ કહ્યું.

એ પછીની બીજી બપોરે તે વર બપોર જ્યારે બહાર કેથે મલવા ગયાં ત્યારે બેબી તેની નર્સ સાથે બહાર ગ્રાઉન્ડસ પર રમતું હતું. પેલાં કીમતી ઘડયાલ છેડાનો તે “નાધલા કાફરે” પીછો મુક્યોજ ન હતો !

“જુલ્યન, તમારો ઘડીયાલ છેડા બેબી પાસેથી લઇ લેવો તો સારું” એલસીએ ગાડીમાં બેસતાં પોતાના ભરથારને સુચણ કરી “અમથું બચ્ચું ભાંજ નાખશે તેમાં શું હાંસલ.”

“ઓ ભાંજવા દે,” જુલ્યને બેદરકારીના તીખાસથી કહ્યું,—કે જ્યારે બચ્ચું તે ઘડયાલ કાનપર મુકવાને બદલે ગાલપર મુકીને તેનું “ટક-ટક” સાંભળવાની જે વ્યર્થ કેશેશ કરતું દેખાતું હતું તેથી તેને ઘણી રમુજ ઉપજી, નર્સ છે કેની ? તે સાચવશે.”

“નર્સ એને સાચવશે કે ઘડયાલને ?” એલસીએ હસીને કહ્યું; “હવે એના પગ જરા વધારે થરકા થશે તો આપુને

સાંભળી નદીને વારતે ધણું સમાલવું ને ખીલવાનું થશે.”—
અને તેઓ ગયાં.

છેક સાંદજ પછી બેચાર ઠેકાણે ફેરી ફરીને તેઓ ઘર
પાછાં ફર્યાં, અને ત્યારે ઓ ગજબ !—જે દેહસ્તનાક સમાચાર
તેમને માટે ખોટી હતા તે સાંભળતાં તે અન્ને જવાંન વર
બધ્યરનો જન જાણે તનમાંથી નીકળી ગયો. એક ધણોજ
ભયંકર બનાવ તેઓના એ ટુંક ગેરદાજરી દરમ્યાન બનવા
પામ્યો હતો. તેઓના ઘરનો તે વાજતો ગુંગરો—તે એકપુરો
બાળક ખેટો—અચબુચ ગુમ થઈ ગયો હતો !!

જુલ્યન હોઠ સુધી એ આકૃતની કેશીયત સાંભળતા સાથે
શીકરથી શીકકો પડ્યો. પણ તે પછીથી તેના ગુસ્સાની હદ
નહી રહી. તે નાંધણું બકલ્યું જતું રહ્યું એટલેજ શું ?
જાય ક્યાં ? ગયું કેમ ? તેની સંભાલમાં રહેલી નસને શીક-
રનો માર્યો હીસડીરયા થઈ આવ્યો હતો, અને ખીજ બધી
દાયાઓ અને નસોં અરધી શીકરથી અને અરધી દીલગીરીથી
રડવા પડેલી હતી.

એલસી પણ હદ વગરનું દુઃખ પામી, પણ તે બાહોશ
અબળા, એમ છતાં, પહેલી હરોલમાં પુરતી સાવધ રહેવા
અને જુલ્યનને સાવધ રહેવા અને થવા એણીએ સામી ફરજ
પાડી. તેણીએ યાદ કરાવ્યું કે એક બે કલાકના અરસામાં
એજ મહેલમાં આગળ જ્યારે એકકડી વારે ત્રણ ત્રણ મોહ-
તનો ગજબ થવા પામ્યો હતો. ત્યારે તેણે વધતાં સાવધ-
પણાંથી કામ લીધું હતું અને હમણાં તે વડાલાં બાળકની
ચાંપતી શોધને ખાતર તેણે શાંતી પામવા ને સાવધ રહેવાને
ખરેખર તાકીદની જરૂર હતી.

તે નર્સ ધુજતાં અને શીકડી પડતાં તેમના ઉપરાસાપરી સવાલોના જવાબમાં ધણા દુઃખની તે કેપ્રીયત તોતરી બોબરી થઇને કહી. તે બચ્ચાં સાથે બાહર ટ્રાઉન્ડસપર રમતી હતી તેટલાં તેની માય તેને મલવા આવી, ને તેની સાથે વાત કરી ને તે તેને દવાજી સુધી મુકવા ગઇ. ભાગ્યેજ તે એમ એક પાંચ મીનીટ અલગ થઇ હશે. તેને એ બચ્ચાંને વીહલું મુકતાં કંઇ બીહકજ ધણી લાગતી હતી; અને એમ છતાં જ્યારે તે પાછી આવી ત્યારે તેણીએ મોટા ગભરાટ વચ્ચે જોયું કે તે બચ્ચું જ્યાં રમતું હતું ત્યાં હતું નહીં!! તેણે, તેથી, શોહોર કર્યો ને શોધખોલ કરવાની નોકરનફરોએ કંઇ બાકી રાખી નહીં.

જીવ્યનની ઉલટપાલટ તપાસમાં તેણીએ વળી એટલું બી કબુલ કયું કે નદીથી તેઓ ઝાઝા દુર નહીં હતાં, પણ તેની માને દરવાજાપર મુકવા ગઇ અને પાછી ફરી તે દર-આનમાં ફક્ત પાંચજ મીનીટ તેણીએ ગુમાવી હતી એ વાત પર તે હજી બી ધણી બજીદ થઇ.

હવે સ્વભાવીક રીતે થવું જોઇએ અને સરવેની પહેલી નજર ત્યારે નદી બહી ગઇ. એલસીને જીવ્યને પોતાની સાથે લીધી નહીં, તે જરૂરી જીસતેજે ને વધતી પરપુછ કરવા ધરમાંજ થોબી, કે જ્યારે જીવ્યન પોતે આદમીઓ સાથે પાધરો પહેલાં નદીપરજ દોડ્યો.

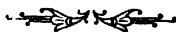
ત્યાં પુરાવા પ્રત્યક્ષ હતા. બેબીનો બહુ “શેષ” ત્યાં પડેલો હતો. ને એક નહાનું “શુ” પણ બીજીમેર પડેલું મલી આવ્યું વળી એક બાજુએ તેનાં નહાનાં પગલાં બી રેતીમાં દેખાતા હતાં-પણ તે ફક્ત એકજ જગ્યાએ. એ અજબ જેવું લાગતું હતું કે ફક્ત પાણીની લગોલગ એકજ ટેકાણે રેતીમાં તે બે

નહાના પગના પગલાં પડેલાં હતાં. તે આખે રસ્તે જે ચાલી આવેલું હોવું જોઈએ ત્યાં કેથે બી નહીં !

મગર હવે વેહેમ શો રેહવો જોઈએ ? જીવ્યને ચાક ચાક થતાં દીલે માથું કુટ્યું. દીસતુંજ હતું, તે એક જોસથી વેહેતી નદી હતી, ને પડતાં સાથે તે ધ્રુલગુઝાર બાળક તણાઈ ગયું હોય એ ધણુંજ સંભવીત લાગતું હતું.

તેણે તે “શેષ” પટો અને પગમાંનું શું-તે ધસડાઈ ગયલાં તેનાં પ્યારાં બાળકની બાકી રહેલી મતા જે એ સત્યાનાશીનો મુસતકામ પુરાવો લેખાય તે-લઈને ઘર તરફ મુક્યું, તેની આંખ આંસુઓથી આંધળી થઈ ગઈ હતી. અરે, જ્યારે કે તેઓ દોરતો સાથે હસતાં બોલતાં ને મોજમગ્ન કરતાં હતાં ત્યારે તે પ્યારો બાળક બેટો-રીચમંડ વીલાનો વારસ નદીનાં તલીઆમાં કબરવાસ પામ્યો અથવા તો તેની લાશ ધસડાઈને ક્યાંની ક્યાં નીકલી ગઈ હશે ! કેવો તે ગુંગવાઈ ગયો હશે ! કેવું તે મોહોત તે ધ્રુલગુઝરી પામેલા ધ્રુલને ગભરાવનારું થઈ પડ્યું હશે ! એક ચાહતા માબાપને એ ત્રાસજનક ખ્યાલજ બેલાં કરી મેલવા બસ હતો.

તે ઘર તરફ ચાલ્યો, પણ અરે, કેમ તે એ મોટી સત્યાનાશીની વાત પોતાની વહાલી પરણેતર એલસીને મોંહ બોલી કહી શકશે ? તેને ધણું મોટું દુખ થતું હતું, તેવું સુખી અને હસતું ઘેર જેતાં જેતામાં શોકાગ્નીમાં ગરકાવ ગયું હતું ! જે ચાર વરસપર થયું હતું તેવોજ સીતમ વળી આ મહેલમાં એટલે જલદી અને નવેસરથી પાછો ગુજરવા પામ્યો હતો !!

પ્રકરણ ૬ સું.

—:૦:—

તે માઆપના દુખની-હદ ન રહી. તેમની જીંદગીનું સુખ અને તેજજ જાણે સમી ગયું. તેમના ધરતો વાજતો ગુગરો રીચમંડ વીલાનો એકનોએક વારસ નહી ધારેલી રવેસે નાશ પામેલો હોવાનો ગજબ તે ચાહતાં અને હેતવંતા માઆપ ખમી શકે તે થકી ઘણો વધારે જયાદા ને જખુન પુરવાર થયો.

જુલ્યને નદી આગલથી, નામુરદ, દીલ સાથે, મેહેલમાં પાછો ફરી તે નાસખર માતાને તે ખોહારીના મલેલા પ્રત્યક્ષ પુરાવાઓ બતાવ્યા પણ તે માતાનું મન માન્યું નહી,

“અરે એટલાવારમાં તે શું કુખી જાય કે ધસડાઈ જાય ?” તેણીએ કકલાત કર્યો. “કદાચ નદીની આસેપાસે કેઠે માઈ એ ભુલકું ભુલું પડ્યું હોશે ! ઝો જુલ્યન, હું એના વગર જુરી જવશ ગમે તે ફરીને તેનો પતો મેલવો !”

“ખુદાએ આપ્યું ને ખુદાએ લીધું.” સર જુલ્યને તેના આંસુઓ વચ્ચેથી પોતાની મહોસ્દારને સધ્યારો આપવાની એક વ્યર્થ કાશેશ કરતાં કહ્યું; “ઝો એલસી બહાલી, હવે તો ધીરજ ધર”—અને એમ છતાં તે પોતે કેટલી થોડી ધીરજ ધરાવી કે બતાવી શકતો હતો ?

તે ખરાં કલ્પાંતનો એક કારમો દીવસ હતો. તે બંને વર બધયરે ઘણોજ ગમ કર્યો. ખાસ કરીને એલસીએ પાછ-લથી ઘણોજ—અને તે એક બચ્ચાંની અદાથી રડતાં રડતાં થાકાને ઉંઘી ગઈ તે ખુદાની દયાનો એક ખાસ આશીરવાદ

માત્ર પુરવાર થયો. માઆપની મોજ, આશા અને સુખ એક પહેલું અવતરેલું ફરજંદ હોવાથી તે માઆપનું ખાસ કરીને લાડકું ને પ્રીય હોય છે, ને એવાં એકને શુભાવાની કમનસીબી એલસી અને જીવનને કેટલી હદ સુધી સંતાપી રહી તે અત્રે વીગતથી વીસ્તારીને જ્યાન કર્યા વના ચાલશે.

ખીજ સહવારે પોલીસે પાછી ચાંપતી જીસ્તેજો ચાલુ કરી નર્સની જીઆની થોડીક હેરફેર થતી હતી તે વતરોગે તે અસલ મુદ્દાને ઘણી મજબુતીથી આખર તક વલગી રહેતી હતી. તે વધારામાં એટલોજ ખુલાસો કરી શકી હતી કે તે બચ્ચું રમતાં રમતાં થાકીને સુષ ગયું હતું, ને તેણે તેને સુવા દીધું હતું, કેમ જે બચ્ચું ખુલ્લી હવામાં એ રીતે પોઢે તે એલસીને અગત કરીને ગમતું હતું, ને તેવામાં તેને ડીસ-ટર્પ નહીં કરવાનો તેણીનો હમેશનો માણસોને હુકમ હતો. એ રીતે તે બચ્ચું સુષ ગયલું હતું તેવામાં તે નર્સની મા તેને મલવા આવી, અને તે બચ્ચાને સુતેલું મેલીને તેને બાહર દરવાજાપર પછીથી તે મુકવા ગઈ, જે દરમ્યાન લાગ્યેજ પાંચ મીનીટ વહી ગઈ હશે. એટલા માટે એ અતી ટુંક અરસામાં તે બચ્ચું જાગ્યું હોય ને વળી નદી તુલક ચાલી ગયું હોય એ બધું કશીજ રીતે બનવાજોગ કે અકકલમાં બેસતું આવતું ન હતું; પણ તે નર્સના એ કહેવાપર એતખાર કેમ મેલાય ? એ નોકર આદમીઓ આવા ગંભીર સંજોગમાં ખરખોટું કેહવાને શું બાકી રાખી શકે ? વળી નર્સ તકરાર કરતી હતી કે તે નદીમાં પડતે તો ચીસ પાડતે અને તે ચીસ અચીત કરીને તેના સાંભળવામાં આવતે, પણ તેની શું ખાત્રી માનવા-જોગ દલાલ હતી ? નદી ધણું જોરથી વેહતી હતી, ને તેમાં

અકસ્માતે પડતાં એક એટલાં નાધલાં બાળકને મદદની ચીસ પાડવાનું આવડે યા એટલો વખત મહે એ સધલું કશીજ રીતે સંભવીત માનવામાં આવતું હતું નહીં.

તે નર્સને લેડી રીચમંડે ધણા ગુસ્સાથી પોતાની નોક-રીમાંથી બરતરફ કરી રૂપસદ આપી, અને તે રડતી આંખોએ ગુપચુપ ચાલતી થઇ, તેને પણ એ રીચમંડ વીલાનો વારસ ધણો પ્રીય હતો. તેનો જનમ થવા કેડે અત્યાર સુધી તે વહાલું બચ્ચું તેનાજ હવાલામાં હતું ને આજ તક આ રીતે બેદાદ થયલી કદી જાણવામાં આવી ન હતી એટલા માટે તેને પોતાને એ આફતનું દુખ કમ લાગતું ન હતું, જેથી રૂપસદ પામવાની એ વધારાની નામોશીથી તે ગરીબ અબ-ળાનું હૃદયું તુટી ગયું—અને તે ગઇ.

“હું તાહરા એહરા સામુ ઉશકેરાયા ને ગુસ્સે થવા વના કદી બેઈ શકવાની નહીં,” લેડી એલસીએ ગુસ્સાથી તેને રૂપસદ કરતાં કહ્યું, “તું તારું કાલું કર ને અતરેથી જતી રહે.”—અને તે નર્સ તે ઉમરાવ શેઠાણીની આ ફલી-લનું વાસ્તવીકપણું મનથી સ્વીકાર્યા વના રહી શકી નહીં.

“હું જીવશ ત્યાં સુધી મને એ વાતની આગ બળશે, “તેણીએ રડતી આંખોએ કહ્યું, “હું એ બનાવ કદી પોતે પોતાને માફ કરવાની નથી.”

બલબત નદીમાં—ફરી અને ફરી સોહોધ કરવા અને તે આખો, જીલ્લો છાંની મારવામાં સતાવાલાઓએ કશીજ બાકી છોડી નહીં અને અંતે જ્યારે કોઇ સુરતે બી તે ગુમ થયલા બાળકનો પતો કશો મલ્યો નહીં અને તે ગુમ થયલું જીલ્લું હર કોઈ રસ્તે આખર થયું હતું એમ બધાંની બેતકરાર

ખાત્રી થઇ ત્યારે સર જીવન રીતમંડ પોતાનું એ જીવન ને પોતાની પરજોતરને જી તે થોડુંક વીસરાવવા તેણીને લખને મુસાફરીએ નીકળી પડ્યો; પણ નહીં. બંનેનાં જીવનમાં એ ગમી છેક એટલાં ઉંડાણમાં ધર ધાલી એસી ગઇ હતી કે તેમ છતાં તે એમાંથી એક જી એ શેહેલધાહમાં કશી મોજ મેલવી શક્યાં નહીં કે ન તો તે ધણા ગમખંડ બનાવતી યાદ કદી જી દીવથી ને મનથી અલગ કરી શક્યાં.

તેઓ ધણાં ફર્યાં ને ધણે લાંબે વખતે પોતાના મેહેલમાં પાછા ફર્યાં, ને આ વખત પાછાં ફર્યાં ત્યારે એલસીના હાથમાં એક નવું બેગી હતું તે જી એક બેટોજ હતો. તે તેનું જીજી ફરજંદ હતું, ને હવે તેઓએ પેહલ્લાં ને જીજી બંનેના સામટા સરવાળાનું હેત આ “નંબર ટુ” માં ભરી મેલ્યું હતું. એમ છતાં સર જીવનના બાલોમાં આટલી ટુંક ઉમરે જી કાંઈ ધોત્તા બાલ ધુસી ગયલા નજર આવતા હતા, અને લેડી એલસી પણ અરધી ધરડી થઇ ગઇ હોય તેમજ દીસતી રીતે બધી ઝમોલાઇ ગઇ હતી, તે હજી એક છોકરી કેહેવાય, પણ તેના પહેલાં બાળક સાથેજ ગોયા વહેલું કબર વાસ પામ્યું હતું.

લોક જોએ એ છોકરવન માખાપને આમલી હરોલમાં હસતાં હતાં અને નાધવી ઉમરે પરજીવાની તેમની ઉતાવલી ગમત પામતાં હતાં તેઓ જી તેમનાં છેલ્લાં એ મોટાં દુખની કેરીયત સાંજળતાં દયાથી દાઝી ગયલાં હતાં, અને તેઓ બધાં આ બીજે વારસ બેટો જન્મ પામવાથી ખરાં દીવથી ખુશી થયાં. ખુદાની એ વધારાની નવાજસ સઉને ગમીને વધતી વહાલી લાગીને બધાને હવે ઉમેદ થઇ કે જીવન અને

એલસી હવે એ આગલો ગમ ભુલશે, કે જે વખત ગમે એવાં પાહાડ જેવા ગજબનું કાતીલપણું નરમ કરનાર એક ખરો એજમતી મલમ છે ખુદાની દયાલુ વેલંચણીના પ્રકારથી અલગત હારીને તે માઆપ આયંદા થોડોઘણો તે ગમ ભુલ્યાં ને શાંત થયાં ખરા, તોપણ ઇનસાફની રાહે કેહવું ઘટે કે સદંતર તો નહીજ. જુલ્યનને ઘણીવાર હજી બી અને રોજ તે બાળક બેટો હમયે ચઢતો, એલસી બી ચીસ પાડી ઉઠતી કે તે બચ્ચાંને તેણે કેથે કોમ ને કોમ આફતમાં ફેસેલું ને મદદની ચીસો પાડતું આઆદ સ્વપ્નામાં જોયું; અને ત્યારે પાછી ને પાછી ફેકેફેક રડતી તે જુલ્યનને ગળે વલગી પડતી.

એ માઆપના હેતની તારીર હતી. માઆપનાં હેતનું બંધણુ—તેનાં અગાધપણાં ને અસોઇ, તેનાં પ્રાઢપણાંને ખુલ્લં-દીની કોણ ખરી અસર કાગળપર ઉતારી શકે? એ બળવાન પ્યારની હદજ હોતી નથી કેવી કાલજ, કેવાં હેત. કેવા જોહ-મત ને કેવા ખરચોથી માઆપ પોતાનાં પેટનાંઓને ઉછેરે છે ને ઉધારે છે તેજ એક ખુદાની ખુદાઇનો મુસ્તકીમ પુરવો છે; અને તે બધી કાલજ, હેત જોહમત ને ખરચને, પોતાનો વારો આવતાં, જે ફરજંદો લાકદર ને બેવફા થાય તેઓનો આખો અવતાર ધુળ મળેલોજ સમજવો ઘટે છે.

એમ તો પછીથી જુલ્યનને એલસીને ત્યાં બીજા બી ફરજંદો થયાં, ને તે બધાંને એ માઆપનાં સ્વભાવીક અખંડ હેતથી ચાહતાં થયાં, પણ તે પહેલું પ્યારં ભુલકું કદી ભુલાયું નહી. તે ધરમાંજ કુલગુજાર થયું હતે તો તેની એક નહાનીસી કબર બી તો કરી શકાતે, કે જ્યાં જઇને તે માત-પીતા કુલ

ચઢાવી પોતાનાં દુખી દીલને થોડીક રાહત આપતે, પણ આ તો તેમ બી ન હતું, ને તે ખાસ કરીને વધતું શોકજનક તે બંનેના બાબમાં થઇ પડ્યું હતું.

—:૦:—

મકરણુ ૧૦ મું.

—:૦:—

હવે આપણે જે દહાડે રીચમંડ વીલાનો પેહલો વારસ-શુભ થયો તેજ દીવસની સ્હાંજપર અત્રે જરા પાછાં ફરશું. તે સાંહજે છેક બતી થવા બાદ લંડનના એક અત્યંત ગીચ ને ગલીચ દેખાવના લતાપર-લેતો એવો કે જ્યાં પોલીસ બી બીન હથીયારી કે એક બેની સંખ્યામાં દરોરો પાડવાનો પ્રસંગ થતાં એકલી આવવાને ડરે ત્યાં એક દેખીતાં સખત સ્વભાવનો અને લટખત લુચ્યા દેખાવનો આસામી ઝડપથી ચાલતો દાખલ થયો. તે છેકજ ઉતરતી પંકતીનો નીધન ને બદમાશોથી વસાયલો એક નીચાણુમાં આવેલો ગંધારાની બદબોથી ચોપાસ ઉભાતો મહોલ્લો હતો.

તે ઝપાટાબંધ ચાલીને એક ચોકકસ ધરમાં દાખલ થયો, તેણે બારણું ઠોક્યું નહીં કેમ જે બારણું બંધ નહીં હતું. ત્યાં બારણું હતુંજ નહીં અને લાગાતુટા પગ તળે કરરર કરરર થતા દાદર ઉપરથી કુદકો મારતો ચઢી જઇને તે ઉપલા મજલાપર ગયો, ત્યાં એક અરધા અંધારા ઓરડામાં એક ઝુંકતી ઝાંકતી ઉઘાડી બતી આગલ, ખુરસીને બદલે ગેસ-તેલના એક તુટેલા ડબ્બા પર, કાંધ સીવતી બેઠેલી એક જવાન ઓરત તેને દાખલ થતો જોતાં સાથે એકદમ ચમકી ઉઠી.

“જો બીલ, તું છે કે?” તે કશીખી ઉલટ કે ખુશાલી વનાતું પણ પુરતી અજ્ઞયખીનું બોલી; “તું આવ્યો કે? છુટો થયો ખરો કે?”

“ત્યારે તુંને શું દેખાયછ?” પેલાએ ધુખરાયલાં છાણાં જેવું મોંઢ કરીને ઘોઘારી રહાદે ગુસ્સો કર્યો. “કંઈ જનમભર મને કેદમાં સગડવાનીજ ઉમીદ બાંધી બેસીતી શું?”—અને આસપાસ જોઇને વધાયું, “પોરયાં કાંદાં છે?”

“મોટો વીલી તો ત્રણ વરસ થયાં મને મારફાડ કરી કજીઓ કરીને ઘેરમાંથી જતો રહ્યોછ, ત્રણને પોલીસ કંઈ ને કંઈ તકસીર થઈ પકડી ગયલી તે વરસ હાઉસમાં પડેલા છે, ને ખીજ તો હેઠે રમતાં હોશે,” તેણીએ તદન બેદરકાર જવાબ કર્યો.

“વેલ જો, આએ ત્હારે વાસ્તે એક ખીજું બેખી હું લેતો આવ્યોછ” પેલા રફ્યને કડવાસથી હસીને કહ્યું—અને એમ કહેતાં તેણે પોતાના મોટા ડગલા હેડળથી હાથમાં પકડેલું એક બેખી કાઢીને તેણીને બતાવ્યું.

તે એક અજ્ઞય જેવી ખુગસુરતી ધરાવનાર ઘણુંજ ચેહરેનમુન બાળક હતું. તે એક નજદીક બે વરસનો છોકરો હતો. તે બચ્ચું ઉંઘમાં પડેલું હતું, અને તેની પેશાનીથી તેમજ તેના ઘણા ઉંચા ને મોંઘા પહેરવેષથી તેમોટો ધરતુંજ જણાતું હતું.

એ ચોરત ચમકી ગઇ. કશાંને ખાતર નહી તો તે બચ્ચાંનાં આંગપરના દેખીતાં ઘણાં કીમતી કપડાંની લાલચે તેને ખુશાલીમાં ચમકાવી મેલી.

“ઓ ! કાંઠાંથી લાયો, બીજા ? કોણનું છે ? કપડાં કેટલાં કીમતી છે !” તેણીએ ખુશાલીથી કહ્યું; “ફક્ત કપડાંજ વેચશું તો એ ત્રણ પાઉંડ—”

પણ પેલાને ગુસ્સાથી ધુરતો જોઇ તે ચુપ થઇ ગઇ. “એ કપડાં નથી વેચવાં કે નથી ગીરવી મેલવાં.” તેણે ગગડાટ કર્યો. “એ તો સાચવીને રાખવાનાં છે.”

“સખખ ? ત્યારે એને ઉઠાવી લાયો શું જખ મારવા ?” પેલીએ હવે તેનો વારો આવતાં ધુળરો ચત્તાવ્યો. “કાંઈ પોચાંટોચાં વગરનો છે કે એ વેઠ લઇ આયો ? મારાથી કંઈ એ પરાયાં દુકતાની વેઠ બનવાની નથી—હું તને સાફ કહી રાખુંછ, બીલ મારી પાસ ખાધાની ખાખખી નથી.”

“હું પછસા તુને પુરતા લાવી આપ્યા કરશ,” તે ચોરે પોતાની પરણેતરના એ ધુળરા સામે દબી જઇ હવે પાછો તરત નરમ થતાં સમજાવીને કહ્યું. “થેલી ના થા. એ પોરયાંને હું વગર મતલબે લાયો નથી. થોડુંક સુધીનું દુખ ઉઠાવશું તો એ દુકતાના કારણથી પછીથી આપણે માલા માલ ને નેહાલ થઇ જઇશું.”

“માલામાલ ને નેહાલ નેહાલ ?”

“હા. તે કરતાં હમણાં બી હું ખાલી હાથે એ પોરયું તુને આપતો નથી,” પેલાએ વધાર્યું. “જો આએ—ધડ્યાળ છેડો જે એ ખચ્યાંની ગરદન આસપાસ છે તે નાખી દેતાં સો પાઉંડનો માલ હોસે, ને એક ફટકે એટલું ધન તહારે હાથ આવવા વાસ્તે શું તું ખુશી નથી ?”

તે ચોરતની આંખ એ આઇતો ને હરામનો બીશયાર દલ્લો જોતાં અણહદ ખુશીમાં પાછી ચમકી.

“ઓ મને માફ કર, બીલ,” તેણીએ કહ્યું.

“એ પોરયાની ધણી જતન કરજે,” તેણીના ભરથારે કહ્યું. “એ મરવો જોઇશે નહીં. એ જીવે તેપર આપણું મુશ્કેલીનાં બધાં સંકટોની એક ઝટકે આખરી આવી જવાનો આધાર રહેશે. ધ્યાનમાં આવેછ ?”

“હા તે કમીની ઓરતે કહ્યું—કે જ્યારે તેનું બધું ધક ધ્યાન તે સોનાનાં ધણાજ કીમતી વર્કમેનશીપ (ખનાવટ)ના ધડયાલ છેડામાંજ વધારે કરીને રોકાઇ રહેતું નજરે આવતું હતું.

“એને ધણાં વરસો સુધી આપુને પાલવો પડશે,” તે આદમીએ પાછું કહ્યું. “એનાં આંખે સુંદર કપડાં ઉતારી લે ને તેનું એક પેકેટ બાંધી સંભાલથી ઉંચું કર, ને એને કંઈ આગલ હોય તે ચીઠડાં હાલ તો પેહડાવી લે. પછી એ જરા મોટો થશે ને એને આપણાજ ધંધામાં નાખી દેશું. એને મારે એક નામાંકીત ઘેરફાક ને લુટારો ઉધારવોજ, અને પછી આયંદા તે મુજબ બેરોનેટપર મેં લીધેલા કસમો મુજબ માફ વેર વાળવા હું શું કરુંજ તે તું બે ધડી જોયાજ કરશે !”—અને એમ કહેતાં ધણાજ કીનાના દાંત કચકચાવી તે જોતાં બીહીક લાગે એવું કપટનું મોટે સાદે હસ્યો.

મગર આ સઘલુ બરાબર ધ્યાનમાં ઉતરતું ન હોવાને લીધે તે પરજોતરે વધતા ખુલાસાથી સઘલું તેને પુછ્યું, અને ત્યારે બીલે બધી વાત કહેવાના રંગમાં આવી જવાથી તેણીને તે માડી મેલીને કહી. કેવી રીતે સર જીવ્યન રીચમંડ હતો થઇને તેને પકડાવ્યો હતો ને તેણે તેનાપર વેર લેવાના કસમ તેને રૂખરૂ કહી સંભળાવ્યા હતા તે બધું તેણે કહ્યું તે ચાર વરસ જીવમાં હેતથી ઉછેરવાનું તેણે જારી રાખ્યું હતું, તેને મલેલી

ટેપ પુરી થતાં ધર પાછો ફરવા આગમ્ય આ ફટકો મારી લીધો હતો તે તેણે તેણીને બ્યાંન કરી કહી સમજાવ્યું.

તેણે બ્યાંને ઉપાડી લીધું પછી તે તેને નદી તરફ લઇ ગયો, ને ત્યાં તેને તેણે ઉભું કીધું તે તો નદીમાં દુઝાડીને તેને મારી નાખવાની દયાનતથીજ બધું કર્યું હતું; પણ પછીથી અચ્ચુય તેનો વીચાર ફર્યો. તેણે જોયું કે બચ્ચું ખરેખર મરી જાય કે તે માતપીતા તેને મુલેલું ધારે તેથી તેમને થનારાં દુખમાં કાંઈ ફેર પડવાનો નથી. ઉલટું લાસ નહીં મલવાથી વરસોના વરસ તક તેમને તે વાતની વધતી અગન બલતી રેહશે એટલા માટે તેને જીવતો રાખી અતરેથી લઇ જઇને મોટો કરવો ને ઉધારવો, તેને પોતાના નજીસ ચોરીને ખુનના પેશામાંજ પ્રવીણ કરવો, ને પછી તે રસ્તે એક વધારે જ્યાંગર કાનો સર જુલ્યનપર લેવો એનાથી બેહેતર, તેને, તેથી, એ નવાઇ જેવો કાનો લેવાનો કીસમ ને રીત ઘણાં જનસતી પસંદ આવ્યાં, ને તેથી તે બચ્ચાંને પોતાના મોટા કલોકમાં છુપાવી તે એ તરફથી નહાઠો, કે જ્યારે તે બચ્ચાંને લઇ લાંડનનાં પોતાના અવરદશા ધરમાં સલામતી સાથે આપંદા તે નહાસી આવી શક્યો.

—:૦:—

પ્રકરણ ૧૧ મું.

—:૦:—

લુચ્ચો ખીલ તે બાળકપર અજળ જેવી હદ સુધી વ્હીલો પડતો. તે માંદું પડે ને મરી જાય તો જે માનીતી મુરાદ તેના બદ દયાનતી દીલમાં તેણે વસાવી અને સમાવી

હતી તે સર્વ ધુલ મલે, ને તે નાઉમેદીની ખફગીથી જાડી જાય, માટે એક કાચના વાસણ જેટલી સંભાળથી તે તેની જતનની જાળવ ઉઠાવતો જે, અલગત, તેની પરણેતરને જરા થઇને ગમ્યું નહી. ખરેખર તો તે સંગદીલ ખુદ પોતાના પેટનાં બચ્ચાંને માટે પણ અત્યાર તક એને સોમે હીસ્સેની કાળજી કદી બતાવી કે ધરાવી શક્યો ન હતો, અને તેથી આંખે પરાયાં પોર્યાં માટેની તેની આસ્થા ને ઉમંગ તેની મોહરદાર અદેખાઈથી જોતી અને જોઇને ઘણી ખફ થતી તે પોતાના પોર્યાંઓને તદ્દન નજીવા વાંકા માટે દયાહીણ છાપટો કે મુકકાના ધુમમલીલા જમાડવાને જરાયે ખંજતો નહી, કે જ્યારે આ બાળકને તે ગમે એવું આડું થાય ત્યારે પણ જરાપી મારતો કે મારવા દેતો નહી, અને જો તે “નેક પરણેતર” તેને જરાપી ઝપેટનાં પકડાતી તો તાબરતોય તે ધરમાં જીવતું દેવસ્થાન ઉલટતું, ને તે વરવહુ વચ્ચે ખુબ ઝીકાઝીકી ને પીખાપીખી ચાલતી !

અને તે બચ્ચું તેની આસપાસના એથવાડા ને મસ મોટી નેહેસ્ત કંગાલ્યત છતાં તંદરોસ્ત અને છેક અજાળ જેવી હદ સુધી ખુબસુરત ઉધયું. તેને બીલપરજ ઘણું હેત આવતું હતું, અને તેમ સ્વભાવીક થવુંજ જોઇએ કેમકે બીલ તેના પર કાળજીથી વ્હીસો પડતો, ને તેની દરેકે દરેક સંભાળ રાખતો તે એ બાળક છોકરો જોઇ અને સમજી શકતો. તે બીલની પરણેતરને જોતાં સાથે દધાતો અને ભરાતો ફરતો, કે જ્યારે બીલનાં પોતાનાં પગલાંનો સાદ તેને કાને આવતાં તે ઘણોજ ખુશી થતો ને ધીરજ પામતો દેખાતો.

તે એ મુજબ મોટો થતો ચાલ્યો, અને તે જલદીજ

સમજતાં શીખ્યો કે તેનો “આપ” ઓગદીપ્રસાદ હતો, અને તે જે અવેજ ધરમાં લાવતો હતો તે લોકોને વેતરી કાતરીને સરયામ ચોરીનોજ ધરમાં લાવતો હતો; અને કહેવાને અજ્ઞ નેવું છે કે તે અચ્ચાંને એક નહી સમજ પડે એવી સ્વભાવીક પ્રેરણાથી તે પેહેલી હરોલમાં જરા થઇને ગમતું ન હતું. તે તેના આપનો ‘ધંધો’ ઓલખતાં શીખ્યો હતો. સધળાં છોકરાં સમજતાં થતાં પોતાના આપના કમાઇ ખાવાના સાધણ તરત સમજતાં શીખે છે તેમજ નહાનો જેકળી શીખી ગયો, પણ તેના આપે તેને તેજ ધંધામાં નહાનપણથી નાખ્યો ને ઉતાર્યો ત્યારે તેનો તે માટેનો એ પહેલી હરોલનો અણુ ગમે કાઇનેખી અકકલથી હેરત કરે એવોજ હતો.

પણ ગધેડાની પડખે બાંધેલો ઘોડોખી લુકતાંજ શીખે છે. આયંદા ઉમરના વધારા સાથે નાહના જેકનાં દીકમાંની રૂડી લાગણીઓ સધળી નાસ પામતી ગઇ, અને જે અપ્રમાણીક હવાની ગલીચીમાં તે જીવતો ઉધરતો અને મોટો થતો હતો તે તેના તનબદનમાં જમા અને પચી જતાં તે પોતેખી એક ચોરજ ઉધર્યો તે એટલે સુધી કે આઠેક વરસનો હતો ત્યારે મારકેટમાં જઇને એક દહાડે એક ગખ્ખર ડોસાનાં ગજવામાંથી તેણે ખચખચ ભરેલી એક પાકીટ તફડાવી, ને તે ચોરી પકડાઇ આવતાં તે ડોસો ને લોકોનું એક મોટું ટાળું તેને ઝીલી લેવા તેની પુઠે પડ્યું ત્યારે ગલી ગુચીઓમાં ભરાઇને આયંદા બધાંને આસાનીથી હાથતાલી આપી તે હસ્તો હસ્તો તે આપતા દલ્લા સાથે ધરે નહાસી આવ્યો ત્યારે તે નાધલા સેહતાનના એ કાબેલ્યતથી બદમાશ ખીલ વટીક થોડોક છક થવા વના રહી શક્યો નહી. તેને એ

ધણુંજ ગમ્યું. તેને તો એજ જોઈતું હતુંની? સર જીવનપર કીનો લેવાના તેના કસમના પ્રકારનું એ ફક્ત પેહલું પ્રકરણ હતું તેણે તેનો ખરડો ઠોકીને “સાબાશ-સાબાશ” કર્યું.

“એને તું જરા મોટો તો થવા દે,” તે પોતાની પર-જોતરને કીનાના કડવાસથી કેહતો હતો; “મારી મતલબ એનીજ પાસે એના આપનું ઘેર ફડાવવાની છે, અને તેમ કરતાં એ પોરયો પકડાશે ને એ કમીનો ખેરોનેટ એને જોલમાં મોકલાવશે ત્યારેજ તો પછી એની ઓલખ આપીને બધો ખરો ખુલાસો કરવાની મગ્ગહ આવશે!”

એમ વખત વહેતો ચાલ્યો, અને એ છોકરાનાં પગ-લાંથી કહો કે ગમે તેમ પણ બીલ બોલટનની હાલત એ પછીથી અજબ જેવી ઝડપથી સુધરતી અને આબાદ થતી ચાલી અને તે એટલે સુધી કે તેઓ ઘર બદલીને એક વધારે ધજજતદાર લતાપર જરા વધારે સુખ સગવડનાં રાચરચીલાંથી રહેવા વટીક ગયાં. એજ દરમ્યાનમાં, વળી, ફરજયાત કેળવણી માટેના સરકારી કમીશનની ખોરડે બીલ બોલ ટનનાં ઘરપર દરોરો પાડ્યો, અને બીલનાં છોકરાંઓને સ્કુલમાં મોકલવાની ફરજ પાડવામાં આવી, કે જેમાં નહાનો જેક પણ આવી ગયો; અને માસ્તરો ત્યારે એ છોકરાની શીખવાની વલાણ, ઉલટ અને જાતી કાબેલ્યતથી છક થયા તે અજબ ઝટ અને ધ્યાનથી શીખવા પડ્યો અને મીં અને મીસીસ બીલ બોલ ટનની નારાજીને કેટલી હદ સુધીની મના છતાં તે છોકરો એવી ખાંતને કાલજીથી લેશન કરવા ખેસી જતો કે કુડુંબી ખાસ્યતને તોખમની તાસીરનો એ પ્રકાર જોઈ બીલ પોતે પણ મનથી અતી ઘણો તાજુ થવા વનારહી શક્યો નહી.

અને એ પછી લાંબે વખતે એક મોટા ધડાકો થયો. બીજા બોલટાનની આખાદીનું પોલાણ પકડાઈ ગયું, ને કીમતી જર જવેરાતોની એક જંગી ચોરીમાં તેણે આગેવાન ભાગ લીધેલા હોવાનું પકડાતાં ને પુરવાર થતાં તે વળી પાછો એક લાંબી ટેપની હવાફેર માટે ધકેલાઈ ગયો.

એ વાત સ્ફુલ્લમાં જેકને કાંતે આવી, અને ત્યારે તેના બાપ કેવો હીમ્મતવાન ને શરકસ ચોર હતો તે વાત તે ધણી મગફરી સાથે પોતાના બાળક ગોઠ્યાઓને વીસતારીને કેહતો હતો જે તેના વડા શીક્ષક મી૦ રેમંડ બ્લેકના સાંભળવામાં આવી. તે, એમ છતાં તે વખતે તો અખાડા કરી ગીયો, ને બપોરની આશાએશની છુટી થતાં તેણે જેકને પોતાની કને એકાંતમાં બોલાવ્યો. તેને એ છોકરાપર તેની શીખવાની એટલી બધી ઉત્કટને આસ્થા બેઘેને કાંઈ અજ્ઞાન કીસમે હેત આવ્યું હતું.

“એ તું આજે સહવારે છોકરાઓ આગળ તારા બાપ વીશે શું બડાઈ મારતો હતો, જેક ?” તેણે માયાથી પુછ્યું.

“મારા બાપે હજારો પાઉંડની કીમતના ઝવેરાંતોની ચોરી કીધેલી તે છેક લાંબા વખત તક પોલીસ મુતલગ પકડી શકી નહી હતી, તે કેહતોતો,” સાહેબ. તેણે મગફરીથી કહ્યું.

“ને તે શું તારે વાસ્તે મગફરીની વાત છે, જેક ?” તેણે લાગી આવે તેમ સમજાવીને કહ્યું, “કેવી નામોશીની વાત છતાં હાથ પગે ચોરીચખારીથી જીવવા માગે તે કેટલી મોટી શરમ ને કેવા મોટા ગુનાહનું કામ !”

જેકની આંખો ઝુમી પડી. ખાસ્યતને તોખમ જે તેના જનમથીજ તેનામાં ઉતરયા હતાં તેની એક ઝુફતી બેત

તેના અપ્રમાણિક અંતરના ઉંડાણમાં હજીથી ધીમી આંચે જળાતી હોવી જોઈએ, ને તેણે આ ટુંક શીક્ષણથી તાજરતોજની નસીહત પકડી એકદમ ભડકા લેવાથી તે છોકરો સરમાઈ ગયો.

તે ભત્રા માસ્તરે આ સોનેરી તકનો સદઉપયોગ કર્યો ને તાજરતોજનો લાભ લીધો, તેણે ઘણીજ માયાથી તેને પોતાની પાસે બેસાડ્યો, અને લાંબાંણથી પણ અસરકારક રહેશે એવી કીસમે તેના કંગાળ બાપના પત્રીદ પૈસા બાબે તેણે તેની આંખ ઉંઘાડી આપી કે તે પછીના અરધા કલાકમાં, અજાણે જોયું કે, એવા એક કમીના બાપને લગતા થવા માટે તે છોકરો પોતાનાં મનથી અજાણ થવા ને કમ-કમવા લાગ્યો.

તે માસ્તરે ખરીજ દોરી ખેંતી હતી. તેણે તપેલાં લોખંડપરજ પ્રસંગોપાત ફટકા લગાવ્યા, ને તેથી ઘણી કીમતી મદદ થઈ. પહેલાં તો તેણે તેનાજ કને એકરાર કરાવ્યો કે તે મોટો થઈને પોતાના બાપનાજ ધંધામાં પડવાનું આદતો હતો, ને પછીથી તે માટે તેણે તેને લઈ નાંખ્યો. તે શીખવાને કેટલો ઉલટમંદ હતો ને તે શીખીને કાંઈ મોટો માણસ થવાને અને નામીયા ધંધામાં પડવાને કેટલો સમર્થ ને લાયક હતો તે બધું તે નેકબખ્ત શીક્ષકે તે ગરીબ છોકરાનાં હૃદયમાં ઉતારયું, અને જ્યાં ખુદરતી ખાસ્યત તેને મદદ કરવા મોજુદ હતી ત્યાં તેનું તે કારણ તે પોતે આદે અથવા ધારી શકે તે થકી પણ ઘણું વધારે સહેલ અને આળાદ પુરવાર થયું.

પ્રકરણ ૧૨ જી.

—:૦:—

તેણે તેનો પોતાનો દાખલો આપીને તેને મનાવ્યો, તે પોતે એક ગરીબનો છોકરો હતો. પણ શીખીસણીને આજે વડો માસ્તર થયો હતો, ને હજી વધવાનો ઉમંગ ધરાવતો હતો તે બધું તેણે તેને માયાકુળ કીસમે સમજાવ્યું.

“તારા ભૂરા બાપનો ખ્યાલ કર, તેણે કહ્યું. “તે હવે એક અંધારી હવા ઉગ્ગસની કોટડીમાં વરસો તડ સળગશે, અને આ ખાતાં ઉગ્ગ આવે તેવા વખત પર તેને ગુળરો કરવો પડશે, અને કોઈની દોસ્ત આસના વગરનાં, છુટાપણાં રહીત, એક કેદમાં હળરો સતાવણીઓને દાડમારીઓ વચ્ચે તે પોતાના દલાડા હાથ અફસોસમાં પુરા કરશે.”—અને આ બધું બીક લાગી આવે તેવા તોરથી તેણે તે કુમલાં મગજ પર અસર કરવાની મતલબથી એવી રવેસે ચીતાયું કે જેક બોલ ટન તેથીબી થયરી ગયા વના રહ્યોજ નહીં.

“હું તો જેલમાં જવા કરતાં મરી જવાનુંજ હળરો વાર વધારે “પસંદ કરું,” “તેણે પાછું સમજાવ્યું. લોકો શીટકાર નાંખે તેવી નામોશીની જાંદગીએ જીવવાનું સાફ કે શીખીસણી એક મોટો માણસ થઈને લોકો તારીફ પુકારે તેવી રવેસે આપાદ થવા ને જીવવાનું સાફ? તારો બાપ કેદમાંથી છુટશે તોબી પોલીસની મજબુત નીગાહ હેઠળ તેને હમેશ રહેવું ને જીવવું પડશે, ને લોકો એક ચોરને હુટારા તરીકે તેનો સદા તુચ્છકાર કરતાં રહેશે. હવે તે કરતાં તારો બાપ પાછો છુટકારો પામે તે આગમચ તું શીખીને મજાડનો કમાતો થા, ને તે પાછો આવે ત્યારે તેનેબી સમજાવીને બંને તો એ

ભુરાઈથી હવે પછી માટે બચાવી લે,”—અને એ બધી રૂડી શીખાવણીની એટલી ગંભીર અસર એકદમ નહાના જેક બોલટનપર થવા પામી કે તે માસ્તરે તેને આપવા માગેલા વધારાનાં પરાં વેટ ટયુશનની ઉદાર માંગણીખી તેણે તરતજ ઘણા ઠેંકસ સાથે માન્ય કરી, અને તે દિવસથી તેની ચાલ-ચલણમાં એક નોંધ લેવા જોગનો ઘણોજ આવકારદાયક ફેર પડતો ગયો.

અને પછી પેલો દેવે નામદેવ ખીલ બોલટન કેદથી રીલાઈ પામ્યો ત્યાં સુધી તો તે એવું સારું શીખી ગયો હતો ને એટલા ઉપલા કલાસ ચઢ્યો હતો કે કેદમાંથી આવ્યા કેડે એ બધી ખરી વાતની ખરાખીની માહિતી થતાં તે લુચ્ચાના તો બધાં નેણ નીકળી પડ્યાં તેને એ કેમ ગમે? તેણે આ પોરયાને પાત્રવા ને ઉધારવાની આટલી જેહેમતો ઉઠાવી તે ફક્ત પોતાના શતરૂં સર જીવ્યનપર વેર લેવાની મીડી મકસદ-થીજ હતું, અને આતો બધો પાસોજ ઉઘટાઈ ગયો હતો.

વળી અધુરામાં પુરું જેક તેને તેની હીણપસતી ને ખેજલત માટે સદમોઘ કરતો તેની કને આવ્યો તેથી તેનું જસતી કાઢી ગયું. “હું જીવથી મારી નાખશ, તુને પોર્યા.” તેને ખીજવાટથી સરખસર જીવ જકાટ્યો એમ એકદમ ડાહ્યો કાગડો થવાનું તુંને કાણુ કમજતે શીખવ્યું? જેલમાં દુઃખ છેજ શું જે તેની વાત? મજબૂતું સાહેબ શોખ રહેવાનું ને જીવવાનું છે! ને જો હવે હું તુંને લેશન કરતો કે ચોપડીઓ સાથે માથાફેડ કરતો ખેસતો જોવશ તો યાદ રાખજે કે જરાખી આનાકાની વગર આવ્યે તારું માથુંજ ભીંતમાં ભચડી મુકીને બેજી બહાર કહારી નાખશ.”

જેક લાલ ગઇ ગયો. તેને આ રશીઅન પર હવે તુરન ધીકકાર આવ્યો, તેની ઉમર એ વખતે સોત્ર વરસની આસપાસની હતી, તે એક જોરેમંદ અને ઘણીજ મનોહરના ધરાવનારો જવાન ઉધર્યો હતો. તેના અભીલાસો એ દરમ્યાન ઘણી ઉંચ પંકતીએ પુગ્યા હતા, અને તેનો લોભ એક પુખ્ત કેળવણી પામેલો મોટો માણસ થવાનાજ બધ પડ્યા હતા. તે, તેથી બીજા બોલટનપર ખરાં દીક્ષથી ખદ્દા થયો. આગળ તેને એ આદમીપર છેક બચ્ચીમાં હેત આવતું હતું, ખરું પણ હવે તેને તેનાપર તેથી બેવડો તીરસ્કાર ઉપજ્યો. ને કેટલો નાલાયક ને કેવા નીચપણાનાં છેક ઉંડા નીચાણમાં ગળડી ગયલો એક આસામી હતો તે હવે એ તે જોઇ શક્યો.

“શીખવાથી કોણનું લલું થાએછ?” તે હુચ્છાએ ગુસ્સાથી ગગડાટ કર્યો, “તું શીખશે તો પછી તારા બાપનાજ ધંધામાં કેમ ઉતરવાનો છે? માતખર ને માલદાર થવા જોગ ખરો ધંધો એજ છે. મારનો એક ફટકો ને વળી બે વરસની નીરાંત ને નવરાસ! મારે તુંને બીજા કોઇ ધંધામાં નાખવોજ નથી!”

તેની મતલબ તેને અલણુને નાવાકેફ ઉધારવાની હતી. તે બી તો સર જીવ્યનપર વેર લઇ શકવાના તેના ઠરાવનો એક પ્રકાર અને લાગ હતો? તે હર રસ્તે પોતાના કીનાથી બેરોનેટનું જેમ અને એમ જીગર ચાકચાક કરી નાખવા ચાહતો હતો!

પણ જેકનાં સારા નસીમે તેની પોતાની ઘણી અજબગી વચ્ચે મીસીસ બોલટન એ વખતે તેની હીમાયતમાં વચ્ચે પડીને વચ્ચે બોલી.

“એને શીખવા દે, બીજા,” તેણે માંગી લીધું. “એ આપણાં બીજાં છોકરાંથી એ બાબતમાં તદ્દનજ જુદો. પરંતુ ત્યારે એને રોક ના. એ રાતરે મોડે સુધી બેસીને લેસન કરે છે ને પાછલી રાતરે સઉથી પેહલો ઉઠી તબયાર થઈને પાછો લેસનપર બેસી જાય છે. એ મને ઘણો વહાલો લાગે છે. ઘણાજ સમજી ને ડાઢ્યોળી છે. નાહતી મીસી બીમાર થઈ ત્યારે એણે એટલી તેની સાંભળ લીધી ને એવી મને મદદો કરી છે—”

પણ બીલે એક જંગલી ટુકડકરની અદાથી ગુસ્સામાં ધુરડીને તેને એકદમ ફરજયાત ચુપ કરી.

અને પછી ઘરમાં તે “બાપ દીકરા” વચ્ચે રોજન જીંપેસો જારી થઈ ને ચાલુ રહી. બીજા તેને નીચાણમાં ગળાડાં નાખવા આદતો હતો. ને જેક પોતે ઉંચાણમાં ઉપન ચઢવા ઠરાવતો હતો. બીજા બોલટન જોરેમંદ ને ઝનુની હતો, પણ પેલામાં તેના માનવંત પુર્વેજોના મહત્વનું લોહી એવાં જોસથી વહેતું રહ્યું હતું કે એ બધા જુલમાટ છતાં તે એ કમીનાને કશીજ રીતે ચમક આપતો કે તાબે થતો હતો નહીં કે જ્યારે આટલાં વરસો તક લંબાયતી જેલમતો પછી તેનું કર્યું ધાર્યું ધુલ વળી જતું હતું તે માટે ॥ બીજા બોલટનની ખરાં દીલની ખફગીતો ખ્યાલ કેમ આપી શકાય ?

એમ છતાં તે આઢે એટલો ત્રાસ ને જુલમાટ તે એ છોકરાપર વરસાવી બી નહીજ શકતો હતો. તે ખડીતો કે રખેને જેક તેનું ઘર છોડી જાય ને કેથે પોતારા કરે. તે સોલ વરસની પુખ્ત વયનો હતો, અને એ ઉમરે ઘણાક છોકરાઓ ચાલુ કળ્યા કંકાસથી બેજાર થયલા બાપીકુ ઘર છોડી ગયલા હોવાના દાખલાથી એ બદમાશ વાકેફ હતો. એટલા માટે તે

વળી એમ બીહીતો હતો કે જો કાંઈ એવું થવા પામે તો તે બી ખરાબીજ થઈ પડે. ને તેને પોતાની વરસોથી છાતીમાં હેતથી ઉછરેલી યોજનામાં આયંદા માહાત થવું પડે ! એ બધી ગણતરીઓને લાધે, તેથી, તેને ઘણું નરમગરમ ને સમે સમાલીનેજ કામ લેવું પડતું હતું.

હવે તેણે વળી કાંઈ કાસખ કરવા ધાર્યું. તે એવી કાંઈ રીતે કામ લેવા માંગેના હતો કે તેના જોડે ચોરીમાં એ છોકરો અનાયસે શામીલ હોય, અને તેને પાછો તેના એ અપવીત્ર પૈસાનો લખ લાગુ પડે તેણે, એ ઉપરથી. એ પોતાની નાલાયક નમ્યતમાં ફાવવા ઘણીએક જાળ બીછાવી, પણ જેક પોતે એટલો પોતાની સંભાળમાં રહેતો હતો કે તે તેના સચાટમાં આવ્યોજ નહી ખરી રીતે તો પોતાના નાલાયક “બાપ”ની સંગત તેને હવે એટલી હદ સુધી અકારી થઈ પડી હતી કે તે કેથેબી તેના જોડે જતો આવતો નહી, ને જાહેરમાં તેની સાથે લોકો તેને જતો જોઈને આંગડી બતાવે તે તેને એટલું લજવાવનારું લાગતું હતું કે બનતાં સુધી તો તે છોકરો તેના બાપથી હરકમેશ દુર ને દુરજ રહેતો !

—:—:—

પ્રકરણ ૧૩ જી.

—:—:—

ઉંચાણમાંથી નીચે ગયડવું સહેલ છે, પણ નીચેથી પાછું ઉપર ચઢવું ઘણું મુશ્કીલ કારણ છે; અને જેક બોલટનને તેના છુરા “બાપ” બીલ બોલટનની પાપભરી અસર અને સહવાસ વચ્ચેથી રસ્તો કાપી ઉંચે આવવાનું પહેલી હરોલમાં

ખરેખર ઘણું મુશ્કેલ થઈ પડ્યું. એમ છતાં તેને તેના ભલા શીક્ષક મીં બ્લેકનો ઘણો આશરો ને સાહયો હતો. આપણ આગળ વાંચ્યું તેમ જોકની અજગ જેવી ચતુરાઈનાં કારણથી તે શીક્ષકને એ જોકરાપર પ્રેમ આવ્યો હતો, અને એવા એક કુછંદી આપના દેખીતા બુધ્ધીવાન દીકરાને ખોલારીથી અને તો બચાવી લેવા તેણે પત્રીત ઉમંગ આદર્યો હતો. એથી થયું એમ કે તે એ જોકરાના ભક્ષામાં તાબુથી ભરી હદ સુધીનો કાલજી ધરાવતો થયો, અને તે ધરથી આવે એટલે તુરત ધરને લગતી બધી હકીકત તેને ખારીકીથી પુઝી લઈ પોતાના નેટીભર્યા સદ્બોધથી ધરની ખુરી અસર વચ્ચેથી તે તેને બચાવતો ચાલ્યો.

તેને એ સલાહ તો જરા અર્ધમી લાગ્યો પણ અંતે એ નાકાયક ધરથી એ નેટીમાં મળ્નહ લેતાં બચ્ચાંને છુટું કરાવવાનુંજ તે ભક્ષા શીક્ષકને વધારે યોગ્ય માલમ પડ્યું. માથાપત્રી બચ્ચાંને વીખુટાં કરવાં એ બીજાં સંલોગોમાં ખરેખર ગુનાહનું કામ કહેવાય, પણ આ જોક બીજા વચ્ચેના કુતરાં—બીજાડીના એખલાસનો ખ્યાલ કરતાં તેને લાગ્યું કે એજ ઘણું બહેતર ધોરણ થશે, અને તેથી હવે તેજ મકસદની ન્હાના જોકને સલાહ આપવા તેણે મંડાણ કયું.

બહેલાં તો જોક પોતે એ સલાહથી ડરી ગયો, પણ તેમાં પોતાનું ભડું તે જોકરો તુરત વાંચી શક્યો, ને વળી ફરીથીની એક મોટી ચોરી પકડાવે બીજા તેવામાં પાછો જોલ ખાનાની હવા ધોરવા ત્રણ વરસની મુદત માટે ધકેલાઈ ગયલો હતો તે તકનો લાભ લઈ તે એ નાકાયક ને કુછંદી ધરથી અલગ થયો. તેને મીં બ્લેકેજ ભક્ષામણ કરી થોડાંક સારાં ટયુશનસ મેળવી અપાવ્યાં, જેથી તે પોતાના ગુજરાન

જોશું પેદા કરતો થયો, અને તેજ હરોલમાં વળી પોતે એ ઘડી ઉલટ અને ચોપથી તે પોતાનો અભ્યાસ આગળ વધારતો રહ્યો.

તેણે પછી પોતાનું નામ વટીક બદલી નાંખ્યું, અને તોળી અલગત, તે ભસા શીક્ષકની સલાહ અને બાંહેધરીનું જ મુજારક પરીણામ થયું. તે હવે પોતાના એ અલગ અને નવા વસવાટમાં, “માસ્તર જોન હોપ” ને નવે નામે ઓળખાતો થયો.

એ વખતે તે ૧૮ વરસની ઉંમરનો થયો હતો, અને ઘણાજ સોહામણો-પતલો ને ઉંચો-એક જવાન ઉધર્યો હતો. ને ઘણાજ ‘ડીસન્ટ’ ફરતો ને તેનો પોશાક વટીક ગરીબ તોપણ ઘણાજ સુધડ, દીલ એસતો અને દીલ ખોલતો નજરે આવતો હતો.

તેના માસ્તરને ઘણી હીંમત ને કુમકતો લુચ્છો ખીલ રસ્તામાં નડતલ કરતો ન હતો તેનીજ હતી ૩ વરસ તુલીકમાં તો એ છોટરો ૨૧ વરસનો થાય એમ હતું. ને તેટલાં તો પુરતું શીખી, પાસ થઈને, પોતે પોતાની સંભાળ લઈ શકે એવો પકકો ને પાદ્મવરદો થવાની તે ઉમેદ આપતો હતો, જે સર્વ સારીજ ઉલટ પેદા કરનારી વાત હતી.

અને શું રીચમંડ વીલાના એ અસલ વારેસને એ વરસોના દરમ્યાનમાં તદન વીસારી મેઝવામાં આવ્યો હતો? નહીંજ એક માતાના પ્યારનો મીનારો એવી કાચી મટોડીના પાયાપર રચાતોજ નથી. તે યાળક એટો ધરને આંગણે મરણ પામ્યો હતો અને તેની લાખને કળરવાસ પામેલી તે માતાએ નજરે જોઈ કે જાણી હતો તો કદાપી તેને વરસો તક આંખે રીતની અગન જલન બલતે નહીં, અને ખુદાની મરજીને તે હેતવંતી

માતા પાક શણ્ણિત સ્વાધીનતાથી તાબે થતે, પણ આ તો એક અવાજ ગોયા તેના કાનમાં હંમેશ રહ્યો હતો તે તેનું પહેલી પ્રીતનું છાતીનું દુધ પી ઉછરેલું ભુલકું—જેમ માનવામાં અને જાહેરમાં કરવામાં આવ્યું હતું તેમ નદીમાં ઘસડાઇ ગયું હતું નહીં, ત્યારે કંઈ કીસમે તે એ વાતનો સ્વીકાર કરી સખર માને? તે દાયા ફક્ત તેની માયને દરવાજા પર મેલવા ગઈ તે ટુંક અરસામાં તે ઉંઘમાં પડેલું બચ્ચું જાગે, ઉઠે અને તેના ઘેરયા રમતા ટુંકા પગોથી ઠેઠ નદીતક ચાલી જઈ તેમાં ઘસડાઇ જાય એ વાત તેનું માવીત્તર જીગર કદી માની કે તામોશ કરી શક્યું નહીં. ખુદ પોલીસનું અનુમાન અને સર જીલ્લનનું પોતાનું માનવુંથી એજ હતું બલ્કે તે તરફની ખલકત બધી એજ અનુમાનને એકમત હતી, કે જ્યારે એકલી એકલીજ એક માવીતર ગણત્રીના માતૃભાવથી એ બાબદમાં જુદી પડતી, ને તેના બચ્ચાંના બાબમાં કાંઈથી ભયંકાર દગો થયલો માનતી રહી હતી.

તે ખરી એકરારીનાં વરસો હતાં. ધણીનું સુખ, પૈસા ટકાના વધભવ ને બચ્ચાં બાળાની પુરતી વસ્તીચાડીથી તેનું ઘર ગાજતું હોવા છતાં તે માદરે મહેરબાનને કશુંજ સુખ આવતું નહતું; અને જો તે બાળક એટો ફેંદેથી હમયાત ને ઉધરતો હોય તો તેની રક્ષા કરવાને રોજ તે લડી માવીતર બંદગીની આજેજના હાથ તે દાવરની દરઘેહ એ વરસોનાં વરસો તક ઉઠાવતી રહી હતી; કે જ્યારે એ શું બનવા ને માનવાબેગ ન હતું કે એજ નેકીભરી નીખાલેશ બંદગીના જવાબમાં પાક ખુદાએ જેક બોલટનને મીઠું બ્લેક જેવા એક

સાચા સલાહકાર ને બલા શીક્ષકની ઝોથ આપી આયંદા સીધે ને ખરેખર રસ્તે ઉતાર્યો હતો ?

ઓ, જો તે કોઈ સુરતે જાણવા પામે કે જે બચ્ચાંની મદદની ચીસોના બણકારથી પોતાની બર ઉંઘમાંથી જી તે રાત પછીની રાત તક બડકી ઉઠતી રહી હતી તે બાળક બેટો હાથપાત હતો, અને બડી સામેની એક મજબુત લડતમાં ગીર-ફતાર ફસેલો ગરીબી ને તંગદસ્તીમાં હેરાન પરેશાન હતો તો એ પોતાનાં પહેલાં ફરજંદને બચાવી લાવવા તે પોતાની જીંદગીનાં બાકી વરસોનો ભોગ વડીક કેટલી ખુશીથી આપે ? એક માતાના સ્વચ્છ પ્યારનો મહીમા એ અને એવોજ થાય છે. એ પ્યારમાં પક્ષપાતી નથી કે નથી સ્વાર્થ ! એ પ્યાર સ્વર્ગ છે.

હાલમાં જી જ્યારે તેનાં મોટાં દહાડે વારેના થવા આવેલાં છોકરાં નીચે બાગમાં ઉતરીને ખુશીના એક કલાહોર સાથે ટેનીસ રમતાં હતાં ત્યારે તેમને મોહનતથી ને મોજથી જોતી વરંડામાં બેઠેલી તે માતાના ખ્યાલોમાં રીચમંડ વીલાના મહેલનો અસલ વારેસ મોબુદ હતો ! તે તેનોજ ખ્યાલ કરતી હાલ જી બેઠી હતી. અને એમ તો તે રોજ ખ્યાલ ને રોજ યાદ કરતી રહી હતી.

“હું જો તહારી જગ્યાએ હોઉં, જોન,” મી૦ ખ્લેક (માસ્તર) એક વખત તે જવાંનને કેહતો હતો, “તો હું તું હાલમાં રાખેછ એટલો જી સંબંધ એ તહારી માતા કે તારાં નાલાયક ભાંધ બહેન સાથે રાખું નહી. તુંજ કેહછ કેની કે વડા ડીકને જી ચોરીનેજ વાસ્તે પકડી ગયા, ને તેની નહાની

ઉમર જોઇ મેજસ્ટ્રેટ હાલ તુરત તો તેને ફક્ત ચેતવણી આપી
છોડી દીધોછ ? વેલ, માઈ તો માનવું છે કે એ બધાં પોરવાંની
ફેજ તહારા આપના ફેજ જેવીજ આયંદા થવાની છે.”

“હું એ લોકને તદન ઓવારનીવાર નથી કરી શકતો,
મીં બ્લેક,” દયાળુ દીલનો જોન એમ છતાં બચાવ કરતો.
“તે ધણું ગેરવાજગી ને ગુનાહલયુ” લેખાશે. ગમે તેવા પણ
માખાપ છે. જુરા કે ભલામાં એ લોકોએજ મને મારી બચ-
ગીમાં પાલીપોસી મોટો કીધો, તો તેઓ તરફ તદનજ માથું
ફેરવી નાફરમાન થવા ને તેમને મરતાં પડતાં એકલાં મેલી
વીસારી આપવા માઈ જીગર ચાલતું નથી.”

તે માસતરે એ છોકરાની એ ભલાઈ મનથી અતી ધણી
વખાણવા છતાં એ વીચારો નહીં ગમ્યા હોય તે હાસમે
ખભાં ચઢાવ્યાં. તેને તો એ પલીદ કુટુંબનો પલ્લોજ આ
છોકરા કને સાવ છોડાવી દેવો હતો.

મને તો લાગેછ કે એ તારા ખ્યાલો દયાળુ ને નેક
છતાં ખચ્ચીત કરીને ધણા ભુલભરેલા છે,” તેણે કાંધક
તીખાસથી કહ્યું.

પણ જોને માન્યું નહીં. તે કહયાસર ને તાબેદાર છતાં
આ વાતમાં પોતાના ગુરને એકમત થઇ શક્યો નહીં ફરજ
એ તેના મનથી તેના પેદા કરનારનું તેણે કરેલું એક કરજ
હતું, અને તે ગમે એવા સંજોગોમાં અદા કરતો રહેવાને તે
એક પાક ફરજની રાહે પોતાને બંધાયલો જાણતો હતો.

પ્રકરણ ૧૪ સુ.

—:૦:—

એ રીતે જો કે જેક બોલટન જુદો રહ્યો ને તેણે પોતાનું નામ વટીક ફેરવી નાખ્યું તો જી પોતાની સકમાધ- માંથી એક સારી રકમ તે દર મહીને પોતાની માતાને મોકલતો રહ્યો ને અવારનવાર તે તેની ખર્ચ લેવા વળી તેને ઘર ફેરોળી મારતોજ રહ્યો. તેને તેનાં ઉદ્ધત ભાઈ બહેનો જોડે બેનતું ન હતું, તેઓ તેને “જેટલમેન જેક”નું નામ આપી જ્યારે તે જતો ત્યારે ખીજવતાં ને પજવતાં, પણ તોળી તે તેઓને માયાથી મેળવી લેવાને બને એટલી નસીહત કરી નેકીની રાહ અખત્યાર કરવા જોગું સમજવાને ઘણીક વ્યર્થ કોશેશો કરતો.

તેઓને શીખવા ભણવામાં કરી મજાહ મલતી નહીં. રસ્તાના કાદવ કીચલમાં ખેલવાનું અને બને ત્યાં હાથ મારી જે હાથ આવે તે તફડાવાનું—બલકે પોતાના જુરા આપનેજ પગલે ચાલવાનું તે છોકરાંઓમાંથી તો એકળી અપવાદ વના બધાંને વધારે પ્રીય હતું, અને જેક જલદીજ જોઈ શક્યો કે તેમને સુધારવા ને સવલી રાહ બતાવવાનું કેવળ પચ્ચર ઉપર પાણી રેડવા જેવું બીન હાંસલ હતું.

એમ નજદીક ૩ વરસ આખર થવા આવ્યાં, અને સમર વેકેશન સાર જેક બોલટનવાડી સ્કુલ ખંધ થવાના દીવસ છોકરાઓ વચ્ચે “રપોર્ટ્સ”ની હરીફાઈનો એક દમામ-દાર મેળાવડો થયો. મોટે મોટે ઘેરનાંઓને નોતરવામાં આવ્યાં હતાં, અને રમતગમતના એ જગી મેળાવડાની સહાંજે સર્વ

કાંઈ ધણું ખુશાલ ને ઉલટમંદ નજરે આવતાં હતાં.

જેક બેલટન (જ્નેન હોપ) તો ભારી ધામધુમમાં હતો, કેમકે તે એ દરમ્યાન પાસ થયા કેડે શીક્ષકોની આગેવાન હરોળમાં નામદારી પામતો થયો હતો. તે આજે ધણીજ સંભાળથી ને સુધડતા વચ્ચે તક્યાર થયો હતો, અને સફાઈદાર હોલેલા ઝલકતા કાળા ભમ્બર આવ સાથે તે ધણો દીલ જીત દેખાતો હતો.

તે કામમાં ને કામમાં દોડદપટ કરતો દેખાતો હતો. પ્રોગ્રામ ગોઠવવામાં તેનો આગેવાન હીસ્સો હતો. ને તે બધું સરંજામ ઉતરે તે જોવાને તે ધણો કાળજીવંત અને ખંતી હતો.

મોટેરાંઓ-મોટે ધરનાંઓ-માટે કંપાઉન્ડની વચમાં એક ખાસ પ્લેટફોર્મ ઉભો કરવામાં આવ્યો હતો, તે આસપાસમાં તાહરે મારે ધરનાં જોવાઓ મોટી સંખ્યામાં ગોઠવાઈ ગયાં હતાં.

એ વખતે એક ધણીજ દીલકસ નાજનીન શુધ્ધ સુદેદ પોશાકમાં તે “સેકીન ક્લાસ” લોકોના મેળાવડામાંથી ટીંગાઈ ટીંગાઈને જોતી ઉભી હતી તે દેખીતી કાંઈ મોટે ધરની હતી પણ મોટી આવેલી હોવાથી પ્લેટફોર્મ પર પુગવાનો તેણીનો રસ્તો તદ્દન બંધ થઈ ગયલો જોઈને જે સહીની સાથે આવેલી તે ગાડીમાંથી ઉતરીને એ તરફ આવી ઉભી ત્યાંથીજ ટીંગાઈ ટીંગાઈને તે ચોગાણમાં જોતી હતી.

તેનો ભાઈ સ્પોર્ટ્સમાં ભાગ લેનાર હતો તેથી તેણીની એ રમતગમતમાં ઉલટ ધણી હતી, અને મોડું થવાને લીધે આ તરફ રોકાઈ રહેવું પડવાના બાએસથી તે મનથી ધણી અકળાતી ને દલગીર થતી હતી. એવામાં સારાં નસીબે તે રમતમાં ભાગ લેનાર તેણીના ભાઈનુંજ તેનાપર ધ્યાન ખેંચાયું,

ને તે યોગાણુમાંથી કુદકા મારતો ને લોકોને હઠાવતો તે બે છોકરીઓ ઉભી હતી ત્યાં આવ્યો.

“ઓ હીલ્ડા, કેટલી મોડી આવી તું?” તે છોકરાએ પોતાની બેનને અરધા ઠપકાથી કહ્યું, જોની પ્લેટફોર્મ પર જવાનો રસ્તો તો બંધ બી થઇ ગયોછ! ‘તું’ ક્યારે આવી? મેં તો છેક હમણાંજ તુંને જોધ!

“હું તો ક્યારની અહીં આવેલી છેઉં, હરબટ,” મીસ હીલ્ડા રોજવાને જવાબ કર્યો; “તું કંઇ ઇનામ છતસે કેની?” અને તે મીઠાસથી હસી.

“અલબત્તજ તું જોજે તો ખરી?” તે નહાના છોકરાએ મગફરીથી કહ્યું; “પણ તું અહીંની શું જોધ શકશે?”

“શું કરું આનટી ચાલી આયાં તે!” હીલ્ડાએ હોઠ ચહડાવી કહ્યું. “આનટી સાથે આવતે તો અમેબી પ્લેટફોર્મ પર જતે, પણ અમે બેઉ પાછળથી એકલાંજ આયાં તેથી હું ને ગરતી રસ્તો નહીં મળી શકવાથી અહીંજ થોબી ગીયાં.”

“ચાલો, હું તમો બેઉને પ્લેટફોર્મ પર મેલી આઉં,” નાના હરબટે કહ્યું—પણ નસીબજોગે ‘રપોરટસ’ શરૂ થવાનો તેજ વખતે ઘંટ થયો, ને પહેલાંજ રાઉંડમાં તે છોકરો સામેલ હતો એટલે તે ગભરાઇ ગયો.

“ઓ ઘંટ થયો ને માહરે તો જવુંજ જોધએ,” તેણે અકળાઇને કહ્યું—અને તરત ધ્યાન ખેંચતાં કહ્યું, “જો, પેલા મારા માસતર મીઠ હોપ જાયછ. તેવણ તુંને હાથ આપશે. હું બોલાઉં?”

“જરૂર,” હીલ્ડાએ પ્લેટફોર્મ પર પહોંચવાની ઉલટમાં અરધી કાકલુદીથી કહ્યું, અને ત્યારે દુરથી પાસ થતા તે

જવાન મીં જોન હોપને નહાના હરખટે હાંક મારી તે તરફ તેડી લીધો.

“મીં હોપ, મને મારી બેહેનોને પ્લેટફોર્મ પર લઇ જવા જોડલો વખત છે?” તે જવાન આગળ આવતાંજ તેણે તેને સાદાકથી પુછ્યું.

“ખચ્ચીતજ નહીં. હરખટ,” તે જવાને ચીંતાથી કહ્યું; “ઘન્ટ થઇ ગીયો ને તું ત્યારે દોડી જા. ત્હારી બેન રજા આપશે તો હું એવણને પ્લેટફોર્મ પર લઇ જવશ.”

“ઓ કેવી મેહરબાની!” હરખટે હેસાનથી કહ્યું; “હવે બસ બસ. હીલ્ડા? હું જાઉં?” અને હીલ્ડાની હા સાંભળ્યા વીના તેને મોકું થઇ ગયલું હોવાને લીધે, ત્યાંથી જીવ લઇ નહાઠો.

“હું તમોને હાથ આપું, મીસ?” જોન હોપ તે પછી આગળ વધી અદબથી પુછ્યું.”

“ઓ થેંક યુ વેરી મચ,” તેણીએ ઘણાજ મીઠાસથી હસીને જવાબ કર્યો અને તે રૂપેરી ઘન્ટના મીઠા નાદ જેવો દીલજીત શરોદ જવાન જોનનું જીગર છેક તેના અંતર તુલીક છેદી બેદી નાંખી શક્યો.

તે આ અજબ જેવી ખુબસુરતીથી તમામ છક થઇ ગયો હતો. તેણે આજ તક આવી મનોહરતા કદી કેથે જોઇ ન હતી. તે તેણીનો હાથ પોતાના હાથમાં લેવાને કેવળ મગર થતો જણાયો.

ગરટી તેઓની સાથે ચાલી.

“હું ઉમેદ કરું છું કે તમારાં ઘણાં કામમાં હું તમને જરાખી રોકતી નથી, મીં હોપ,” તે મધુરીએ માયાથી કહ્યું.

“એક જરાખી નહીં,” જોન હોપે જાસતી જોસથી જવાબ કર્યો અને પછી દોરકું ઉંચકીને તેઓને યોગાણમાં લઇ ગયો. જ્યાંથી રસ્તો કરી તેણે તે બંને છોકરીઓને આગેવાન લોકોવાલા પ્લેટફોર્મ પર પુગાડી.

તેણીને (હીલ્ડાને) તો તે જે જવાનની જોડેજોડ ચાલતી હતી તેની છાતીમાં તવલુદ થયલી તે હેરત પમાડનારી લાગણીઓનો એક દૂરનો સ્વપ્નોએ ન હતો. તે ફક્ત પુરતી સમ્ય હતી. તેની બરોબરનાં મોટે ધરનાંઓ તેને ‘તુમાખી હીલ્ડા રોઝવર’ને નામે ઓળખતાં હતાં, કે જ્યારે ગરીબ વર્ગનાં કે જીંદગીની સ્થિતિમાં પોતા થકી ઉતરતાંઓ તરફ અજાણ જેવી હદ સુધી નમ્ર અને મીઠી થઇ શકતી. હાલ તે, તેથી, હોપ સાથે તેટલાજ મીઠાસથી વર્તતી હતી તેણીના નોકર નફરો તેના કદમપર અને અંકેક હુકમપર જનોનીસાર મરી શીટે તેટલી બધી તે તેઓ જોડેથી સાહલેસ, મહેરમાન અને માયાળુ થઇ જાણતી હતી.

પણ હોપનું તો એ માયા ને મીઠાસથી તદ્યુજ નીકળી ગયું! તે સ્વપ્નો જોતો હોય એવી સુખદુખની એક અજાણ જેવી મીઠા લાગણીમાં તે એ પરીસુરત છોકરીને જોતાં સાથે જખમાઇને ગરક ગયો તે હજી તો એક છોકરો હતો, તદ્દન નહાતી ઉમરનો એક ઉધરતો જવાન—અને તે છતાં તેને એ એકાએક શું થયું અને તેનાં કામ ને તેની ફરજોથી તેનું ધ્યાન કેમ ઉઠી ગયું તે મુજે તેને પોતાનેજ સમજ પડી શક્યું નહીં. તે લાનજીલો, લઇયાસુનો બેગાબરો બની ગયો. આજતક ઘણીએક કહેવાતી સુંદરતાના સમાગમમાં તેને આવવું થયું હતું, ને એકવાર જોઇને તે તરફ પાછું આંખ

ઉઠાવી જોવાની તે કદી કશીજ પરવાહ ધરાવતો. આજ તક જાણ્યો ન હતો; અને આજે તેને એકાએક એ શું થયું હતું? એકાએક એ શી જાતીમ દીવાન્યતરી ખીમારી તેના પર એ મુજબ ગાલેબ આવી ગઇ હતી?

—:—:—

પ્રકરણ ૧૫ મું.

—:—:—

જોન હોપ (જેક બોલટન) તે જાને છોકરીઓને, લોકોને હાકાવતો, તે ઢપઢપ્યાં લોકોવાળા મોટા માંચડા ઉપર લઇ ગયો, અને ત્યાં બેસીને તેઓ બધું જોઇ શકે એવી આગેવાન લાઇનમાં તેણે તેઓને ખુરસીઓ મુકાવી આપી. હીલ્ડાએ, એમ જતાં, તેને પોતાનો હાથ આપ્યો હતો, અને એવી એક હજારો લોકોની અંખ બેચી રહે એવી દીલકસ સુંદરતાને પોતાના હાથનો ટેકો આપી મેળાવડા વચ્ચેથી લઇ જવા માટે તે છોકરો મનથી ખરેખર મગરૂર થયો, તે આ સુભાગ્ય સંબોગને દુઆ કરતો હતો કે જેથી હીલ્ડા રોજવાર જેવી એક તનોમન મધુરીને તે ઓળખાણ પીછાણના પરસ્પર આંખે કીસમના એખલાસ સાથે ઓળખવા જોવા ને મલવા પામ્યો.

“અહીંથી તમે બેઉ ખાનુઓ ધણું સારું જોઇ શકશો,” તે ખુરસીઓ ગોઠવાવી આપતાં જવાન હોપ બોલ્યો.

“ઓ કેવી મોટી મેહેરબાની ! તમે ધણું બધા છેઓ. મીં હોપ” ઉલટમંદ હીલ્ડાએ વળી એક મીઠાં હસવા સમેત

તેનો ઉપકાર માનતાં કહ્યું, અને પછી તે નાજનીનોએ પોત પોતાની બેઠક લીધી, એટલે ખીનજરૂરી ત્યાં રોકાઈ રહેવાનું ઘણું અમર્યાદાશીલ અને અસમ્ય લાગે તે પ્રીકરથી હોપ થોડુંક નમીને ત્યાંથી અલગો થયો, અલગો થવા માટે જાણે તેણે પોતે પોતાના જીવ પર છુરી ફેરવી !

તેનું ચીત ચોરાઈ ગયું, આવી દીલજીત મનોહરતા તેણે આજ તક એકબી જોઈ ન હતી અને તેથી આ જ્ઞેતાં સાથે તે એટલો ધ્યાનથી બેધ્યાન બની ગયો કે આજનાં પ્રોગ્રામ માટે તેની ફરજની રાહ કામ લેવાનું જો આ મેલાપ નહી થયો હતો તો તે જે સ્વભાવીક ઉલટ અને કાળજીથી કરી શકતે તે આ નવીન સંજોગો વચ્ચે તે કશુંજ આટોપી શક્યો નહી.

“મીં હોપ કેટલો ખેંચાણકારક ને ખુશ્સુરત જવાન છે. હં હીલ્ડા ?” તેણીની સાથે આવેલી સહી ગરડીએ હોપ તેમની કનેથી ચાલતો થવા પછી હીલ્ડાના કાને લાગી કહ્યું.

હીલ્ડાએ નાક ચડાવ્યું.

“મેં કંઈ તે જોયું નહી,” હીલ્ડાએ લગાર ટણકાથી જવાબ કર્યો અને પછી ગુપચુપ તે તમાસો તેણીએ જોયા કીધો.

જોન હોપનું બધું ધ્યાન તો, એમ છતાં, એજ તરફ હતું, અને પ્રોગ્રામ અરંધુ એક આખર થતાં તેણે પોતાની ઉભો રહેવાની જગ્યાપરથી જોયું કે હીલ્ડા તેણીની બેઠકમાં કાંઈક દેખીતી અકરવકર કરતી હતી. એ શું ?

ગરમી તે દહાડે ઘણી હતી, તે મેળાવડો ખુલ્લાં યોગાનમાં છતાં લોકોની ગીરદીનાં બાએસથી ઘણાકોનો જીવ ગભરાતો હતો; અને તે સર્વ વચ્ચે હીલ્ડાપર વીશેષ અસર થયલી જણાતી હતી. તે આ મેળાવડામાં હાજર થવાની ઉલટમાં તે

આગમય એ ચાર ઠેકાણે 'જશરી જવાનું' હોવાથી પોતાના તન પર ઘણી જેદમત ખેડી આવી હતી. ને તેથી થાકી ગયલી હતી, એટલે થાક ઉલટ અને ગરમી એ ત્રણેની અસર હેઠળ તેણીએ પોતાની બેઠક તે 'પ્લાટફોર્મ' પર લેવા કેડે તે જલદીજ અણુગમી અને ખીમાર થતી ચાલી અને તે એટલે સુધી કે જરા વારમાં તો બેહોશ થઇ તે પોતાની બેઠકમાંથી નીચે ઢળી પડી !

જેન હોપે તે તમાસો જોયો, તે તેણીની તરફ એકજ કુદકામાં પાછો ધસી જવાનું તે દીલેર જવાન માટે ફક્ત એકજ પળનું કામ હતું. લોકો અગળખીના હોકારા સાથે ચમકી ઉઠ્યાં હતાં, ને હીલ્ડાના પડોશમાં બેઠેલી અબ્બાઓ તુરત તે યાહોમ નાજનીનને મદદ થવા વાંકી વલી; પણ તેટલાં તો પોતાની ગોદમાં એક બચ્ચાં મીશાલે જેન હોપે તેને એકઠી કરી ઉંચકી લીધી, અને પછી બાબુમાના એક ઓરડામાં લઇ જઇ એક સોફાપર સુવાડી.

તે એક મનદર બોજ હતી, ને ડુલ જેવી હલકી તે ડુલની કળી જેવી ખીલતી સુંદરતાના એ લગોલગના સુખરૂપ સ્પર્શથી તે હૃદયસુનો છોકરો વીશેષ લાનલુલો થયો. ખરેખર તો જાણે પોતાના હાથને ગોદમાંથી તે પ્રિયકર પંખેરાને નીચે સોફાપર ઉતારવાનું વટીક એકાદ પળ તેને ગમ્યું નહીં !

તે જલદીજ પાછી હોંસમાં આવી, ફક્ત મગજ ઉપરનાં દબાણની તે એક થોડીક બેહોશી હતી, એટલે પંખાને પાણીના જરા જેટલા છંટકાવથી તે વહેલીજ પાછી હોંસમાં આવી. અને ત્યારે ગભરાટ સમી ગયો.

અને પછી જ્યારે ગરટીથી તેણીએ જાણ્યું કે તેણીને મદદ થવા પહેલો દોડી આવનાર ને તેણીને પોતાની પનાહ આપતી ગોદમાં અત્રે ઉંચકી લાવનાર નવાના હરખટનો શીક્ષક મી० જોન હોપજ હતો ત્યારે હેસાનમાં તેણીએ પોતા ॥ સુંદર કાલી આંખો તેની ભણી ઉઠાવી ખરી, પણ તે આંખો અરસપરસ મળતાં એક નહીં સમજ પડે એવી ઓશકના આવભાવથી તે પાછી તુરત નમી પડી, ને તે ગોરા તનદરેસ્ત ગુલાખી ગાલોપર એક દીલપઝીર રતાસ ધસી આવ્યો કે જેના તેજ અને બાહરમાં તે બાળા એટલી જ્યાદા દીલ જખમાવનારી હદ સુધી સુંદર દેખાતી હતી કે તે જોઈને જવાન જોન હોપ બની શકે તો અનેક મરતબા વધતોજ બેકરાર થયો.

તેણી એ પછી પોતાની આન્ડી સાથે મેલાવડામાંથી ધર જતી રહી, અને હોપના સુખના તે ટુંક સ્વપ્ના ઉપર અંધકારનો પરદો ઉતર્યો, એટલે પરીણામમાં તે પોતે તે મેળાવડામાં કે તેને લગતી રમત ગમતમાં કશીજ મગ્ન હલ શક્યો નહીં. તેને માટે સઘળું સુનુકાર થઈ પડ્યું તે અત્યાર તુલક એક પડતા પતંગ્યા જેવો ચાલાક ઉલટમંદ ને ખુશાલ જે હતો તે જોતામાં જાણે જમાઈ ગયો. તેને પોતાની એ બેમાલુમ લાગણી કાંઈ જેવી જોઈએ એવી સમજ પડી નહીં, પણ તે એટલું તો જોઈ શક્યો કે તે લાગણી જેવી બેમાલુમ હતી તેવી બેઅસર નહીજ હતી. તે તેની અસરમાં અસીર થયા.

ત્રીજે દીવસે તે પોતાના સ્કુલરૂમની બારીએથી બાહર હવામાં ખ્યાલી આંખોએ ટીકતો ઉભો હતો. તે બાહર જોતો હતો ખરો, પણ તેનાં ભ્રમીત બેજનથી ખરેખર તે કશું જોતો હતો નહીં—અને તેટલાં તે ચોંક્યો કાંઈએ પછવાડેથી આવીને

ધણી નરમાસથી તેનાં ખભાંપર હાથ મેલ્યો, ને તેણે ચમકીને પાછું ફરી જોયું તો તે સ્ફુલ્લનો વડો મીઠો ખ્લેક હતો.

તેણે એ છોકરા માટે મોટો ભાવ લઈ લીધો હતો. એ છોકરાનો જે ઉદય હાલમાં હતો. તે કરાવનાર એજ નેકઅપ્ત આસામી હતો. અને પોતે એ એક મોટું પરમાર્થી બહુ કરેલું હોવાનો ખ્યાલ તેને હંમેશ ધછીયી હરખાવતો રહ્યો હતો.

“શું વીચારમાં ઉતરી ગીયો છો જોની?” તેણે આવતાં સાથે માયાથી પુછ્યું; “બાઈ-ધ-બાઈ હોલીડેઝમાં કાંઈ જવા ધાયું છો? આએ લાંબા વેકેશનમાં તું શું કરશે?”

તે છોકરો શીકકું હસ્યો.

“હું કાંઈ જાઉં ને શું કરું?” તેણે કહ્યું; “મારું કંઈ ધરખાર છે? હું તો વળી હર વર્ષ મુજબ અહીંજ રહેવશ ને સ્ટડી કર્યાં કરશ.”

“મને તુંને ચેન્જ પર મોકલવા ગમેછ,” તે બહા માસ્તરે કહ્યું; “મને એ દાવસોથી તાહરી તખીયતમાં કાંઈ જાણવા જોગ ફરક પડી ગયતો લાગેછ. તુંને શું છે, છોકરા?” શું તું કંઈ બીમાર થયો છો?”

જોન હોપ ચેડેરામાં એક અપરાધીની અદાથી લાલ થઈ ગયો.

“ન-નહીં, મને કંઈ નથી,” તે અછકાયો.

“કંઈ હોય તો મને કહે,” મીઠો ખ્લેક હેતથી મનાવ્યો; “હું જો કંઈ મદદ કરી શકતો હોઉં તો—”

“તમે સાહેબ મદદ કરી શકો એવું કંઈજ નથી, મીઠો

બ્લેક” જોને જવાબ કર્યો કે જ્યારે એમ છતાં તેનો અવાજ અંતરની ઉદાસીનોજ એક પડખા પુંકારતો હતો.

“વેલ, ત્યારે મારો વીચાર તુંને થોડેક ચેનજ આપવાનો છે,” મીં બ્લેકે કહ્યું. “આજના દાઘમ્સમાં રીચમંડ ખાતેના રીચમંડ વીલાના બેરોનેટ માલીક સર બુલ્કનની એક જાહેર ખર્ચર છપાયલી છે. તેઓ એક ઘણો કવોલીફાઇડ માસ્તર વેકેશન દરમ્યાન પોતાના એક બે છોકરા માટે મોટા પગારે માંગે છે, ને ત્યાં તું અરજ લખી મોકલ; મારી સીક્સરસ લખજે, ને મારી ખાત્રી છે કે તુંને તેથી તે જોખ તરત મળી જશે સારી કમાઈ ને ઘણો અચ્છો ચેનજ એથી મળશે. મને પુછાવશે તો હું મજબુત ભલામણ લખશ. તુંને જવા ગમશે કેની ?”

“ઘણું ગમશે,” હોપે જવાબ કર્યો; પણ મીં બ્લેકને લાગ્યું કે તેમાં જોઈએ એટલી ઉચટની ગેરહાજરી હતી. “હું સદા તમો મેહેરબાનના આભાર હેઠળ દબાયલો છું.”

“જરૂર જ-મારી ઘણી ભલામણ છે,” તે ઉપરીએ પાછું કહેતાં આગ્રહ કર્યો. “ એ તેના તરફની સ્વચ્છ હવાના ચેનજથી તને સંગીન લાભ થશે,-હું તો તુંને મારી સાથ મારે વતન લઈ જવા ધારતો હતો, પણ આવું ચાનસ મળેછ ત્યારે તદ્દારે વાસ્તે તેજ મને જ્યાદા ગમેછ.”

“ હું ફરીથી તમો મેહેરબાનનો ઉપકાર માનુછ,” હોપે ખારણાં ભણી જતાં કહ્યું; “હું હમણાજ જઈને સર બુલ્કન પર મારી અરજ પોસ્ટ કરુંછ, ને આપસાહેબની સીક્સરસ

જણાવશ.—” અને તે આરણ્યું ઉંઘાડી આહરે જવા કરતો હતો તેટલાં કાંઠ યાદ આવી જવાથી તેને મીઠું પ્લેકે હાંક મારીને અંદર પાછો બોલાવ્યો.

—:૦:—

પ્રકરણ ૧૬ મું.

—:૦:—

“અરે હું તુંને કેહતાં લુધી ગીયો હતો, જોન.” તે છોકરો પાછો આવતાંજ તે વડા શીક્ષકે હસ્તે ચેહરે કહ્યું; આજે સહવારે તું મારકેટમાં ગયલો હતો તે દરમ્યાન સર રૂપટ રોઝવાર પોતે તને મલવા આવ્યા હતા તેં છેલ્લા મેળાવડામાં મીસ હીલ્ડાની કંઠ પ્લેટ ફોર્મ પર જગ્યા કરી આપી હોશે, ને વળી પગીથી તે જવાન આનું બેહોશ થતાં તેને ઉંચકીને અંદર લઈ જવાની વેળાસરની મદદ કરી તે બધી તાહરી ભલમનસાઈ વાસ્તે તાહરો ઉપકાર માનવા એ બેરોનેટ અતરે પોતે ખામ આવ્યા હતા.”

“ખરેખર ?” અને હોપ પાછો ઉઝટમંદ અને લાલ થયો.

“મને કેહતા હતા કે હીલ્ડાની સાથે કોઈ ગરરી કરીને હીલ્ડાની સહી હતી તે બેઉ છોકરીઓએ ઘેર જઈને તારી ભલમનસાઈને ગ્રહસ્થાપણાંની ધણી તારીફ કરી, અને તેથી આએ રસ્તેથી જતાં અત્રે ગાડીમાંથી ઉતરી પડી તારો ધણો ધણો ઉપકાર માનવાની તક હાથ કરવાનું તે ઉમરાવને ગમી આવ્યું, ને તેવણુ આવી ગયા.

“એકલાજ હતા ?”

“એકલાજ ! ત્યારે વળી નહીં તો સાથે કોણ હોય ?”
તે માસ્તરે અઝયખીમાં પુછ્યું, અને હોપને લાગ્યું કે સાથે
હીલ્ડાખી હતી કે નહીં તે પુછવા ને જાણવાની તેની ઉલટ
વચ્ચે પકડાઈ આવવા જેવું લગભગ આ તો તેણે કાન્યું
કાપ્યું ! એ ઉપરથી તે સમો સાવધ થયો, ને માસ્તરના એ
છેલ્લા રીમાર્કના જવાબમાં મોટે સહારે ટાંગથી હસ્યો.

“મકુ જે મારો ઉપકાર માનવા એરોનેટ સર રૂપટ”
એકલાજ આવેલા કે સાથે બધા મોહલ્લેદારોનું ડેપ્યુટેશનખી
હતું ?” તે લચ્છાએ સફાઈથી ફેરવી તોલ્યું અને પછી તે
માસતરખી એ રમુજથી હસ્યો એટલે તે હસતો હસતો તે
ઝોરડામાંથી બાહર જતો રહ્યો.

તે પછીથી એ નહ નો બનાવ તે પોતાના મનથી અલગ
કરી શક્યો નહી. તે છોકરી તેના લાલમાં એટલી ભડી થઈ
કે તેના ઉમરાવ બાપને ચાલી ચલાવીને આ રીતે તેનો ઉપ-
કાર માનવા આવવાને ઉલટમંદ કરી શકે તેજ બતાવતું હતું
કે તેણીએ તેની સીફારસમાં તે બાપને ઘણુંએક કહેતું હોવું
જોઈએ, અને તે પોતે તેને માટે ત્યારે ઉંચોજ અભીપ્રાય
ધરાવતી હોવી જોઈએ.

પણ એટલુંજ; એથી વધારેને માટે તે કેમ અને શી
ઉમેદ રાખી શકે ? ઉમેદ રાખવાની હીંમતજ તે કેમ કરી
શકે ? તે એવા એક પરમ સુખના સ્વપનામાં જીવીજ કેમ
શકે ? તે મનોહર ચહેરા અને મીઠા શરોદની એક સ્વર્ગ
સમાન દુન્યામાં હાલ તે જીવતો હતો ખરો. પણ તેના જેવા
એક માટે શું તે એક મોટામાં મોટી સરકશી નહીં લેખાય ?
તે દીવાનીયત હતી. તે દીવાનાજ હતો એમ માનવાને

કે બેરોનેટ સર રૂપરટ રોઝવાર જેવા એક મોટા માનવંત અને તાલેવંત ઉમરાવની બેટી તેના જેવા એક જેલ ખાનાનાં પંખેરાંના પોરયાની પરણેતર કદીખી થઇ શકે !! તે પોતે ચોર નહી હોતો પણ ચોરાનીજ હવામાં તો તે ઉંધરેસો હોતો ? ઉપરા સાપરી જૈલમાં જઇ આવેલા એક ચોરનોજ તો તે બેટો થતો હોતો ? અને તાજુખ કે તેમ છતાં તે પોતાની એ વીલક્ષણ અસરથી કોઇ રીતે આઝાદી મેળવી શકતો નહી હોતો !

તે વળી એમખી પોતાનું જુકું જુકું મન મનાવતો કે એ છોકરી વીધે તે ખરેખર તો કશુંજ જાગૃતો નહી હોતો. તે અલણ હોય કે અકકલની ઓછી હોય એ શું બનવા બેગ ન હતું ? તે એક બેરોનેટની છોકરી હતી તે રૂપમાં પરી સુરત હતી તે શું તે નેકચલણ હોવાનીખી કોઇ પેરવારી હતી ? ચહેરોં એ ચાલ ચલણનો કોઇ આયતો નથી. ધણાંક ચેહેરાનાં પરીસુરત જતાં બીતરનાં મેલાં થઇ શકે છે.—પણ નહીં; તેનું હૃદય ચીસ પારીને તેણીને બતાવતું અને પોકારતું હતું, અને તે પોતાના અંતરની એ આસ્થામાં ધણું માનવાવાળો થયો. તે તો સ્વચ્છતાનો એક ખીલોરી આયતોજ હતો. તે નુરમંદ જલેહમાં ચલકતો ચહેરો એક નુરે નેકીજ હતી; અને જો માંગણી કરવા તે સ્વતંત્ર હોતે અર્થાત તે પોતે તેજ સ્થીતી અને પંકતીનો હોતે તો આવી એક માહણ્યોની માંગણી કરવા અને તેને જીતવાને તે કશોજ વીલખ થવા દેતે નહી.

હાલ તેમ કયાં હતું ? હાલ તો તે ગરીબ અને મુક્લીસ વર્ગનો હતો એટલુંજ નહીં પણ ઉપર કહેવામાં આવ્યું તેમ વળી એક ચોરના દીકરા તરીકે તેણે તો તેનો ખ્યાલ

વટીક કરવો સીકુંદેવાનીયત હતી ? તેનો તો કાંઈ ખરો પુણ્ય શાળી અને બાગ્યશાળી આસામીજ ભરથાર થશે, અને તે પોતે તો—તેને લાગ્યું કે—આ બેહુંદા પ્યારની નાઉમેદી બલકે દીવાન્યતમાંજ જીવીને આખર થશે. તેની દશા એક દીવાપર અફાલ જીકમાં પડેલાં એક પરવાના જેવી હતી, કે જે પતંગ્યું રોશનીપર મોહીત થઈ તેનીજ આગમાં પાંખ જણાવીને આખર ખાખ થવા પામે છે !

તેણે છુટકારો આપ્યો તેણે સર જીલ્લન રીયમંડને ત્યાં વેકેશન દરમ્યાનની તે નોકરીની ઉમેદવારી લખી વાળી હતી, અને તે ઉમીદ કરતો હતો કે તેને એ નોકરી મળી જાય અને એમ દુરદરાજ નીકલી જવું થાય, કે કાંઈ નહીં તો તેને લગતી જંગળોમાં રોકાણ થવાથી તે આ દીવાન્યત થોડી ઘણી પણ ભુલી જાય અને આ બેમાણુમ ગાલેખ આવેલી જલ્દીમ ખીમારીથી બચી જાય.

અને સુભાગ્યે દરદીને જોઈતું હતું તેવુંજ વધદે ફરમાવ્યું ! સર જીલ્લનનો જવાબ ધણોજ સંતોષકારક આવ્યો. તેને ધણો મનમાનતો પગાર લખી વાળ્યો, અને તે જવાનને તાબરતોખ ઉપડી આવવાની ફરમાસ લખી. “મીઠ બલેક જેવા નામાકીત આસામીની ભલામણુનો તમેને ટેકો છે,” સર જીલ્લન તે જવાન જોગાં કાગળમાં લખતો હતો, “અને તેજ મારે માટે ધણું પુરતું છે.” અને કેહવાની જરૂર છે કે જવાન જોન હોપ આ ટુંક વખતની પણ મોટા પગારની તે બેરોનેટની નોકરી મેળવવા માટે ખરે મને ધણો રાજી થયો.

પ્રકરણ ૧૭ સું.

—:૦:—

“સર જીલ્લન તેની આએ લખાવત પરથી તો ખરેખર કાંઈ ઘણો મહાનૈ માણસ લાગેજ,” હોપ મનથી પટપટ્યો.

તેની અરજીનો જે જવાબ સર જીલ્લન તરફથી ફરી વળ્યો હતો તે એ ઉમરાવે એટલો તો સભ્ય અને માયાળુ પણે લખ્યો હતો કે તે કાગળ વાંચતાં સાથેજ જાણે તે કાગળની ઢપ અને તેનો લખનાર અને એ ગરીબ છોકરાને ગમી ગયાં, અને તેથી એક પરાંયાં શેહેર ઘેરમાં એક કરોડપતી ઉમરાવને ત્યાં એમ નોકરીએ જવાની જો અત્યાર તક તેને થોડી ઘણી શંકા થઈ હોય તો તે સઘળી એ કાગળને લીધે એક ઝપાટે હવે દુર થઈ ગઈ.

તે તઈયાર થયો. તેનેખી એજ જોઈતું હતું કેની? સર રૂપર્ટ રોલવારની એહરે નમુન બેટી હીલ્ડા એ પોર્ચાનું ચીત્ત ચોરી અને દીલ કોરી ગઈ હતી. એટલે પ્યારના અંધાપાની એ કાંતીલ ખીમારીથી અને એમ બચવા અને તે બેકરારી ભુલવા તે કેથેખી જતો રેહવા કે નહાસી જવા ખરાં મને ખુશી અને આતુર હતો. એટલા વાસ્તે આ જે તેને સોનામોહોર જેવી એક આઈતી અને વળી લાલકારક તક મળી ગઈ હતી તે પોતાનાં સુભાગ્ય માટે તે ખુદાની જનાબમાં ઘણો સુગર યુગ્મર થયો, પગાર સર જીલ્લને લખી વાળ્યો હતો તેખી મોટો અને ઉદાર હતો. તે ઉમરાવે દીસ્તી રીતે મીં બ્લેકનું માન ધણું રાખ્યું હતું, અને વળી મુસાફરીનો ખરચ વટીક

મળતો હોવાથી આ નોકરીના સંબંધમાં તેને નારાજ થવાનું કે ફરયાદ કરવાનું કશુંજ ન હતું.

તે તદ્યાર થયો તેને તદ્યાર થવાનું શું મુશ્કેલ થવું હતું? એક નહાની ચામડાંની બેગમાં તેણે જે પોતાના થોડાંક સોજા સુટ હતાં તે ભરી લીધા, ને રોકડ જે બુઝવી તેના કને હતું તે પરસમાં ઠેસવી લીધું તેની પાસ કાંઈ પુરાંતમાં ઘણું બચેલું ન હતું. તેનો ટુંક પગાર તે ઘણો અરો પોતાના પોશાક પાછળ ખરચી નાખતો. તે એશકો નહી પણ થાયોથાયો ને શુઝડ ફરવામાં ઘણું માનવાવાલો હતો. તેના શીક્ષકના અધીકાર માટે તેને લાગ્યું કે એ ઘણું જરૂરનું હતું. બધાને સુઝડ આવવાની ફરજ પાડતો, અને વળી એજ ટુંક પગાર-માંથી એક મોટો હીસ્સો તો તેને તેની નાલાયક “માતા”ને તેણીના પોતાના અને પેલાં બીજાં તેનાં જેવાંજ નાલાયક પોર્ચાંટોર્ચાંના નીભાવ માટે આપવો પડતો, એટલે ખરેખર તો હાલ તેના કને તેના ગજવાં ખરચ માટે બાકી બચેલું ઘણુંજ કમ અને કંગાલ હતું.

તે મીઠા બ્લેકને મળી બેટી તેનો ઘણો ઘણો ઉપકાર માનીને, રવાના થયો, અને ત્રેનમાં સ્વાર થઈને જ્યારે તે બ્રેસીલના સ્ટેશનપર આવ્યો ત્યારે તરતનીજ રાત થવા આવેલી હતી.

તે ઉતરે. સર બુલ્કને જે ગાડી નહી મોકલી હોય તો તેને બધો માઉન્ટ ચાલીને ચઢવાનો હતો, કેમ જે રીચમંડ વીલાનો મેહેલ છેક ટેકડીનાં ઉંચાણમાં એક ઘણી મનહર જગ્યામાં આવેલો હતો એ સઘળી વીગતથી અહીં આવવા નીકળવા પહેલાં તે પુરતી રીતે માહિતગાર થઈ આવ્યો હતો.

તે ત્રેનમાંથી ઉતરીને, તે પ્લાટફોર્મ પર જરા ચાલ્યો, અને તેટલાં અચ્છુચ પછવાડેથી કોઈએ પોકાર્યું, “ઓ પપાડીઆર, કેમ એટલા જલદી પાછા?”

જોન હોપે ચમકીને પાછું ફરી જોયું. તે એક કોઈ લગલગ તેનીજ ઉમરનો જવાન હતો.

“તમે કાંઈ મને કહ્યું. સાહેબ?” હોપે નમનતાઈથી તેના ભણી ફરીને પુછ્યું.

“ઓહ, આઈ બેગ ચોર પારડન,” તે પછવાડેથી પોકારનારે હોપનો ચેહરો જોતાં શરમાઈને લાલ થતાં કહ્યું; “માફ કરો મેં તમને પીઠેથી જોયા ત્યારે મેં તમને મારા પીતાજી જાણવાની ભુલ કરી,”—અને તે છોકરો હસ્યો. “તમારી ઉંચાઈ અને કદમાં પીઠેથી તમે તદન મારા પીતાજીને મળતા આયા!”

ખરેખર તો જે મનમાં હતું તે બધું તે છોકરાએ જોલી દીધું નહી. ખરેખર તો જ્યારે હોપે ચમકીને તેના ભણી પાછું ફરી જોયું ત્યારે તેને જરા એમણી લાગ્યું કે પીઠેથી ઉંચાઈને કદમાં તો શું પણ ખુદબખુદ ચેહરામાં વટીક આ ‘કોઈ જવાન’ તેના બાપને ઘણોજ મળતો આવતો હતો!!

“મેં તમને ડીસટરબ કર્યા તે માફ કરજો,” તે સાહલેસ જવાને પાછી દરગુજર ચાલી લેતાં કહ્યું. “અંધાર થવા આવેલું છે ને હજી સ્ટેશન પર આજે બતી થઈ નથી તેથી મેં એ રમુજી ભુલ કરી.”

“તેની કંઈજ ચીંતા નથી,” હોપે નમ્રતાથી જવાબ કર્યો. “મારું નામ તો મીં જોન હોપ છે, અને હું રીચમંડ વીલાના મેહેલમાં—”

“ઓ આઈ સી, ત્યારે તમે પેલા નવા માસ્તર આવનાર હતા તે છેઓ?” પેલા છોકરાએ દેખીતી ખુશાલીથી કહ્યું. કેમજે તેને આ કેાઈ જવાન જેતાં સાથેજ ગમી ગયો હતો. “હું સર જીવનનો વડો દીકરો મીઠો જેમ્સ રીચમંડ છેઉં, ત્યારે આપણે સાથેજ બંગલે હાંકી જઈશું, હું તમોનેજી લેવા આવેલો છેઉં, પણ જરા થોભશો? ફક્ત એકજ મીનીટ.”—અને તે ઉતાવળે દોડ્યો.

અલખત હોપ તો સેકંડ ક્લાસમાં મુસાફરી કરી આવ્યો હતો, એટલે આ વાતચીત બે છોકરાઓ વચ્ચેની તેજ તરફ થઈ હતી, અને તેથી હવે જેમ્સ રીચમંડ ઘણાજ ઉતાવળે ફર્સ્ટ ક્લાસ ભણી દોડ્યો, ત્યાં કેટલીએક બાનુઓ તે લેડીઝ ફર્સ્ટ ક્લાસમાંથી ઉતરતી હતી તેઓ માંહેલી બંનેને તે છોકરો દોડી જઈને દેખીતાં હેતથી હસ્તે ચેહરે, ટોપી ઉતારી, મળ્યો ને તેણે તેઓને શેકહેન્ડ કરી, અને પછી વાતચીત કરતું તે દમામથી ચાલતું તે સાજનમાહજન જ્યાં હોપ ઉભો હતો ત્યાં આવ્યું—અને ત્યારે હોપનું જીગર ઉઠાળો મારી તેના ગળામાં આવી ખુટ્યું, કેમકે તેનીજ ત્રેનમાં ફર્સ્ટ ક્લાસ કંપાર્ટમેંમાંથી ખાસ કરીને જે બે અબજાઓ ઉતરી હતી ને જેને પેલો રીચમંડ વીલાનો વારસ રીસીવ કરવા દોડી ગયો હતો તેમાં એક તો પેલી મીસ હીલ્ડા રોઝવારજ હતી!!

ગજબ થયો કે ના? ‘આવ બલા પકડ ગલા એ બલાસે ભાગના બલા!’ જેવોજ આ તો બધો હસાવ થયો! તે જે બજાથી બચવા આટલી દુરથી મુસાફરી કરી અહીં તુલક નહાસી આવ્યો હતો તે બલા તો. તેના પોતાના ઓલા માફક, નીર્દોષ બેબબરી વચ્ચે તેની પુકેપુક અહીં સુધીની તેની પછવાડે

ધસડાઇ આવી હતી—એટલુંજ નહીં પણ વળી જે મહેલમાં તે પોતે હાલમાં રહેવા ને મુકામ કરવા જતો હતો ત્યાંજ તે પણ દીસ્તી રીતે મહેમાન આવી હતી!!

એ ‘છઠ્ઠીના લેખ’ હતા. તકદીરના લેખ ફોણ મીટાવી કે મીથ્યા કરી શકે છે? તાલેનું ખેતાલાપણું બાજે વખત કેટલું વીચીત્ર થઇ શકે તેનો આ એક રમુજ છતાં જીવતો જનગતો ને ખરેખરો દ્રષ્ટાંત હતો. તે ગરીબ છોકરો આ નામુરાદ પ્યારના નાસખરપણાંથી અલગ થવા ચાહતો હતો, કે જ્યારે તે હાલમાં તેજ જાલીમ જંજીરમાં વધતો જકડાયો ને જસતી પહરેજ પડ્યો!

તેને એ નહીં ગમ્યું એમ બી કહી શકાશે નહીં. તેને એ નહીં ગમ્યું તો પણ ગમ્યું! પોતાના રસ્તામાંની બધી મુશકેલીઓ છતાં એ મનોહર ચેકરાનાં સ્વર્ગમાં જીવવાનું એ છોકરાને ખુશકારક લાગ્યું, ને જે સુનકારપણું તેના જોડે ત્રેનમાં મુસાફરી કરી અત્યાર તુલક અહીં સુધી આવ્યું હતું તે આ આતેફાકથી એક તડાકે પાછું નાખુદ થતાં તેનો આત્મા, તેની મરજી ઉપરાંત, પાછો ખુશનુદ અને ઉલટમંદ થયો!

તે એ છોકરીને જોતાં એકજ વાર જરા ચમક્યો, ને ઉપલા સધલા વીચારો એક ક્ષણમાં વીજળીને વેગે તેનાં મન-માંથી પસાર થઇ ગયા ખરા, પણ બીજીજ પળે તો સમો સમાલી તે પુરતો સાવધ થયો.

પણ તેઓએ તેને કોઇએ જોયો નહીં કે ગણકાવ્યો નહીં—તે બંને બાનુઓને કદાચ ઓળખના સખમે હીંદાએ તેને ઓલખ્યો પણ નહીં.

“પપા તો આજે પાસેના ગામમાં ગયલા છે, તે જરા લેટ થશે.” હોપે જવાન જેમ્સ રીચમંડને માફી માગી લેવાનાં સ્વરૂપથી તે બાનુઓને કેહતાં સાંભળ્યો. “આજના બેન્ચ પર તેવનની ટર્ન છે, જેથી તમેને બધાંને લેવા આવવા મનેજ વરદી કરેલી.”—અને હયાં મી. હોપ તરફ ફરીને “ચાલશો, સાહેબ?”—અને તેઓ બધાં પ્લાટફોર્મની બાહર નીસર્યાં.

હોપ, હાથમાં કાથળા સાથે, ઘણી ગરીબીથી એક નોકર માણસની અદાએ તે બધાંની પાછળ પાછળ ચાલતો હતો. પેલા છોકરાનું ‘ચાલશો સાહેબ?’ પુરતી સમ્યક્તાથી બોલાયલું હતું, પણ તોખી એક નોકરને કહેવામાં આવે તેજ ઢપનું તે અલગત મુરખીગીરી બરેલું હતું.

બહાર બે ગાડી હાજર હતી. તેમાં એક તો નેડીની ઘણીજ ધશકી બરોહામ હતી કે જ્યારે બીજી એક તેજ ઘોડાની ઉંઘાડી ડોગકાર્ટ હતી.

પ્રકરણ ૧૮ મું.

—:૦:—

“લેડી કારલાઇલ, તમે ને હીલડા બરોહામમાં બેસોજ, હું પુઠે ડોગકાર્ટ હાંકી આવુછ,” તે છોકરાએ તે બે બાનુઓ માંહેલી વડીને અરજ કરી કહ્યું.

“ઘણું મળનું, જેમ્સ,” લેડી કારલાઇલે જવાબ કર્યો; “લે બાપા, હવે ત્યારે અમેને ગાડીમાં ગોઠવી દે. મારાં કાશીનાં

કપ વગર મારો જીવ તણાઈ જાયછ !” અને જેમસે ઝપાટામાં બરોહામનું ખારણું ઉંઘાડ્યું પણ હીલ્ડા તો હોઠ ચહડાવીને ઉભી !

“મારે કંઈ બરોહામમાં આવવું નથી, આનટી,” તેણીએ થોળી જતાં કહ્યું. “તમે તમારે બેસી જાઓ. છતી ઉંઘાડી ડાગકાટ છે ત્યારે કેદમાં પર્યાં હોઈએ તેવી બંધબસ ગાડીમાં કેણુ બેસે? કેવી મહાજની ઠંડી લેહેરજની ખુશનુમા સાંજ છે. ને એક તો ચહરાનપર આપુને આટલું લાંબે જવાનું !”

પણ હીલ્ડાએ ડાગકાટમાં બેસવા માંગ્યું તે ખુદ જેમ્સને પણ કાંઈ નહીં ગમ્યું હોય કે મુશકેલ લાગ્યું હોય તેમ દેખાયું, કેમ જે તેણે પોતાનો સુંદર મુખડો હીલ્ડાના કાન આગળ નમાવ્યો, અને કહ્યું “ડાગકાટમાં તો મને આવ્યે છોકરાંઓને વરે પપાએ નવો વેકેશન માસ્તર બોલાવ્યોછ તેને હાંડી જવાનો છે !”

હીલ્ડાએ ટણકાથી ડોકું ફફડાવ્યું.

“તેમાં શું થયું? તે પછવાડે બેસસે,” તેણીએ કહ્યું; “તે આપુને શું અડચણ કરવાનો છે?”

“લે ચાલો છોકરાંઓ, જે તે એક રસ્તો કરો,” લેડી કારલાઇલે હયાં તકાળે કર્યો; “મેં કહ્યુંની જે તરસે મારો જીવ તણાયછ?”—અને હીલ્ડા ભણી ફરીને—“શું કહે છેરે, છોકરી? આવેછ કે બરોહામમાં કે હું એકલીજ જાઉં?”

“તમે તમારે જાઓ, આનટી,” હીલ્ડાએ ઠરાવથી કહ્યું; “હું તો પછવાડે જેમ્સ સાથે ડાગકાટમાંજ આઉંછ.” અને ત્યારે તેજ મુજગની ગોઠવણ બધાંને મંજુર કરતી પડી.

લેડી કારલાઇલ, એ ઉપરથી, તે બરોહામમાં પોકરી ચોઢી થઇને એકલીજ ગઇ.

એકાદ પળ તો જેમ્સને એમખી મન થયું કે માસ્તરને ખી તેમાંજ સામેની સીટ પર બેસાડી દેવે; પણ કદાપિ લેડી કારલાઇલ તેથી બુઝું માને અથવા તેના 'પપાને પણ તેમ કરેલું' નહીં ગમે તે શીકરથી તે સુપજ રહ્યો. તે લેડી કારલાઇલની બરોહામ ઉપડી જવા પછી તેણે હીલ્ડાને તે ઉંચી ડોગકાર્ટમાં ચઢવા હાથ આપ્યો એટલે એક હરણીની અત્યાધી કુદીને તેણી પોતાની બેઠકમાં ચઢી ગઇ.

“મીં હોપ,” તે પછી જેમ્સે તે અત્યાર સુધી પાછળ પાછળ (એક આઉંડમાં) રહેલા જવાન ભણી ફરી કહ્યું “તમે મેહેરજાની કરીને પછવાડે બેસસો?”

અને હવેજ-જેમ્સે હોપનું નામ પુકાયું ત્યારેજ હીલ્ડાનું તેના ભણી ધ્યાન ખેંચાયું.

“ઓ એવણુ મીં જોન હોપ છે કે?” તેણીએ ધણીજ નમ્રતાના મીઠાસથી ડોગકાર્ટમાં વાંકી વળી તરત શેકહેન્ડમાં તે જવાનને હાથ આપતાં કહ્યું, અને જેમ્સ ભણી ફરીને વધાયું, “હું ઓળખુંજ એવણુને; મારા હરખટનાખી માસ્તર થાય, તે દહાડે હું એની રકુલના મેળાવડામાં ગઇ ત્યાં બેવકુજ જેવીને મને બેહોશ થઇ જવાનું મન થઇ આવ્યું,” અને તે રૂપેરી ચંગના મીઠા હુસ્વરે મોટે રહાદે હસી-“અને તે વખતે એવણુ મને પોતાના હાથમાં ઉંચકી લઇ અંદર લઇ જઇને સુવાડી. મને તો ખબર ખી નહી. પણ પાછળથી ગરટીએ બધું મને કહ્યું. ધણીજ ભલા છે. તે દહાડે મને એવણુ ખરેખર ધણી મદદ કીધેલી, માફ કરજો, મીં હોપ, મેં

તમેને આટલો વાર ઝોળખ્યા નહીં. મને તમારો કેથે બી તમેને મળીને ઉપકાર માનવા ગમ્યાજ કરતું. મેં પપાને બી ઉપકાર માની આવવા કહ્યું હતું.”

“તેવણ સાહેબ અમારી સ્કુલપર આવી ગયા હતા. બાનુ; કમનસીમે હું મળ્યો નહીં,” હોપે સાદામથો કહ્યું, “મેં તમે સાહેબોનાં એટલા બધાં હેસાન જોયું કંઈજ કીધું નથી. મેં તો ફક્ત મારી એક નજીરી ફરજ અદા કીધી.”

ઓ, તેણીનું આ સાદા એકરારના સ્વીકારમાં મીઠાસથી હસવું! આશા ભંગ હોપને તે મીઠાં હાસ્ય થકી વધારે આર-પાર જખમી થવું પડ્યું એ કહ્યા વના ચાલશે શું તેનો તે સુખનો તકલીદ અને ઠગારો સ્વપ્નો વળી તેને સંતાપતો અને તાપ આપતો પાછો અત્રે ચાલુ થનાર હતો ?

તે શીકો, લાગણીઓ વસ ન રહેવાથી અરધો ધ્રુજતો તે ડોગકાર્ટની પાછલી સીટમાં ચઢી બેઠો કે જ્યારે જેમ્સે પણ એ પછી હીલ્ડાની બાજુમાં પોતાની બેઠક લીધા કેડે રેન હાથમાં લઈ પેલી આગળ નીકળી ગયલી બરોહામની પુઠે તે ડોગકાર્ટના તેજ ઘોડાને મારી મુક્યો. તેણે (જેમ્સે) પાછળ બેઠેલા ‘માસ્ટર’ની લાગણીનો ખ્યાલ રાખી ડોગકાર્ટના સમસને બરોહામપરજ મોકલી દીધો હતો, એટલે આગલી સીટમાં જ્યારે તે બે ત્યારે પાછલીમાં હોપ એકલોજ હતો.

અને તે આગલી બેઠકમાં ગોઠવાયલાંઓના ધ્યાનમાંથી તે પાછલી બેઠકવાળો તો એક ‘મીઅર નોબડી’ તરીકે ડોગ-કાર્ટ ઉપડતાં સાથ તમામ વીસરાઈજ ગયો. તેઓ બંને જવાન્યાઓ વચ્ચે આ આગમચનો પુષ્કળ એખલાસ હોવાનું એક તડાકે જોઈ શકાતું હતું. તેઓ એકબેકને ‘હીલ્ડા’ને

‘જેમ્સ’ નામેજ બોલાવતા હતાં, અને ઘણું હેતવંતા ધરા-
પરાંની તેમના વચ્ચે વાતચીત ચાલુ ચાલતી રહી હતી.

તેઓ લગભગ કાનપર પડીને આખજે રસ્તે વાત કરતાં
રહ્યાં, અને જો કે કાંઈખી અને તો સાંભળવા હોપના કાન
સ્વભાવીક રીતે ધણા તીક્ષ્ણ બન્યા હતા તોખી—તે આટલો
લગભગ બેઠેલો છતાં—ભાગ્યેજ તે કાંઈ ઉડતા એવાર પેવારના
બે ચાર પાંચ બોલો સાંભળીને જમા કરી શક્યો.

તેને તે પોતાપોતાની વચ્ચેની વાતચીતમાં એ પછી તે
બેમાંથી કોણએ જરાએ ગણકાવ્યો નહી. તેને કોણ વાતચીતમાં
શામીલ કરે ને કાંએ? તે ક્યાં તેમની પંકતીનો હતો?

અંતે જ્યારે ‘રીચમંડ વીલાના’ વીશાળ પાર્કમાં તે
ગાડીએ વળાણ લીધી ત્યારેજ હીલ્ડાને તેનો પાછો ખ્યાલ
થયો, ને ત્યારે પોતાની બેઠકમાં તેના બણી તે નરમાસથી ફરી.

“હજી કંઈ ઘણું અંધાર થયું નથી, મીઠું હોપ,”
સબ્યતાને ખાતર કાંઈખી વાત કરાવવી ઘટે એમ તે નાજ-
નીનને લાગવાથી તેણીએ તેના બણી ફરીને કહ્યું, “અને
તેથી આએ તરફની ઘણી દીલપઝીર સીનરી તમો જોઈ શક્યા
હોશો? આએ આખો માઉન્ટ જે આપણે ચઢી આવ્યાં તે
ડરાઇવ ઘણોજ દીલકસ છે—નહી? આએ પાર્ક જે કેટલો બધો
શોહામણો લાગેજ!”

“ખચ્ચીતજ,” હોપે ખરાં દીલનાં જ્નેશથી પણ હુંકમાં
જવાબ કર્યો; હુંકમાં, કેમ જે કાંઈક નહી સમજ પડે તે
તાબુખીના બાએસથી તેનો દમ હાલ જ્નેશમાં ચાલતો હતો!
ઓ એ પાર્ક યા પરવરદેગાર, એ પાર્ક તેણે આગળ ક્યાં ને
ક્યારે જોયલો? તે પોતાની આખી જીંદગીમાં કદી પણ આ

તરફ તો આવ્યો ન હતો. ને તે છતાં એ પાર્કમાં તેઓ દાખલ થયાંને થયાં એ શી જોરાવર લાગણી તેનાપર ગાંધેજ આવી હતી, કે જે જાણે તેને એમ માનવાને લલચાવતી બદ્ધે ફરજ પાડતી હતી કે આ વીશાળ પાર્કની દીવ્યરૂપ સીનરી આગળ તેણે ખરેખર કેથે જોઈ હોય? સ્વપ્નામાં તો નહીં જોઈ હોય? ક્યારે જોઈ? ક્યાં જોઈ?

અને એ પાર્કની પેલી મેર વળી ખલખલ વેહતી નદીનો ગાયનરૂપી નાદને શરોદ? અરે, એ શું હતું કે એ નદીનો અવાજ વટીક તે આગળ સાંભળી ગયો હોય તેમ તેના કાનમાં પાછો એકદમ જોસથી વાગતો થયો?

તે નદી તરફ હાલમાં તો એક ઉંચી દેવાળ ભરી લેવામાં આવી હતી. કે જે સુંદર આકૃતિ ને ક્રીપરના લીલોતરી ભર્યાં રોપાઓથી ભરાઈ ગઈ હતી; અને તેમ છતાં નદીનો જાણુમાંનો દેખાવ ને તે ખલખલ વેહતા પાણીનો શુરીલો અવાજ જવાન જોન હોપને અજ્ઞયગ્રીમાં એટલો લીન કરી શક્યાં છે કે તેવીજ ભલી હીલ્ડાના માયાળુ સંજો-ધનો તેણે મનની એ એક અજ્ઞ જોવી ને નહીં સમજ પડી શકે એવી ગીરફતારી વચ્ચે, એટલો દુકા ને ટચ જવાળ આવ્યો!

—:૦:—

પ્રકરણ ૧૯ સું.

—:૦:—

તે જઈ થયો. તેણે પોતાની આટલી આખી ઉમરમાં આવી મનોહર “સીનરી” આગળ કેથે જોઈ ન હતી, અને તોપણ તે તેને તમામ નવી-અજ્ઞ જોવું કે-જાગતી ન હતી!

જેમ્સ તે મોટાં ચઢાણવાળા ‘‘દ્રાઇવ’’માં તે તેજી ધોડાને ધણી આસાનીથી હાંફી લાવ્યો હતો, જે પછી ‘‘રીયમંડ વીલા’’ના વીશાળ પાર્કમાં થઇને તે મેહેનના કંપાઉન્ડમાં તે ગાડીએ વલાણુ લીધી, અને આગલાં મોટાં બારણામાં તે ગાડી આવીને ઉભી રહી એટલે હોપ ઉતરી પડ્યો.

- જેમ્સે એ દરમ્યાન પોતે પણ ઉતરીને તરત હીલ્ડાને હાથ આપ્યો, અને તે પણ એક કુદકે નીચે આવી, કે જ્યારે સરજત તેમને અચણુચ એકજ છાપરાં હેઠળ એકઠાં રાખવાનો એ મુજબ એક અજબજબ સંજોગ સમ્ભવતી હતી તે માટે તે ગરીબ છોકરો મનથી અતી ધણો હેરત અને અજબ થયા વના રહી શક્યો નહી.

હીલ્ડા તો ગાડીમાંથી ઉતરતાં સાથે, એ તરફ તેને અજબજબ કશુંજ હોય નહી તેમ, કુદકા મારતી અને ‘‘એલસી મમા’’નું નામ મોટે સહાદે પુકારતી અંદર દોડી, કે જ્યારે જેમ્સ સહસંને પોતાનાં ધોડાના સંબંધમાં કાંઇ ચોકકસ હુકમો આપવા જરા વાર બાહેર થોબ્યો એટલે હોપ પણ હાથમાં કેયળા સાથે તેટલો વખત વરંડામાંજ ઉભો રહ્યો.

પણ બીજીજ પળે તો જેમ્સ ફારેગ થયો, ને ત્યારે ‘‘કમ ઈન, માસ્તર’’ સાથે તે જવાંનને રસ્તો બતાવતો તે અંદર લઇ ગયો.

એમ કરતાં તેને બારણામાંજ તે મોટાં અચવાનની કાર-ભારણુ (હાઉસ કીપર) મળી અને ત્યારે તેના જોડે ઓલખાણુ કરાવી તેણે હોપને તેનેજ સ્વાધીન કર્યો.

‘‘એ લેડી તમને તમારો ઓરડો બતાવશે ને દરેક રીતે કમફરટેબલ કરશે,’’ જેમ્સે માયાળુપણે કહ્યું, ‘‘હું પછી

જરાવારે પાછી તમારી ખંખર લેવશ ને તમને મલશ” અને તે અંદર ચાલી ગયો.

તે હાઉસકીપર સારા ભય દેખાવતી દમામદાર એક અરધી ધરડી બાતુ હતી. તે માયના પેટ જેવી દેખીતી ભલી ને મેહેરબાન હતી. તેણે હસતે ચેહરે એ નવા માસતરનો હવાતો લીધો, અને તેને માટે ખાસ તક્યાર કરવામાં આવેલો ઓરડો ઉઘાડી આપ્યો.

તે એક વીશાળ અને આરાસતા ઓરડો હતો, ને તે નવા આવનારની તમામ સગવડ પર ધ્યાન આપવાનાં અબ્યાસથીજ તે તક્યાર કરવામાં આવ્યો હોય એમ એક નજરે જોઈ બધું શકાતું હતું. તે બગીચામાં ઉંઘડતો હતો ને બગીચામાં જવાનાં તે ઓરડાની અંદરથીજ સાઇડે પોર-પખાળ બારણાં હતાં.

તે હાઉસકીપરે જોઈતું કરતું માંગવા માટે ગમે ત્યારે અંગ વગાડવાને બને તેમ ‘કવાઇટ એટ હોમ’ થવાને તે જવાનને નાખી નાખીને આગ્રહ કર્યો અને પછીજ તે ગઈ.

તે પછી હોપ પોતે ધણોવાર પોતાનાં ગોડવગાડવાનાં કામમાં રોકાયો. ત્યાર કેડે તેણે હાથ મોઢું ધોઈ ચા મંગાવીને પી લીધી અને પછી બાબુમાનું બારણું ઉંઘાડી તે બાગમાં ઉતર્યો.

પણ પાછળથી તેણે ચાહ્યું કે તેણે તેમ નહીં ક્યું હોત, કેમ જે તે મોટી મીલકતની આસપાસના રાઉંડમાં તે એક વીજળીક રોશનીથી ઝળકી રહેલા ડાઇનીંગ રૂમ આગળ આવી લાગ્યો, ને અંધારા ઓથામાં છુપાઈ તેણે બારીએથી સહેજ અંદર ડોકાવવા એકજ નજરમાં જે જોયું તેથી

પોતાની ઓશ્વયાલી હાલતની અવદશાના ખ્યાલથી ગમ ખાઇ તે બીજીજ પળે પાછો બાહર પડ્યો.

ત્યાં-તે મોટી જમવાની ટેબલ પર ચમચા કાંટા છરી-ચુડ્યાની અફાલજીક વચ્ચે ખાણું શરૂ થઇ ચુક્યું હતું. ટેબલના હેડ પર એક દમામદાર અધોર ઉંમરનો મહરથ હતો જે અનુમાનથી હોપે બાણ્યું કે સર જીલ્લન પોતેજ હોવો જોઇએ. દેખીતી રીતે તે પાસેના ગામમાં જ્યાં ગયો હતો ત્યાંથી ફારેગ થઇ તેમની પછીની ત્રેનમાં મહેલમાં પાછો આવી લાગેલો હોવો જોઇએ.

લેડી રીચમંડ પણ ત્યાં હતી અને તે માતૃશ્રી બાનુના દમામદાર પણ દેખીતા એક શોકાતુર દેખાવથી તે છોકરો મોહીત અને છકક થયો. તેને એ ખુશનુદ ચેહરામાં કાંઇ ધણુંજ ખેંચાણુકારક ને ખ્યારં લાગ્યું. તેણીનાં માથાંપરના વાળ કેટલાક અધકચરા પાકયા હતા છતાં ને ચેહેરો ધણોજ દીલકસ દેખાતો હતો, કે જેથી વખાણુ ને માનની માનવંત અદાઓ સાથે તે મીઠા માવીતર ચહેરા સમક્ષ જવાન હોપે કાંઇક વધતો રોકાઇને જોયા કીધું. તે સર જીલ્લનની છેક પાસે જોઠેલી હતી.

સર જીલ્લનની બીજી પાસે લેડી કારલાઇલ અને તેની દીલજીત અને અનુપમ સુંદરતા ધરાવનારી હીલ્ડા હતી ને ખુદ હીલ્ડાની પાસે વળી થોડીક શીલ્ડા સુખીના ચેહેરાનો એક કોઇ અગ્નિયો હતો. જે તેણીની ઉપર ધણું ધરાંપરાં કરતો ને ધ્યાન આપતો દેખાતો હતો. જેમ્સ તો તેની માની બાણુમાં હતો. તે જેમ્સ ઉપરાંત બીજા બી ત્રણ છોકરાં-એક છોકરો ને બે છોકરીઓ-ચઢ ઉતર ઉંમરનાં જે ત્યાં હતાં તે

ચતુર જોનીએ અનુમાનથી 'નજ્યુ' કે તેના હવે પછીના શીસ્થો સર જીવ્યનનાં ન્હાનાં છોકરાં હતાં.

તે હડી ગયો પેલો હીલ્ડાની પાસે બેઠેલો કાંઈ અજ્ઞ-
ણ્યો તેનાપર કંઈ એવી કીસમે ઢરાંપરાં કરતો હતો કે તે
તેનાથી જોવાયું ને 'ખમાયું' નહી, અને ત્યારે ખીજવાટ અને
નામુરદીથી જખખી થયલાં જીગરે તે બારી આગળના મજકુર
અંધારા એથામાંથી તે હડી ગયો.

તે એ પછી ઘણો વાર તક ગુપચુપ આગમાં ફર્યા કીધો-
પણ તે જો નજીવે કે હાલ ટેવણપર તેનીજ વાત થતી હતી
તો કદાપી તે એ બારી કનેથી એમ એકદમ ઉડી જતે નહીજ,
તે જેમ બારીમાંથી કેંચો થઈને જોડ શક્યો હતો તેમ જ્યાં
ઉભો હતો ત્યાંથી જો સાંભળીથી શકતે તો તેને ખમર પડતે
કે તેઓ બધાં વચ્ચે હાલમાં જમતાં તેનીજ વાત થતી હતી.

“પપા,” જેમ્સે જમતાં જમતાં યાદ થતાં કહ્યું, “પેલો
વેકેશન માસ્તર જે તમે તેરચોઈ કેની તે-તમે માનશો-કાંઈ
અજ્ઞ જોવો તમારા જેવો છે ! હું તો ઠગાયો વટીક !
સ્ટેશનપર ત્રેનમાંથી ઉતરીને એ આગળ આગળ ચાલતોતો
તે પીડેથી હું તો એમજ સમજ્યો કે તમે છેઓ, ને “પપા
ડીયર” કરીને મેં દોડી જઈને કીધું ને પછીથી હું તો એવો
ચાટ પડી ગયો !”

સર જીવ્યન ખુશ મીઝજે મોટે રહાદે હસ્યો. બધાં હસ્યા.

“પણ તુને જવાનને ધરડોળી નહી દીસ્યો કે ?” સર
જીવ્યને રમુજ પામી કહ્યું. “એ તો મને લખાઈ આવ્યું
તેમ કાંઈ અદાર વીસ વરસનો પોર્ચો છે.

“અરે હારે, પપા પણ બસ ઉંચાઈમાં ને કદમાં તદ્દત

તમારાજ જેવો ! પીઠેથી તો કાઢખી ભુલાવો ખાય,” જેમસે
જેશથી બચાવ કર્યો; “હું જરાખી સહરાગત કરતો નથી,
ઉલટું ખરું કેહું તો મને તો ચેહરામાંખી જાણે તે તમારાજ
જેવો લાગ્યો.

અલબત્ત જેમ્સને નાટ્યું ફેંકવાની ટેવ હતી તેમ આ
પણુ તે એક લાંબો ગોફણુ ફેંકતો હતો તેમ સમજી બધાં
ખુબ હસ્યાં, તેની માતા પણુ ઘણી હસી, જેથી તે બાપડો
ખસ્યાણા જેવો ખામોશ કરી ગયો.

હવે હીલ્ડા વચ્ચે પુરાઇ.

“જેમ્સ કશી સહરાગત કરતો નથી, સર જુલ્યન,”
એક બીલકુલ સ્વભાવીક ઓશકથી લગાર લાલ થયલા રોખ-
સારા સાથે તેણીએ કહ્યું. “ખરેખર એ માસ્તરમાં જાણે
કંઈ ઉંચ તોખમ કે ખરાં ગ્રહસ્થપણાનોજ એક છુપ્યો દમામ
જોઇ શકાયછ.”

“તું એને ઓળખેછ શું?” સર જુલ્યને તાજુખીમાં
આંખો ઉંચી કરી તેણીને પુછ્યું, અને હીલ્ડાએ જવાબમાં
પોતાની ઓળખાણના કારણો તે ટેબલપર બધાં કને વીસ્તા-
રીને પાછાં ખ્યાન કર્યાં.

“આટલી ઉમરે ઘણો શીખેલો છે,” હીલ્ડાએ પાછું
કહ્યું. મારો હબર્ટ કહેતો હતો કે ગ્રીકમાંખી ઘણો આગળ
વધેલો છે.

સર જુલ્યન ગંભીર થયો.

“હોવુંજ જોઇએ” તેણે કહ્યું, “મીં બ્લેક એક મારા
જોગાં ખાનગી કાગળમાં એ છોકરાની નીતી ચાલચલણ અને

ચાલાકીની હદથી જ્યાદા વખાણુ કરેછ, અને ત્યારે એ એવો કોઇ એક ખરો લાયક જવાન હોવોજ નોંધએ.”

લેડી રીચમંડ એવી એવી વાત ચીતમાં ઝાઝો ભાગ લેવા જેવી ઉલટ ધરાવનાર ન હતી, પણ તેજી આ “છોકરા” ની એટલી બધી તારીફથી જરા ઉલટમંદ થઇ અને જેમસ તરફ ફરીને ધીમી રહાદે પુછ્યું, “તે” તેને કમફરટેબલ કીધોછ કે ડીયર?”

“હા મમા, મેં મીસીસ ગ્રીનને બહુ તાકીદ કીધીછ” જેમસે જવાબ કર્યો; મેં પોતેજ તેને મીસીસ ગ્રીન સાથે ઓળખાણુ કરાવી તેના હવાલામાં સોંપ્યો.”

“એને કહેજે કે આપણી લાયબ્રેરીમાંથી ગમે તે બુક એ લઇને વાપરી શકશે,” સર જીલ્ડને માયાળુ મુરંબીગીરીના તોરથી જેમસને તે ગરીબ છોકરાના લાભમાં હુકમ આપ્યો, અને એ તે બેરોનેટની બલાઇ તે ટેબલપરનાં લગભગ સર્વને ગમી.

પ્રકરણ ૨૦ મું.

—:—

ખાણા પછી જેમસ મીં હોપને તેના ઓરડામાં જઇ મળ્યો, તેટલામાં તેણે જમી લીધું હતું, અને તે ત્યાં હર તરેહ પુરતો કમફરટેબલ (સુખસગવડ સાથે) રહેલો હોવાનીજ તેણે તે સાહેબ જાદાને તેની માયાળુ પુછપરછના જવાબમાં દીલેર ખાત્રી આપી.

તે પછી ડરાઇંગ રૂમમાં જેમસે પોતાના ભાઇ બેન જોડે

તે છોકરાને મેળવ્યો. એ વખતે લેડી કારવાઇને સર અને લેડી રીચમંડને ડાઈનીંગ હોલમાંજ હજી તાહેલાં કરતાં રોકી રાખ્યાં હતાં, પણ બાકીનાં બધાં તે છોકરાંઓ સાથે ડરાઈંગ રૂમમાં આવ્યાં હતાં તે ભુકેભાકી પોતાના એ નવા માસ્તરની તારીફ સાંભળી તેને રૂબરૂ જોવા ને મળવા આવુર થઈ ગયો હતો.

જવાન લોડ્સ લેસટર પણ તેઓની સાથે એ વખતે ત્યાંજ હતો. એ તેજ શીઢા સુખી ધરાવનાર ઉમરાવ હતો કે જે સર જીલ્લનના દોસ્ત તરીકે અતરે હાલમાં મેહમાન રહેલો હતો, ને જે હીલ્ડાને જોતાં સાથે મોહીત થઈ તેણીના ઓળા પેરે તેની પુઠેપુઠ કરતો ને ભમતો થયો હતો ડાઈનીંગ ટેબલ પર પણ હીલ્ડાની બાજુમાં તેજ બેઠેલો હતો.

એ મીલાકાત માટે હોપ ઘણી સંભાલની તજ્જુમલથી તૈયાર થયો હતો, અને તેણે સર્વેને પેહલીજ મીલાકાતમાં પોતાના લાલમાં જીતી લીધાં એમ અગત કરી ને અતરે કહેવાને ખાત્રી આપ્યા વના ચાલશે. સઘળાંને એ પતલો ઉઁચો, સોહામણો છોકરો તેની ખુબસુરતીમાંજ માત્ર નહીં પણ રીત ભાતમાં અને વાતચીત કરવાની કામેલ્યતના તેના દેખીતા કાણુ માટે ખરેખર ઘણો ગમ્યો.

ખાસ કરીને માકહામ-જેમસના એક ચઉદ વરસના નહાના ભાઈને અબ્યાસ કરવા હોપના હેઠળ સોંપવાનો હતો, ને તે શીક્ષક અને શીષ્ય જ્યારે રૂબરૂ ઉભા ને મલ્યા ત્યારે, અરે જેને જોવાની આંખ હોય તેઓ જેઠ શકે એમ હતું કે જાણે તે એક ચણાની બે ફાડ એકજ માથાપના બે બેટા, બે ભાઈઓજ હોય ! ખાનદાની મળતાપણું બાજે વખત ચીસ

પાડીને જાહેર થઈ શકે છે-એ ખુદરતમાં તે માહા નામી સાહેબે બાજે વખતે કમાલ કરેલી પુરવાર થયતી વાત છે, અને આ કેસમાં હુબહુ તેમજ હતું ! તેજ આંખ તેજ ઉંચાઈ, તેજ ચેહરો-સર્વસ્વ તેજ !!

કાંઈનેથી તે જવાન એક કાંઈ સ્વભાવીક અણુગમાથી જો નહીં ગમ્યો હોય તો તે એકલા પેલા લોડ લેસ્ટરને ! તેથી તેને લોક લાજે મોટી મુરખીગીરીના દેખાવથી મલ્યો તો ખરો, પણ શેકહેન્ટમાં ફક્ત એક આંગળું આપ્યું, ને હોપનો પી-તો એ તુચ્છકારથી એટલી હદ સુધી એકદમ ઉક્લી આવ્યો કે તેને લાત મારીને હીલ્ડાની બોરદુમાંથી દુર ફેંકી દેવાનો પોતાનો લોભ તે વહાલો જવાન બડી મુશકેલીથી રોકી શક્યો !

“ પોરયો મને તો કાંઈ છોકલ જેવો લાગેજ, ” તેણે હીલ્ડાના કાનપર પડી કહ્યું. “ મને તો લાગેજ કે તમે બધાં એને છગાવી મુકીને જલદીજ ખરેખરો એઅદબ બનાવશો, ટેબલપર તમે બધાંએ એની તારીફના રાગડા તાણ્યા ને તાણ્યા મને તો ગમ્યું નહીં. હું તો ધાર્યું કે એ પોલીસી તદ્દન બુલબરેલી છે. એથી તો સાંમું એ ગરીબ માણસનું કાટકું નીકળી જશે એણુ જાણવું ને સમજવું જોઈએ કે એ અહીં એક સાધારણ નોકરથી કશીજ રીતે ચઢ્યાતો નથી, કે જ્યારે એ હમણાં અહીં આપણી સાથે વસ્યો તે તો જાણે ધરનો વડો વજીર કે બેટો હોય તેમજ ! મને તો પોપાનાં ભેજાંમાં રાઈ ધણી જમતી લાગી ! ”

પણ હીલ્ડા એ સાંજે ? તે ગરીબો તરફ તો આપણે આગળ વાંચ્યું તેમ ખાસ કરીને દીક્ષાસેઝ ને ભલી હતી, ને

ખુદ તે પોતે પણ એ જવાનની તારીફમાં જ બોલેલી, એટલે લોડ' લેસટરનો આ સુક્યાણો અભીપ્રાય તેને ગળે કેમ ઉતરે ?

‘તમારી તદ્દન ભુલ છે’ તેણીએ માથું ફફડાવી કહ્યું, ‘હું તમારી સાથે એ વાતમાં જરાબી એકમત થતી નથી;—

અને તે એમ કહેતાં એવા ટણકાથી તેની કનેથી ખસી ગઈ કે ખુદ્દુ પ્રદક્ષીત કરતું હતું કે તે જવાન ઉમરાવનો ખરાબ ટેસ્ટ તેનાં ખરાં સ્વરૂપમાં જોઈને તે ખરાં જીગરથી નારાજ થઈ અને કમકમી હતી !

લોડ' લેસટર દેડકાની અદાથી કુદીને પાછો તેને પડખે ગયો.

“ત્યારે મારી ભુલ હોશે, મીસ રોઝવાર” તેણે તુરત ફેરવી તોલ્યું. “તમારે બુઝ' માનવાનું નથી. મને તો જે લાગ્યું તે મેં કહ્યું” —અને ઉતાવળથી—“પણ હું જેકેઈ કે મેં ભુલ કીધી.”

એ પછી તે રાત માટે સર્વે વગેસગે થયાં સર જીલ્લન તો હજી એ જવાનને મદ્યોજ ન હતો તેણે એ મીલાકાત કરવાનું વળતી સહવારપર રખાવ્યું હતું.

હવે સહવારે હોપ જ્યારે તઈયાર થઈને બાગમાં ઉતર્યો ત્યારે તેણે લોડ' લેસટરને ત્યાં લટાર મારતો દીઠો, ને હોપ તો આ મોટાઈમાં ભરી રહેલા તુમાખીને તદ્દન નો કાઠાંજ કરવા આહતો હતો પણ તે પોતેજ એ જવાનને સાંમે બોલાવતો આવ્યો. પોતાની ગઈ રાતની ખેબલત તે ભુલવા આહતો હતો, ને હીલ્ડાને એ પોરયા માટે સાફ મત હતું માટે એનાપર જીવપર જોરાવરીનું થોડુંક હેત બતાવી તે એ રસ્તે હીલ્ડાનો વહલો થવા આહતો હતો. એટલા માટે તેજ બોલાવતો, ને એ નવાં મકાનમાં તે છોકરાએ કેવી રાત ગુજરી તે બાબેની

કાળજીવંત ખેરઆફત પુછંતો આવ્યો, ત્યારે હોપને જવા-
બમાં અલગત, નમ્ર અને સખ્ય થયા વીના ચાલ્યુંજ નહી.

અને એ રીતે તેઓ વાત કરતા ઉભા હતા તેટલાં એતે
ફાક સર જીલ્લનતું પોતાનું ત્યાંથી પાસ થવું થયું. હોપની
તેના ભણી પીઠ હતી તેથી લોડ લેસ્ટરનેજ હસીને ડોકું કરી
તે તો આગળ વધવા જતો હતો-કદાપી તે નવા આવેલા
માસ્તરની હાજરીની વાત તે ખેરોનેટના લક્ષમાંથી હાલ નીક-
ળીખી ગયલી હોય? પણ તે લેસ્ટરને નોડ કરી ચાલી જતાં
જરા ડોકું ફેરવી હોપ ભણી જવા પામ્યો, અને ત્યારે તે
એકદમ ચમકીને સ્થંભ થઇ ગયો!

“માઇ ગોડ,” તેણે પુકારયું, “તમે-તમે કાણુ છેઓ?”

લોડ લેસ્ટર મોટેથી હસ્યો.

“એ એટલા ગભરાયા શાના?” તેણે કહ્યું કાંઈ વગર
રજાએ ધુસી આવેલો લોફર નથી સર જીલ્લન. એ તો નવો
માસ્તર મીં હોપ છે!” અને તે બંનેને એમ કહેતાં એકલા
છોડી તે પોતે હસતો હસતો આગળ ચાલી ગયો.

સર જીલ્લન, એમ છતાં, ઘણી મુશકેલથી પોતા ઉપર
પાછો કાબુ મેળવી સાવધ થયો તે સોહામણા દીલકસ છોક-
રાએ તે ઉમરાવપર કાંઈ જોતાં સાથે અજબ જેવી અસર
કરી હતી, તેના સફા હોજેલા ને સાંપડેથી પાટ કરેલા ચળ-
કતા નરમ રેશમ જેવા ને કાળા ભમર જેવા બાલ સાથે
તે ઘણાજ દીલજીત દેખાતો હતો, અને તેથી હજીબી તેના
પરજ નજર ચોટેલી રાખી તે ઉમરાવે પુછ્યું “ત્યારે તમે
મીં બલેકની ભલામણથી આવેલા નવા માસ્તર મીં જોન
હોપ છેઓ?”

“જી હા, સર જીવ્યન.” હોપે નમ્રતાથી જવાબ કર્યો.

“અને—અને તમારાં માએ બાપ કોણ છે?”

ગરીબ હોપે આ પાધરો સવાલ સાંભળતાં ખેંજલતથી માથું નીચે નમાવ્યું.

“મારા માબાપ ઇજતદાર આસામી નથી, સર જીવ્યન,” તેણે ગદગદ કંઠે જવાબ કર્યો. “પણ મેં તે લોકની સાથનો સંબંધ તોડી નાખેલો છે ને હું મીઠા બલેક જેવા નેકબખતને આશરે હાથ તો કેળવાઉં છું ને ઉધરું છું.”

સર જીવ્યન જ્યાંદા મોહીત થયો. તે છોકરાનો આ હીંમતવાન ને પ્રમાણીક એકરાર તેને કાંઈ અજબ જેવી હદ સુધી ગમ્યો કાંઈ જેવો હોત તો એવી નાજુક વાત ખચ્ચીત છુપાવત તે કાંઈને કાંઈ ઓરંગો ફેંકતે !

વળી તે હતોજ કેવો દેખાવળો ! પતડો ને ઉંચો હતો. પણ વા આવે ને ઉડી જાય એવો અકવડયો ન હતો, તે આંધાનો મજબુત અને મરદાનો હતો. ચેહરાપર હાંદેસાઓની લીતાઓ પડી ગયલી પ્રગટ જેઠ શકાતી હતી તે છતાં ચેહરો વટીક કાંઈનીળી આંખને આંજી તે ખુશીમાં ખેંચી રાખી શકે એવો દીલગીર હતો.

ખીજા હાથપર જવાન જોનહોપ પોતે આ રોખવંતા ઉમરાવથી ઓછો છતાંયો નહીં હતો, ખુદરતી વહાલથી તે તેના લણી આ મુલાકાત થતાં ને થતાં ખેંચાઈ ગયો, ને તેથીજ પોતાના જનમને લગતી નામોશી ને ખેંજલત એકદમ પ્રમાણીકપણે જે હતી તે કહી દેવા તે ક્ષણચોરસ હતો.

મારાં છોકરાંઓ તમારા હાથ તળેની તરખાયતથી ઘણું કાલ મેળવશે એમ લાલા મીઠા બલેકે મને ખાત્રી લખી છે,”

સર જીવ્યને માયાથી કહ્યું, “ ને અભ્યાસ વધારવાનો તમારો ઉમંગ જે મને જાહેર થયો છે તે હું એટલો વખાણું છ કે ગમે ત્યારે મારી લાઇબ્રેરીમાં જઇને તમને ગમે તે શુક લેવાની હું તમોને બાબુશી રળ આપું છું. એ અમારું એક ધણું પુરાણું ને નામીસું કલેક્શન છે.”

“ આપ સાહેબનો મારી પર ધણો મોટો ઉપકાર થયો, સર જીવ્યન.”

“ હું ઉમીદ કરું છ કે તમોને અત્રે ધણું સોહવઘ જશે ને ખુશ લાગશે ” સર જીવ્યને જારી રાખ્યું; “ આએ ધર તમો તમારું પોતાનું જાણુજો. ફક્ત એકજ મારે અરજ કરવીછ, અને તે—અને તે ”—અને સર જીવ્યનને બોલવાજ નહીં ગમતું હોય તેમ ધણો અચકાયો.

“ ફરમાવો. સાહેબ,” હોપે કાંઇક અજબ થતાં પુછ્યું.

“ એટલુંજ કે બનતાં સુધી તમો લેડી રીચમંડની નજરે ના પડતા,” ને ઉમરાવે માંગી લીધું. ને એમ માંગી લેતાં તે ચેહેરામાં લાલ થઇ ગયો. “એ અરજ કરવામાં મારી કાંઇ ખાસ મતલબ છે, જે હું તમોને કોઇ દહાડે—”

પણ તે પુરું કરે અથવા આ અજબ જેવી ફરમાસના બેદને હોપ પોતે પુગી શકે તેટલાં તો સામેથી એલસી (લેડી રીચમંડ) પોતેજ સર જીવ્યનને પુકારતી તેમના બણી આવી ! હોપ ઉભો હતો તે તરફ એક ઝાડનો એથો હતો વાસ્તે તે આવતી હતી ત્યાંથી તે છોકરો તેને દેખાયો હતો નહીં, જેથી સર જીવ્યનને એકાદ માલીની સાદેજ વાત કરતો ઉભેલો સમજી તે એ તરફ હસ્તી હસ્તી તેને કાંઇ કહેવા આવી.

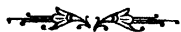
ગરીબ હોપ ! તેણે શું કરવું ? હજી તો આ ધડીએજ

તેણીની નજરે નહીં પડવાની તેને ફરમાસ થઇ હતી, અને હવે ત્યારે તે શું કરે? તેણે નહાસી જવું કે કેમ તે આંખના એસારાથી ઘણી આતુરતા વચ્ચે સર જીલ્લનને તેણે પુછ્યું, પણ તેને જવાબ કરી શકવા માટેની કમનસીબે ઘણું મોકું થઇ ચુક્યું હતું કેરુજે તેટલાં તો એલસી છોક તેઓની લગો-લગ આવી ગઇ.

“જીલ્લન ડીઅર” તેણીએ આવતાં સાથે પોતાના ખાવં-દને કહ્યું, “તમે જાણો છ કે-”

પણ તે આગળ એલે તેટલાં તેની હોપપર નજર પડી, ને તે ત્યારે એકદમ ચમકી ને છોક મોહત જેવી શીકકી પડી ગઇ. શું તેણીએ પોતાના જણેતાં ખચ્ચાંનો ભુત જોયો?

ઓ એક માતાનાં પ્રયત્ન હેતનું સચેતપણું! કાણ તેને મુકાબલે પહોંચી શકે? તે હોપને જોતાં સાથે ચમકી, અને “મારો દીકરો!” “મારો દીકરો” એટલાજ શબ્દો ગુંગળાતા અવાજે એલવા સમેત તે પોતાના ખાવંદની ગોદમાં બેહોસ ઢળી પડી!!

પ્રકરણ ૨૧ મું.

—:૦:—

એક માતાનો પ્યાર! એ પ્રયત્ન પ્યારનું મહત્વ કવી-ઓએ ગાયલું છે અને વાર્તાનવેશોએ વર્ણવેલું છે. એમાં સ્વાર્થ નથી પણ સ્વચ્છતા છે—એક ખીન સ્વાર્થી સ્વચ્છતા બેહેસ્તથી ખી બુદ્ધંદ! એ પ્યાર ખાલેસ છે તેટલો ખુદાઇ છે, અને ખુદ ખુદાવંત પાકની ખુદાઇ જેમાં મળેલી હોય તે પવીત્ર

લાગણીની અશોભ અને નીબકલંકપણા માટે સવાલ પણ કેની મળલ કે ઉઠાવી શકે ?

એ ધણો અજબ જેવો એક કરમ સંજોગ થયો કે જ્યારે સર જીવ્યન ધણી દેખીતી આનાકાનીથી અચકી અચકીને જ્યારે જવાન જોન હોપને અરજ કરવા ગયો કે તેણે બને એ તરફથી તે ત્યાં હતો તેટલાં લેડી જીવ્યનની નજરથી અલગ રેહવું ને છટકી જવું, ત્યારે તેજ ધડીએ તેજ નેકબખ્ત બાનુનું ત્યાં આવી લાગવું થયું. તેને (સર જીવ્યનને) મજબુત લાય બરપા થયો હતો કે આ કોઇ નાચીજ વર્ગમાંથી વધતી ઓછી મોટાઇને પાત્ર થયલા છોકરામાં કોઇ એવી અજબ જેવી હદ સુધીનું તેના કુટુંબી ચેહરા જોડેનું એક મળતાપણું હતું કે લેડી રીચમંડ તેને જોતાં સાથે ઉશ્કેગશે, ને તેણીનો નજદીક રૂઝ આવી ગયલો ઉંડો જખમ, તેથી બેવડો જખમ, તેથી બેવડાં જોર સાથ કદાપી પાછો વેહતો થશે. નહીં કે તે ઉમરાવને આ પોરયો તેનો જણેલો દીકરો હોવાનો વેહમ થયો ? જરાએ નહીં. તે પોતે પણ એ અફસર મળતાપણાથી પહેલી હરોલમાં થોડોક દલાયો ને તરખાયો હતો ખરો, ને તેથીજ તો તેણે તેને તે પોતાના માબાપ માટે શું જાણ્યું હતો તે પુછ્યું હતું; મગર જ્યારે જવાબમાં તેણે જાણ્યું કે એ છોકરો તો છેકજ નીચ ને હલકા વર્ગમાંથી ચોરાત્યાં સરકત્ર વચ્ચે ઉભો થયલો ને પેદા પડેલો એક જવાન હતો; ત્યારે તે એ નવાઇ જેવાં એક મળતાપણાં માટે છક થયો, પણ તે તેનો છોકરો હોવાનો વસવસો જો કશો બી તેના મનમાં પેદા પડી શક્યો હોય તો-તેજ ધડીએ તાબર-તોબનો પાછો કબરવાસ પામ્યો.

પણ લેડી રીચમંડના મામલામાં તો જુદુંજ બન્યું. તે તો આ છોકરાને જોતાં સાથેજ એકદમ ભડકીને ચમકી. અમોએ આગળ કહ્યું છે તેમ માતૃભાવના ‘બહીલપરીગસ’ (ઉશ્કેરણીઓ) ઘણીક વખતે એક બાપની તેનાં બચ્ચાં માટેની લાગણીઓપર પણ સરસાઈ ભોગવી શકે છે, ને તેથી એવી કાંઈ છાની અને મુંગી ઉશ્કેરણીનાં ‘પરીણામમાં’ હોય કે એકદમ એ એકમળતો એહેરો નજરે આવવાના તદ્દન નહી વકી રાખેલા એક ઓચંબાના આંચકાથી હોય, એટલું તો ખરું કે ખુશાલ તખીયતથી તે પોતાના ભર્તારને કાંઈ કેદવા એ તરફ આવી, કે જ્યારે હોપપર નજર પડતાંજ તે ‘મારો દીકરો!’ ‘મારો દીકરો!’ એ બોલો સમેત બેહોશ થઈને ધરણી ઢળી. ખરેખર, જો સમો સમાડી સર જુલ્યને તેને પોતાની જોરાવર બાથને પનાહ આપતી ગોદમાં બર વખત ઝીલી નહી લાંબી હોત તો જરૂર તે ખીચારી બગીચાની જમીન પર પછડાઈ પડતે. ને તે તરફનાં એકાદ મોટાં કુંડા સાથે અફલાઈને તેનું માથું ફાટી જતે.

તે બેસુદ્ધ બાનુને ઉચકીને ઘરમાં લઈ જવામાં આવી, જેમાં હોપે દીલોગ્નન મદદ આપી, અને પછી સર જુલ્યને તેને એક એસારત આપતાં તે છોકરો ત્યાંથી તરત બાગમાં પાછો ચાલી ગયો. હાલના તબકે હોસમાં આવતાં લેડી રીચમંડ એ જવાનને પાછો જુએ તે સર જુલ્યનને સલામતીલયું લાગ્યું નહી.

અને તેના જવા પછી તે ભલી બાનુ ધણે વારે મુશ-કીલથી હોસમાં આવી. અલગત, હોસમાં આવ્યા પછી તે એકદમ તો સધળું યાદ કરી શકી નહી. પણ રફતા રફતા

તે યાદો તેણીનાં મગજમાં, પાછી સઘળી તાજી થતાં તે કુદકો મારીને બીજાનામાં ઉડીને બેઠી.

“ઓ જીવન, મારો દીકરો કહાં છે?” તેણીએ જીરસાવંત સવાલ કર્યો.

“ડીઅરી, તું ઘેલી તો નથી થઈ?” સર જીવનને તેનું માથું પસવારનાં કંઠયું; ‘દીકરો શું ને વાત શું! નજદીક પચીસ વરસો વહી ગયાં, ને તે બીચારો હવે પાછો કાંઠાંથી આવે? કંઈ આજકાલની વાત છે?”

“ત્યારે પેલો કાણ છે?”

“કાણ પેલો?”

“પેલો—જે બગીચામાં તમારી સાથ વાત કરતો હતો તે?”

“તે તો આપણાં છોકરાંઓને વાસતે આવેલો પેલો નવો માસ્તર મીઠો હોય છે.”

“અને એનેજ વાસ્તે જેમ્સે આપણને ગઈ રાત્રે જમતાં જમતાં કહ્યું હતું? પીઠેથી જોઈને જેમ્સે જીજાવો ખાધો કે તમેજ છેએ? તે એજ છોકરો?”

“હા, તેનું શું?”

“ત્યારે હું કેહું છ કે એ આપરોજ છોકરો છે—મારો ને તમારો ગુમ થયેલો બેટા.” તે માતાએ મોટી ઉશકેરણી સાથે પોતાનો સેવટનો ચુકાદો જાહેર કર્યો.

સર જીવન, તેનાં મનનો એ ધખારો દુર કરવા, મોટે સદાદે હસી પડ્યો.

“ચેરી દુનીયામાં એવા મળતા ચેહરાની અજાયબીઓ તો જોઈએ એટલી મળી આવી શકેછ,” તેણે હેતથી સમજાવ્યું. “ખુદાની ખુદરત કોઈ વારમાં ખાલી છે! અરે! તેને

જોતાં સાથે એમ તો હું પોતેજી જહેવાં થોડોક વેહમાયો.”

“તમેજી વેહમાયા ખરા ક્તી?” અને લેડી રીચમંડ વધારે ઉશકેડાઈ.

“હા પણ સાલિળ; આકળી ના થા,” તે ખાવંદે લગાર ગુસ્સાનું ડાળ કરીને કહ્યું. “અને તે ડિપરથી મેં એના માઆપ વાસ્તે એને પુછ્યું.”

“અને એણે શું કહ્યું?”

“એ તો ધણાજ ઉતરતા વર્ગનો એક છોકરો છે,” સર જીલ્લનને હયાં અવાજ ધીમે કરી નાખતાં કહ્યું. “પોતાના માઆપની બધી વાત બચગીથી જાણેછ; કોઈ સારાં માણસનો છોકરો નથી, ને તેથી પાછળી જીંદગીમાં માઆપથી અલગ થઈ ગયેલો છે.”

તે માતાએ શંકાશીલ માથું ધુનવ્યું. તેની હજી તમામ ખાત્રી થઈ હોય એમ તેને લાગ્યું નહી, પણ તે જાસ્તી શું કહે અને શું કરે? તે ગામખાર ચુપ થઈ. સર જીલ્લનના કેહવા મુજબ જો તે છોકરો બચગીથી પોતાના માઆપની સઘળી હકીકત જાણતો હતો, ને ખરેખર એવાં એક અધમ ઉતરતા વર્ગનોજ હતો તો જ્યાદા તે શી જીકકર રજી કરી શકે?

બીજા હાથપર લેડી જીલ્લનને બેહોશ થની જોઈને જોન હોપ પોતે પાછો બેખુદીમાં ગીરફતાર થઈ ગયો હતો નહી. તેને તો કાંઈ સમજજ ન પડે એ શો સઘળો ગરબ ઘોંટાળો હતો! લેડી રીચમંડ “મારો બેટો, મારો બેટો!” એ બોલો આચરીને બેહોશ થઈ હતી ખરી, પણ તે બોલો જેમ સર

જુલ્યન પ્રગટ સાંભળીને તરત સમજી શક્યો તેમ એ છોકરો કાંઈ સમજી શક્યો હતો નહીં, ને તેથી તે મનથી ધણો મુંઝાયો ને ગભરાયો. અવલમાં સર જુલ્યન પોતે જી તેને જોઈને ચોંક્યો હતો, અને વળી તેણે તો જેમ બને એમ લેડી જુલ્યનને નજરે નહીં પડવાની તેને તાકીદ વટીક કીધી હતી, વળી અંધારામાં પુરું-તેવામાં લેડી જુલ્યનને તો ત્યાં આવતાં ને તેને જોતાં સાથે બેહોશ થવાનુંજ મન થઈ આવ્યું, અને ત્યારે એ બેખબર પોરયો એ બધો ગડબડ ઘોંટાળો જોઈને પોતાના મનથી ગભરાય નહીં તો શું થાય?

લેડી રીચમંડને અંદર લઈ જવામાં તે મદદ થયો હતો. તે પછી સર જુલ્યનને તેને ત્યાંથી અલોપ થઈ જવા એશારત આપી, એટલે તે ધણા રડમસ હાલે નીચે પાછો બાગમાં ઉતર્યો, તેને ધણુંજ લાગ્યું, આ 'લેડી'ને જોતાં સાથે તેનું જીગર કોઈ નહીં સમજી શકાય એવા હર્ષને માનતા ઉઝાળા-એથી તેણીના બણી બેંચાઈ ગયું હતું, તે તો બને તો તેણીની પોતાની મીઠી નજરની તાહડક તળેજ રેહવા ચાહતો ને માંગતો હતો, ત્યારે આ શી મોહકાણુ હતી કે તેને સામે તેના રસ્તામાંથી જી હીણુપસ્તી વચ્ચે હાંકીજ મેલવામાં આવતો હતો? શું તેનામાં કાંઈ એવું લયભીત કે બીહવડા-વનારું હતું.

તે એ રીતે રડમસ બેબુદીમાં દરીયાફત કરતો ત્યાં એકલો ઉભો હતો તેવામાં તે બાજુની વલાણુમાંથી સુંદર હીલ્ડા રોઝવાર પોતે ત્યાં આવી લાગી. તે બાજુએ તે ચક-રાવદાર બાગની વલાણુ હતી, માટે અત્રે હોપ ઉભેલો હોવાની તે નાજનીનને તો કશી ખબર ન હતી, અને પછી અચભુચ

એમ રૂપ રૂપ થતાં તે છોકરી પણ પૌતે તેને જોતાં સાથે જરા ચમકીને ખેંચાઇ, અને ત્યારે હોપની ધીરજની એકદમ હદ વધી ગઇ.

—:૦:—

પ્રકરણ ૨૨ સુ.

—:૦:—

“તમેળી મને જોઇને ચોંક્યાં, મીસ રોઝવાર?” તે જવાને પોતાના જીવને કદુવા માંગતી ઢપે ફર્યાદની આહ સાથે પુછ્યું, “એઅદખી માફ કરજો હું તમોને રોકું છું તે પણ હું જાણુવા માંગુ છું કે એવું તે મારામાં શું એક બીહી ધરાવનારું છે જે મને જોઇને તમો સધળા એમ બીહો છ તે એમ ચમકો છ?”

“તમારામાં બીહ ધરાવનારું શું હોય, મી. હોપ?” તેણીએ અજ્ઞયખીમાં જવાબ કર્યો, અને વળી તે મીઠાસથી હસી.

“તમો જાણતાં નથી, બાતુ.” હોપે કાકલુદીથી કહ્યું; ‘હમણાં સહવારે સર જીવન મને પહેલાં મળતાં તેવણુ મને હીલ્ડાની પેઠે ખુલ્લે મને ખુલાસો કરીને તે ગુમ થયલા બાળક બેટાની વાત ને હોપના એહરાતું મળતું આવવાનો ભેદ કશો તેને સમજાવ્યો નહી. ખરેખર તો જો હીલ્ડાએ એ લગાઇ ન કાઢી હતે ને જો ભેદ ભાંજીને સધળો ખુલાસો ન કર્યો હોત તો એ છોકરો મનથી મુંઝાયાજ કરતે, ને કદાપી આ સુખની નોકરી મુકી પાછો નહાસી બી જતે; પણ અલગત, હવે એ ભેદ તે જાણતો હતો તેથી તેનાં મનનું ઘણીક હદ સુધી સમાધાન થયું હતું.

વળી તેજ સાંજે એક સ્વભાવીક જીજ્ઞાસાથી તે રીચમંડ હોલની વીશાળ પીકચર ગ્યાલરી જોવા ગયો, તે ત્યાં એકલોજ હતો, બધાં ફરવા ગયલાં હતાં ને તેજ તકનો લાભ લીધો હતો.

ત્યાં સર જીલ્લનના પુરવજો ને વડવાઓની મોટી જીખીઓ તેણે જોઈ, ને તે પોતે પણ એ “કેમખી ફાઇકનેસ” મલતા ચેદરાની મુશકેલી માટે મનથી અતી ઘણો હેરત થયો.

તે કડવાસથી પોતાના મન સાથે એકલો એકલો હત્યો. ક્યાં હીરો-ક્યાં કાંકર ! તે એક જોલખાનાના કીચલમાં સગડતા કીડાનો ખેટો, ને શું ફાંટાખાળ ખુદરત એ એક ઘાતકી મજાકમાં મોજ નહીં લેતી હતી કે તેનો ચેહરો તેણે પોતેખી એ મુકાબલામાં જોયું કે, ખરેખર આ માનવંત ક્યાલાના ઉમરાવોના ચેહરા સાથેજ અગત કરીને મળતો આવતો હતો.

સર જીલ્લન પણ આ છોકરા માટે જલદીજ એક અજબ જોવો ચાહુ ધરાવતો થયો તેને તેની છોકરાંઓને શીખવવાની રીત ઘણીજ ગમી, અને તે કારણથી તે પછીથી તે એ છોકરાને અનેકવાર મળતો રહ્યો તે તેને વાતમાં ઉતારતો ને તેના ટેસ્ટ, તેની કાબેલ્યત ત્રીજેરે સઘળું તપાસીને તે રીતે તેને મદદ કરતો થયો.

લેડી રીચમંડને તો તે મળતોજ નથી. પણ તે મોટા ઘરમાં અનાયસે ફરતાં હરતાં જો તેઓ કદી મળવા પામતાં તો તે દુઃખી બાતુ અસાધારણ નમ્રતા ને માયાથી તેને બોલાવતી ને વાત કરાવતી, તે પોતેખી એ દરમ્યાન ઉસ્કેરાતો, અને તેમ જતાં કાંઈ ને કાંઈ બાહણું કાઢી સર જીલ્લનના હુકમ મુજબ તે જરાવારમાં તો ત્યાંથી ખસી જતો.

છોકરાંઓખી બધાં ઘણા ભલાં ને મહેરબાન પુરવાર

થયાં. ટુંકમાં તે આખું ઘર તેને ગાહતું ને તેની કદર કરતું થયું, ને વળતા જવાબમાં તેમજ તેને પણ તે ઘરનાં નહાના મોટાં બધાંને માટે પ્યાર અને માન બરપા થયા શીવાય એક લોડ લેસ્ટર તે તેના પ્યારમાં એક દરીફ હતો. તેની મીડી ને માનીતી હીલ્ડાપર પ્યારનાં ઢરાપરાંનુંજ ધ્યાન આપતો હતો, અને તેથી કેાઇ સ્વભાવીક ખટકાથી તે બંને જવાનો વચ્ચે અરસપરસનાં અણુગમાની એક છુપી ધુરકાધુરકી એકદમ જારી થઇ અને ચાલુજ રહી.

—:૦:—

પ્રકરણ ૨૩ સું.

—:૦:—

પ્યારાંઓનો પ્યાર પણ બાજે વખત ઘણો બેવકુફ થઇ શકે છે, અને હાપનો હીલ્ડાને વાસ્તેનો પ્યાર તેજ કીસમનો હેમક હતો. તે એ નામુરાદ પ્યારના નામુનાસેજપણાથી આગાહ હતો, તે જાણતો હતો કે તેના જેવો એક મુફ્લીસે એવા એક કરોડપતી ઉમરાવની બેટીના હાથની આરજી કરવી એ સર્ફ હેમાકત હતી, અને તોપણ એ રમુજીને અજાજ જેવું ન હતું કે તે, દેખતી આંખના એક અંધાપા વચ્ચે ખોહારીનીજ ખીણમાં સરસર અને રોજબરોજ ગરક જતો રહ્યો હતો?

તેઓ એ પછી લગલગ રોજ મળતાં, જ્યારેખી મળતાં ત્યારે હીલ્ડા તેને મમતાની બોલાવ્યા કે થોખીને થોડી ઘણી વાતચીત કરાવ્યા વીના જતી નહી. વળી જેમસ પણ વધતો મહેરબાન થયો હતો. રોજ બધાં છોકરાં બેગાં થઇને સાંજે ટેનીસ રમતાં તેમાં, પોતાના માતાપીતાને પુછીને, શામીલ

થવા મીઠા હોપને પણ આગ્રહ કર્યો હતો. ને તે તે જે દહારથી રમવા લાગ્યો હતો ત્યારથી પોતાનીજ પક્ષની કે વીરધની જોડીદાર તરીકે તે હીલ્ડાનજ માગી લેતો ! તે એ રીતે તેને વધતીને વધતી વાલ્લી થઈ પડતી રહી, અને એ તેના છુપા પ્યારનું પજરણુ એક દી એવો મોટો ભડકો લીએ કે જેની ઝાળમાં તે પોતેજ બળીને ભસ્મ થાય એ તેને પોતેને પણ ખીલકુલ સંભવીત દેખાતું હતું છતાં તે એ એવકુશીથી બાઝ આવી નહી શક્યો ! તેણીનો હેતની નમરનાથી બોલાયતો દરેક શબ્દ ને માયાના મીઠાસથી તેના ભણી ફેંકેલી દરેક નજર તેનું જીગર વધતું ને વધતું છેદી ભેડી નાંખતું રહ્યું હતું તે ખરાબી અને જોખમ તે મનથી પોતે પુરતી રવેસે સમજતો હોવા છતાં એ પ્યારની વખાલથી તે બચી શકતો ન હતો !

હીલ્ડાએ તેને ઘણી નમરના સાથે બાગમાં લેડી રીચમંડ બેહોશ થવાનો બાએસ સમજાવ્યો, અને પછી વળી તેનું દુઃખ બુઝાવવાની મકસદે તે તેને ગુઝાવતો કપારો ને બાગની ખીજ સુંદરતાઓ બતાવા લઈ ગઈ તે સંમાગમના દરમ્યાનમાં તેણીએ ખી એ છોકરામાં કાંઈક એવું જોયું કે તે તેને માટે ધાસ્તી હતી તે કરતાં પણ વધારે સારું ધારવા ને માનવા લાગી. તે તેને ગમ્યો. ગમ્યો તેણે આવીને પેલા સ્કુલના મેળાવડામાં તેણીને પેલા ઢપડખા લોકોના વીલાગમાં જગ્યા કરીને બેસાડી આબ્યો હતો ત્યારથીજ હતો, પણ એ પછી-થીના મજકુર સમાગમમાં તેણીએ તે છોકરામાં ખીજ ધણીક હુશીઆરીની બારીકીઓ જોઈ, જેથી તે તેને માટે વધારે સારુંજ માનતી થઈ, ને—બની શકે તો થોડીક વધારે સખ્ય ને વધારે હેતવંતી થઈ.

તે એ રીતે તેને વધતી હેતવંતી જોઈને ઘણા ચોંક્યો, ને લેડી રીચમંડ તો મને જોઈને તરતજ—”

“જેહોસ થઈ ગયાં” હીલ્ડાએ પોતેજ પુરં કયું, ને તે પાછી હતી. “અમે બધાંએ તે સાંભળ્યું, પણ એમાં તમારે મનમાં ઓછું લાવવા જેવું કશુંજ નથી. એતો એમ છે કે સર અને લેડી રીચમંડનો એક ખેટો, આર્યે રીચમંડ વીલાના મેહેલનો ખરો ને પહેલો વારસ તેની બચગીમાં અતરેથી ગુમ થઈ ગયોછ, ને એતેફાક નમારાં સ્વરૂપમાં આર્યે ફેમીલીને ખરેખર કાંઈ એટલું મળતા આવવાનું છે કે તેથી લેડી રીચમંડે ભુલથાપ ખાધી કે તે તમોજ હોવા જોઈએ. ખીયારાં પોતાના બચ્યાંના ગમમાં જરા અધધેલાં જેવાં થઈ ગયાંછ, મગજ પર અસડ છે. બસ એજ ધખારો છે કે હું મરી જવશ તે આગમચ મને મારો દીકરો પાછો મળશેજ મળશે. તે તો નદીમાં ડુબી ગયલો હોવાની પોલીસે બધી ખાતમીઓ વટીક મેળવી હતી, પણ એવણુ એકલાંજ તે માનતાં નથી. છેક નજદીક પચીસ વરસની પુરાણી એ વાત છે.”

“ભલી માતા! ભલી માતા!” હોપ મોહબનથી પટપટ્યો. “તે માતાનું પોતાનાં દાકરા બચ્યાંપર હેત કેવુક હોવું જોઈએ કે પચીસ વરસ થયાં છતાં હજી તેને પોતાનાં દીકરી ત્યારે એ રવેસે અલગ કરી શકીજ નથી?” આફ્રીન હોજો એવી માતાને!”

હં, પણ એમ તે વાતનો ગમ વરસોવેર દીક્રમાં ઓગાર્યા કરવાથી એ ખીયારાં ફાયદો શું ઉઠાવેછ?” હીલ્ડાએ જાસ્તી સમજ આપી. “ઉલટી પોતાની તખીઅત ને પોતાના મગજની એવણુ બધી ખરાબી કરી નાંખી!—” અને તરત

વધાયુ , “હવે ત્યારે તમે સમજ્યાની, મીં હોપ? તમારાં મનમાં તમારે માટે કશો કડવાસ થવા ના દેઓ. એમાં તમારો પોતાનો કશોજ વાંક કે કશુર નથી એટલુંજ કે તમારી જગ્યાએ હું હોઉં તો હું એ દુઃખી જ્ઞાનુની નજરે નહીજ પડું તમેજી અહીંજેઓ ત્યાં સુધી મારું માનો—”

“મારો તેજ વીચાર છે,” હોપે સધ્યારો આપ્યો. “સર જીવન મને એ મકસદનો હુકમ આપીજ ચુકયાછ. અને આટલાં બધાં ખોટી થઇને તમોએ મને એ જે માયાળુ મહેરબાનીથી ખુલાસા આપ્યા તે વાસ્તે હું મારો કેટલો બધો—”

“ઓ ઘેટસ નથીંગ,” હીલ્ડાએ ઉતાવળથી કહ્યું, તે ઘણી તુમાખી હતી પણ ગરીબો તરફ તો હંમેશની એમજ મહેરબાન હતી. તે હોપનો રડમસ હાલ જોઇને ચોંકી હતી, અને તેનાં દીલમાં તેથી ઘણુંજ ચુંથાઇ આવ્યું અને જ્યારે હોપે ખુલ્લા શબ્દોમાં હીમત પકડીને, તેણીની કને પોતાની કમનસીખીનો પરચારો રજુ કર્યો ત્યારે તો બેદ લાંછને ખરી હકીકત તેને કહી દેવા માટે તે પોતાનું મન મારી શકીજ નહી.

“હવે તમારાં મનમાંથી એ વાતની દીલગીરી કહારી નાખો,” તે ભડી છોકરીએ પાછું કહ્યું, અને તુરત વધાયું, “આવો, આએ બગીચામાં એક ગુલાબનો ક્યારો છે તે હું તમોને બતાઉં, આંબ ખુશીમાં ખેંચાઇ રહે એટલો બધો સરસ છે.”—અને ત્યારે હોપ—આશાવંત—તેની પુકે ગયો.

તે મનમા આવી એક મનોરતા માટે વખાણનુંજ પટ-પટતો તેની જોડેજોડ ચાલ્યો. તે મોટે ઘરની હતી, ને તેને શી પરવાહ હોય તેની ઉદાસી કે મનની કાંઈ દીલગીરી મનથી બુઝાવાજ માંગતી હોય તેવા એક પ્યારના પરીશ્વયથી તેને

પોતાની સાથે લઈ જઈ, વાત કરારી, તે ગુનાખવાડી દેખાડવાને મસે તેનું દુઃખ ભુલાવા તે ખાંતી દેખાતી હતી !

હોપની છાતી ધડકધડક થતા હતી. તે આ પરીસુરત છોકરીની લગોલગ ચાલતો હતો, તેઓ બે એકલાંજ હતાં. ને તે તેનું દુઃખ ભુલાવા માંગતી હતી ! તે હાથ તો જાણે તેણીનીજ દુન્યામાં જવતો હતો !

હીલ્ડાનેબી તે છોકરો હાલમાં જરા જાસ્તીજ ગમતો હતો તેનામાં સર જીલ્લનનાજ ચેરો તેનીએ દર્દમંદ બનેલો જોયો એટલે દીલસોજીથી બેંચાઈને તે બાળા તેના લણી નમ્ર, સબ્ય બદકે થોડીક કાળજીસર અને હેતવંતી વડીક થઈ શકી હતી.

તે ઘણોવાર તેને વાત કરાવતી ને તે વીશાલ બગીચાઓની દીલપઝીર ખુશસુરતીઓ બતાવતી તેના જોડે રોકાઈ રહી, અને પછી તે જ્યારે અખત્રાસના કાંઈક વધતા મીઠાસ સમેત તેનાથી છુટી પડીત અંદર ગઈ ત્યારે હોપને લાગ્યું કે તે પોતાની સાથે બાહરે તમામ તેજસ્વી ખુશનુરીને પણ બેંચી લેતી ગઈ, કેમકે ખુલ્લાં ચોગાણમાં બાહરે જ્યાં તે હોતો હતો ત્યાં એક ચગકતો અને ખુશાલ તળકાવાળો દીવસ દોવાથી રોશણી પુશકળ હતી તે છતાં તેને લાગ્યું કે ગોચા તેણી અંદર જવા કેડે ત્યાં તે તરફ તમામ અધકાર બ્યાપી રહ્યો !

અને મામલો એ રીતે રીચમંડ વીલામાં ચાલુ થઈ ચુક્યો હતો તે દરમ્યાનમાં ને તેવામાં પેલો નમુનેદાર ડીક બોલટન વળી તેની તખીયતને તબેહ તેને જ્યાંતક રજા આપી શકે ત્યાંસુધી અલગત એક થોડીક મુદત તલક—આ ઝાડીની

હવા ખાવા જોલખાનામાંથી છુટો થયો, તેને છેલ્લી મારવામાં આવેલી ટેપની અવધ પુરી થઈને તે ઘર આવ્યો, અને ઘર આવીને જાણતાં તે ગુસ્સાથી ઘેરો થયો જે આટલી જોડમતને આટલા ખર્ચે એક માનીતી મુરાદની મકસદથી તે પોર્ચને ઉધારવા ને મોટો કરવા પછી તે હાલમાં નજદીક ત્રણ વરસોથી તેનો પક્ષો પડતો મેલી ઘર છોડી ચાલ્યો થયો હતો !

અને તે ક્યાં ગયો ને હાલમાં ક્યાં રહ્યો હતો તે જાણતાં તે બેવડો ભડક્યો ! એ સંજોગ જે તેના તો જાણે માન્યામાંથી ન આવી શક્યો કે તે પોર્ચે ચાલ્યો ચાલ્યો ખુદ પોતાના ખરા માતપીતાને ઘેરજ નોકરી કરવા જઈ ચલ્યો હતો !

તે લુચ્છો અલણ અને હેમક હતો, પણ તેમ છતાં તે પોતેથી આ એક ઘણાંજ અજાણ જેવા સંજોગથી કેાઈ રીતે ઓછો હેરાત થયો નહીં, ખરેખર તો ઘરે પાછો ફરતાં સાથેજ તે છોકરો ક્યાં હતો તે જાણવાને જાણીને તે એમ હેરાત થવા પામ્યો, તે ખચીતજ નહીં જાણતે—કેમ જે તે છોકરો ચાલ્યો ચાલ્યો તેના બાપનેજ ઘરે જઈ રહેવાનો તેને તો એ કશોએ ખ્યાલ પણ થતે નહીં, પણ ગરીબ બચારા હોપની નેકીજ તેને “આડે આવી !” તે હજી દર મહીને પોતાની માતાને પોતાના પગારમાંથી એક મોટી રકમ પુગાડ્યો જતો હતો ને કાગળપતરો અવારનવાર ચાલુ લખતો રહી તે તેણીની ને પોતાના વાંઠેલ ભાઈ બેહનોની ખેર અત્યંત ખબર અંતર પુછાવતો હતો. તે અજાણ થયો હતો પણ તેમને તદ્દન પડતાં મેલવા કે વીસારી આપવા તેનું કદી મન માન્યું હતું નહીં. એ ફરજનું કરજ તેના ઘણા પ્રમાણીક આચારવીચારો વચ્ચે તેણે દર રીતે સર્વોપરી માન્યું, ને એ સંજોગ ચાલુ રહેશે

હોવાને લીધેજ દીક ઝોલટન કેદથી છુટવા સાથે એ છોકરાના હાલના વસવાટને લગતું સઘળું પોતાની મોઢરદાર મારફતે જાણવા પામ્યો. હોપે તે ઘર આવ્યો તેની ફક્ત ચાર જ દહાડા આગમચળ પોતે ક્યાં હતો તે બધું વીગતવારે “ડીઅ-રેસ્ટ”-ને લખ્યું હતું, ને પોતાના હાલના પહેલાજ મોટા પગારમાંથી એક ધણો મોટો હીસ્સો ફાળવ કરી તેણે એ “ઉપર મોકલી આપ્યો હતો !”

અને તે કરખીણે તો કાનો લેવાનો હતો તેણે કસમ લીધા હતા. આગલાં વરસોમાં જીવ્યને તેને મહાત કર્યો હતો ત્યારેજ તેણે કસમ લીધા હતા. ને એ જાતના કરખીણો પોતાની એવા તુચ્છ કસમની દુષ્ટતા મરતા સુધી જીવતાજ નથી. તેનો એકજ અરમાન સર જીવ્યન પોતે જીતો થઇને પોતાના જનેતા દીકરાને (હોપને) કેદમાં મોકલે એવો એક તાગડો રચવાનો હતો. એજ અરમાનથી તો તેણે હોપને બચગીમાં બચાવ્યો ને ચોરી લાવીને પોતાને આશરે ઉધાર્યો હતો ? તે તેને પોતાના જેવો એક ચોર ઉધારવાને બનાવા માંગતો હતો કે જેથી તેનીજ મારફતે પાછલી જાદગીમાં તે સર જીવ્યનનું ઘર ફડાવે, અને બાપ પોતે પોતાના દીકરાનું પાંખડું પોલીસને સ્વાધીન કરે તો તેનું વેર વહે; પણ હોપે તેની એ કુવાસનાઓ પાર ઉતારવાનાં ચીન્હ કશાં બતાવ્યાંજ નહી, અને તેની પોતાની “ચમટી”નાં કારણથી તેને ઘર કરતાં ઉપરાસાપરી કેદમાં રહેવાનું એટલું જનસતી નસીબ થયું કે તે એ છોકરાને પોતાની ઉમેદ મુજબ પોતાના ધંધામાં આગલ વધારી કે કેળવીને કંદ કરી શક્યો નહી.

અને તોપણ શું થયું ? તે હવે તેનો આશરો તજ પોતે

સારાં સરકલમાં ફરતો ને “નૅટલીમેન” થયો હતો તો પણ શું થયું? તેથી કાંઈ તેના કરપીણ કસમનો અસલ લોભ અટક્યો નહીં. તેણે તો હજી કાંઈને કાંઈ ઉંઘા ચતાંથી એ કસમ અદા કરવાના હતા.

તે છુપ્યો તેથી, રીચમંડ આવ્યો, ને આવ્યો તે પછી બે ચાર દહાડા રહીને એક બપોરે તેણે હીલ્ડા સાથે હોપને એક રસ્તે જતો જોયો. હીલ્ડાની સાંઘકલ જરા ખીગડી ગઈ હતી. તેણે ચાલવાની કસરતનો ખ્યાર હતો તેથી પોતે સાંઘકલ હાથે ચલાવતી પાંઉ ખ્યાદી તે ખાખસુસ એમ નીકડી હતી, ને ખાગમાંથી તે તેણે હોપને રસ્તામાં સાથે જરા કંપની થવા તેડી લીધો હતો.

અને હોપને મન તો તે સ્વર્ગ હતું? તે હાલમાં તો તદન નવરો ખાગમાં સેદલ કરતો હતો જ્યારે કે હીલ્ડાએ તેને આવવા ગમતું હોય તો પોતાની સાથે આવવાનું માયાથી ધજન કયું? પણ ગમે એ કામમાં હોતે ને હીલ્ડા ધજન કરતે તો તે કામ પડતું મેલીને ઉડી પુડીને તે તેણીની સાથે જવા કબુલ થતે એમ માનવાને વાસતે હવે આપણને સંદેહ કરવા જેવું શું છે?

તેઓએ દીકને જોયો નહીં. દીકે પોતે તેમને દુર આવતાં જોતાંજ એક પથરની થાપી મારી મુકેલી હતી તેને સાથે સંતાઈ જવાનું ડાહપણ કર્યું ને તેઓ વાતચીત કરતાં જ્યાં તે ભરાયો હતો તેની છેક લગોલગમાંથી પસાર થઈ ગયાં. હોપ સાંઘકલ પોતાના હાથમાં રાખી ચલાવતો હતો, ને તે બંને કંઈ ખુશાલ વાતચીતમાં ઉતરી ગયલાં આલ્યાં ગયાં.

તે લુચ્ચો (દીક) છક થયો હોપના દેખાવમાં કાંઈ એવું મોહક ને દમદમા ભરેલું હતું કે તે બધું તે બદમાશે પોતાની ગણતરી ને તે વકી ઉપરાંતનું જ ન્નેયું, ને તે ન્નેયને તે વધતો ડધાયો. હોપ એટલો જલદી એવો રોજવાંતો ને દમામદાર દેખીતો એક ઉંચ તોખમનો પ્રહરથ હોય તેવો જ થશે એમ કદાપી તેણે અદયાપી જાણ્યું કે માન્યું નહી હોય ?

પણ તેથી શું થયું ? તે શું કોઈ કારણ હતું કે તેણે પોતાના કસમપર પાણી ફેરવવું.

તે કીનાના કડવાસથી હસ્યો. હોપ હીલ્ડા વાત કરતો જતો ઉસકેરણીથી એક તાજે ગોલાખ જેવો લાલ થઇ ગયો હતો, ને પેલી, તેની સાથવાલી પોરીખી આંખ છક થઇ નવ્ય એવી મનોહરતા નજરે આવતી હતી. તે બંનેની ન્નેડી એક ન્નેવાજોગ પીકચરજ આંખ તળે આવતું હતું, પણ તેથી શું તેણે હારી ખાવી કે હડી જવું ન્નેઇએ ?

મને જરા માહરાં પાટયાં જરાજર એસાડવા દેઓ, તે લુચ્ચો કડવાસનું હસીને મનથી પટપટ્યો. 'ને પંખી ન્નેઇયું કે આએ બગલાંની પાંખ જેવી પોરી એમજ ધડપર ધડ અને ડોકપર ડોક સાથે એ દુકતાની બાજુમાં ખડી રહે છે કે નહીં !'

—:૦:—

પ્રકરણ ૨૪ સું.

—:૦:—

તે ભરાતો છુપાતો તેઓની પુકેપુક ચાલ્યો, અને એક સાઇકલની દુકાનમાં તેઓ થોખ્યાં ત્યારે તેખી જરાવાર દુર થોખી ગયો. અલગત તેઓને ત્યાં ઝાઝી વાર લાગી નહીં.

અને પછી તેઓ બહાર નીકળ્યાં તેટલાં જેમ્સની ડોગકારટ ત્યાં આવી લાગી. એની કોઈ બંદોબસ્તીથીજ તેઓ ધરથી નીકળ્યાં હોય એમ તરત જણાઇ આવતું હતું, કેમજે હીલ્ડા ને જેમ્સ સાથે કેથે હવે જવાનું હોય ને તે આગમયથી નકકી હોય એમ હીલ્ડાએ હસીને હોપને ડોકું મીધું અને તે જેમ્સ સાથે ડોગકારટમાં ગઈ, જ્યારે હોપ એકલો વીચૂરવંત રીય-મંડ વીલા તરફ પાછો ફર્યો.

તે (દીક) પણ તેની પુઠે ગયો તે ખેતરમાં ઉતરી પડ્યો ને ટુંકે રસ્તે ખાઇ ખાળોચીઆમાંથી વજાણુ લઇ ધણા લાંબા તફાવતપરથી સડક ઉપર પાછો ઉતર્યો એટલે થોડેકવારે રીય-મંડ વીલાની નજદીકમાં તે હોપને સામળે આવતો અચબુચ મલી ગયો હોય તેમ મલીને રોકી શક્યો.

“જેક, દીકરા જેક” તેણે નીર્દોષતાના દેખાવથી બાળુએ ઉભો રહી ધ્યાનમાંને ધ્યાનમાં ધસારાખંધ જતા તે જવાનને કાંગડોકુંગલો થઇને હાંક માર્યો.

હોપ ચમકીને ઉભો, ને જોવા તેણે એ માહા જુરા ને નાલાયક આસામીને ધણે વરસે એમ પાછા રૂખર થતો જોયો કે તે તરત શીકંકા પડ્યો.

“કેમ શું છે?” તેણે તણુકાથી પુછ્યું.

દીક બેલટને હવે તેને પગથી માથા તુલક ધારી ધારીને જોયો, ને તેની દેખીતી આબાદીથી મનમાં ને મનમાં તે જલી ગયો.

“સારે ઘર ધુસેલો લાગેછ!” તેણે એમ છતાં બાહરથી ઠંડો દેખાવ રાખી હસીને કહ્યું.

“હા,” હોપે ગુસ્સાથી કહ્યું, “ને તેથી તમોને માથું મારતાં મારી પુઠે અત્રે આવેલા જોઇને હું ખુશી નથી.”

“ખરાબર છે; દુઃખી બાપ સાથે એમજ વાત કરવાની ! દીકરાની ફરજ એજ છે.” તે હેરમંદે જાસ્તી કાંગણાં કર્યાં, અને હોપે જે માયાપ તરફની ફરજમાં ધણું માનવાવાલો હતો તે એ સાંભળી તુરત ઓશકાયો ને નરમ થયો.

“તમે કેહવા શું માંગો છો ?” તેણે એ ઉપરથી થોડી વધતી નરમાશથી પુછ્યું.

હું કંઈ તું અતરે સુખમાં રહેલો છે તહાણં સુખ સુંધી નાંખવા માંગતો નથી, કે તારા બાપ તરીકે જાહેર થવાખી આહતો નથી—જે તું માણં માને ને એક કહયાગરાને તાબેદાર દીકરા માફક માણં કહ્યું કરીને દાનાઈથી વરતે તો.”

“હા, પણ કહો તો ખરા ?”

“હવે હું આએ ચોરી ચખારીના ધંધા ને જેલખાના-ઓથી તદ્દન કંટાળી ગીયો છું,” તે હુચ્છાએ કહ્યું; “હવે તો બાકીની જાંદગી તું મદદ કરે તો સખે ખેસીને ખાવું છું, તેથી માણં કેહવું જે તું આવે મોટે ઘેર ધુસ્યો છે ત્યારે તો તું આહશે તો એક ઝટકે તે વાતમાં મને મદદ કરી શકશે ?”

“પણ બતાવો તો ખરા—કીયે રસ્તે ?” અચાજ નરમ કરી નાંખી કહ્યું “કાંઈ હીરાની જાણસ કે મોતીની કીંમતી વસ્તુ કે પછી નહી તો ટેબલપરનું રૂપાકામ—તું સમજ્યોની ?”

“હા, કે તે હું ચોરી કરીને તમોને આપું ને પુગાડું એમજ કેની ?”

એમજ; પછી તુને મારે કોઈ જંજાળમાં નાંખવો નથી ને મારેખી પડવું નથી,” તેણે આશાવંત કહ્યું. “તું માણં

નામ પડતું મુકી નવે નામે આએ તરફ રહેલો છે તે બધું હું જાણું છું, પણ મારે તું જરાબી જાહેર કરવો કે ઉંઘાડો પાડવો નથી. બસ તું ઘરડા બાપનું એ એક વખતનું કહેણુ કર અને—”

“તમારે લજવાઇને મરવું નેઇએ,” હોપે ડાળા કકડાવી કહ્યું, ને તે આંખમાં વીજળી હોય તો તે વીજળીને ઝટકે તેને જખેહ કરી નાંખે એટલો બધો તે ગુસ્સાથી ઉશ્કેરાયો.

“તમારા જેવા એક મહા પાપી માણસ મારા બાપ છે એ હું મારી મોટામાં મોટી કમનસીબી માની લેઉં છું. કાણું કરો તમારું. આલ્યા જાઓ તમારે રસ્તે !”

વારું તું નહીં ચોરી કરે તો બરગહનમ, પણ જરા મને મદદળી તો કરશે કેની ?” તે બજીદ થયો. “તું તો રાત્રે મોડેવેર વાંચતો હોશે તો સુવા જતી વખતે મહેલની એક બારી કે બારણું અમો દાખલ થઇ શક્યે તેમ જરા ખુલ્લું મુકવા જેવું—ખીલા અલડરાપ ખસાડી રાખવા જેટલુંબી કરશે કે નહીં ?”

“હું કશુંજ કરવાનો નથી,” હોપે ગુસ્સાથી જમીનપર પગ થોકીને કહ્યું, ને તેવામાં રસ્તાની વલાણુપરથી કોઇ આવતું હોય તેવો અવાજ સાંભળી ઉતાવળથી વધાયું, કોઇ આવેછ, આએ રસ્તે આવનારાં મહેલને લગતાંજ હોઇ શકે તમે જાઓછ કે નહીં ? તમારી સાથ કોઇબી મને વાત કરતો નેશે તો વેહમાશે ને નાહકમાં મારી ખરાબી થશે.”

અને પગલાં ખરેખર વાગતાં સાંભળી દીક બોલટન પાસેની ઝાડીપરથી થઇને ખેતરમાં કુદી ગયો કે તેજ પહેલીલાં વલાણુ લઇને ત્યાં આવતી જણાઇ તેણે હોપને ઉમેલો

ને પેલાને કાઢને તેણીને આવતી જોઈ જાડી કુદીને ઓઠાંમાં બરાઈ જતો આખાદ જોયો ખરો, પણ તે તરત સમજી નહી, ને બોલી નહીં. તે જરા અજાણ થઈ.

હોપ પણ અજાણ થયો. તે જેમ્સ સાથે ગયલી એટલી જલદી એમ એકલી પાછી ક્યાંથી ને કાંય આવી તે કંઈ તેને સમજાયું નહી, તે પોતાની સાઈકલ પણ સાથે પાછી લેતીજ આવી હતી.

“હું સાઈકલ લેતીજ આવી” તેણે હોપની નજદીક આવતાં કહ્યું. “કાંઈ ઘણું નુકસાન આપણે ધાર્યું તેમ નહીં થયલું પંકચર તો પડ્યુંજ નથી. જરા વાલ્વ બગડેલો હતો તે એક ઘડીમાં પેલાએ દુરસ્ત કરી આપ્યો.”—અને હોપને પોતાની સાથે મહેલમાં આવવા જેવી કરી હીંચ્યાત્ર કરતો નહીં જોઈ તે સહેજ ઠોકું કરી હસતી હસતી આગળ વધી.

હોપ તો ફગલાઈજ ગયો હતો. નહીં અપરાધીનો અપરાધી તે આવા એક જોડે વાત કરતો પકડાને તેથીજી આ તો ખુશ થયું કે પેલાને સંતાઈ જતાં તેણીએ બરાબર જોયો, ને તેથી તે ગરીબ જવાનને ઘણુંજ વસ્તું લાગ્યું. તે તો હીલ્ડા એટલી જલદી પાછી કેમ એકલી ચાલતી આવી શકી તે પુછીજી નહી શક્યો કે ન તો સાઈકલના સંબંધમાં તે નાજનીને પોતે કરેલા ખુલાસાના જવાબમાં તે કાંઈ બોલી શક્યો તે તો શીકડું જેવું ઉભો ઉભો હસ્યાજ કાઢું ને હીલ્ડા એ તેના ગભરાટ માટે પણ મનથી જરા અજાણ થતી આગળ વધી.

પણ વળી પાછું બોલુંજ થયું, તેણીને પુરતી આગળ વધી જવા દીધા વના લુચ્છો દીક કુદીને પાછો હોપ ઉભો

હતો ત્યાં આવ્યો, ને અનાયસે તેજ વખતે હીડાએ પાછું ફરીને જોયું, એટલે આ કંઈ દેખીતો સડેલો મામલો જોતાં તે છોકરી ખરેખર કયવાઈ, તેને હમણા હમણા હોપ ખુદા જાણે કેમ જાઅચ્ચરા વધતો ગમવા લાગ્યો હતો, અને તેની કંપનીમાં તેને મનહ આવતી હતી, એશક તે કાંઈ તેની પંકતીનો નહીજ હતો પણ મુરખ્ખીગીરીની માયાથી કહો કે ગમે તેમ પણ તે વધતી ભેળાતી હતી તે અઘ્યામમાં આ કાંઈ ચીંટેડાઈ કે દેખીતા લોફર જેવા સાથની તેની છુપીજાની મીલાકાતને નહાસમાગની અદાનું વાતચીત કરવાનું તે નાજનીનને ગમ્યું નહીં.

હવે એ પછી તેજ રાતરે જમવા પછી હીડા લોડ લેસ્ટર સાથે બાગમાં ઉતરી. રાત શીકી ચંદનીની હતી, ને હવા જરા ગરમ હતી.

તેઓ-લોડ લેસ્ટર ને હીડા વાત કરતાં ટેનટસ આઉંડસ મુકીને બાહર દરવાજા સુધી ગયાં તેવામાં સાઈડે ઝાડોની ઓથે એક કાળા આકારને ભરાતો છુપાતો ડોક્યાં કરતો તેઓ બેઠેએ જોયો, ને તે કાંઈ ઘરફાટ હોવાનો લેસ્ટરને તરતજ ભય થયો. તેનો પોશાક ચીંટેડાઈ ને કંગાઈ હતો, ને અરધું મોઢું ઢંકાઈ જાય તેવી માથે એક મોટી જુપડાં જેવી મોટી કાન્યા ટોપી હતી.

લોડ લેસ્ટર હીંમતવાન જવાન હતો. તે એકદમ આગળ ધસી ગયો, ને પેલાને ગલચીમાંથી પકડ્યો.

હીડા, અલગત, લગોલગ સાથેજ હતી, ને તેણીએ તે શીકકી ચંદનીમાં તે આસામીને તરત જોઈને ઓળખ્યો. તેણીએ કાંઈક ગભરાટ સમેત જોયું કે સહવારે હોપ ભરાતો

છુપાનો રસ્તામાં મળ્યો હતો તેજ આ આદમી હતો, ને તેણીએ ત્યારે પોતાના મનને ફકરમંદ પુછ્યું કે તે અત્યારે-આવી મોડી રાતરે વળી અહીં શું કરવા ધકેલા ખાતો આવ્યો હશે ?

—:૦:—

અકરણ રૂપ મું.

—:૦:—

“કાણુ છેરે તું ?” લોડ^૧ લેસ્ટરે તેને ગલચીમાંથી પકડીને એક મોડી રોશનીવાળાં ફાણુસના ઉઝસમાં ખેંચી લાવતાં થથરાવી નાખનારા રહાદે પુછ્યું.

“હું તો-હું તો અત્રે મારા દોસ્ત મી• હોપને જરા જરૂરી કામે મળવા આવ્યો હતો,” લુચ્યા દીક ખોલતને તરત પાટયાં ગોઠવ્યાં.

“હોપ તારા જેવા એક લોકરનો દોસ્ત ?” લોડ^૧ લેસ્ટરે લગલગ કમકમાટી પોકાયું.

“હોપ !” હવે હીદગાએ તેને વધારે નજીકથી જોઈને કહ્યું, ને જોતાં સાથે વધારે ખાત્રીપુર્વક ઓળખીને વધાયું, “તેવણુને તું બપોરે તો મળ્યોતો, તે વળી એટલાવારમાં પાછું મળવાતું શું હતું ?”

દીક નફતાઈથી હસ્યો. “અરે અમારા અમારા ધંધાના કામ એટલી વાતમાં ચઢ જતાં હોશે !” તેણે પાક બેહય-ઈથી કહ્યું.

“ત્યારે તું જાણેજ હીદગા, એ લોક બપોરે જી મળ્યા

હતા ખરા?" લોડ' લેસ્ટરે મોટી તાબુખીમાં પુછ્યું, અને હીલ્ડા મનથી ઘણી ખસ્યાણી પડી. લોડ' લેસ્ટર ગરીબ હોપનો મુદ્દદમ હતો તે આ કાગનો વાઘ કર્યા વના રહેનાર નથી એમ તેણીને તરત લાગ્યું, ને તેથી પોતે ઉશકેરણી વચ્ચે એ આસામીનો ખ્યાલ રાખ્યા વના જે બોલી ગઇ તે માટે તે મનથી ખરે મને દીલગીર થઇ.

“બોલની, હીલ્ડા, જ્યોરેણી તે એ લોકને મળતાં ને વાત કરતાં જોયાતા?” પેલાને ગળાં આગળથી હજી પકડેલો રાખીને લોડ' લેસ્ટરે અધીરાઇથી પાછું પુછ્યું.

“હા હું ધારૂંજ જે તે વખતે એ મીંડ હોપ પાસે કંઇ બીજા માગતો હતો,” તે ચતુરીએ સમે સમાવી જવાજ કર્યો.

“અરે બીજા શાની?” દીક બોલટન જણાવ્યો, “મેં કહ્યુંની જે અમે તો પુરાણા દોસ્તો છીએ? આજે એ અહીં માસ્તર થઇને આયોજ તો શું થયું?—અસલમાં તે અમે એકજ છીએ!”

લોડ' લેસ્ટરે કમકમાટી હોય તેમ તેને મુકી દીધો, ને આ ખુલાસા પછી તેને ત્યાંથી ચાલ્યો જવા હુકમ આપ્યો એટલે દીક બોલટન ત્યારે દસ્તો દસ્તો ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો.

“કાઘ દેખીતો લોકર અને ચેર છે,” તેના જવા પછી તે જવાન ઉમરાવે ધણા તીખાસથી કહ્યું, “ને એવાનો એ પોરયો દોસ્ત? સર જીવનને આપુને એકદમ ચેતાવવા જોઇશે. મને તો પહેલાથીજ લાગતું હતું કે એ માસ્તર કાઘ સારો માણસ છેજ નહી. એ શગો થાયજ તો શું થયું—કાઘ દેખીતો લોકરજ છે!”

“ખચ્ચીતજ નહી,” હીલ્ડાએ ગુસ્સાથી ને જીરુસાથી.

કહ્યું; “લોડ’ લેસ્ટર, કોઈ ગરીબ આસામીને એ રીતે હીણતાં તમારે શરમાવું જોઈએ, ને જો એ, ખીચારાની વીરદ સર જીવનના જરાખી તમે કાન ભરશો તો—”

“હા, તો?”

“તો તમે મોટા હીચકારા કહેવાશો,” તે દીકસોઝ છોકરીએ તે મુફલીસ બેકસતી પાક હીમાયતમાં તે માલો-તુળર ઉમરાવનો સરોપરો રાખવા વના એકદમ રોકડું પરખાવ્યું.

લોડ’ લેસ્ટરે અંધારામાં ગુસ્સાથી હોઠ કરડ્યો.

“તમે એવા એક ભભારભુંગની હીમાયતમાં મને અપમાન કરવા હંમેશ તમ્યાર થઈ જાઓ, મીસ રોઝવાર,” તેણે ગુસ્સાથી કહ્યું, “પણ હું સર જીવનનો પહરોણો છઉં તેને ત્યાંનું નીમક ખાઉંછ, ને આએ તેનું ઘેર લુટવાનો એક દેખીતો શરમભરેલો ટાગરો રચાએછ તે જોવા ને જાણવા છતાં જો હું ચુપ રહું તો મારા જેવો નીમકહરામ ને હેમક આખી દુનીયામાં ખીજો મળવો મુશકેલ છે તમે શું એમ ધારોછ કે એનો મળત્યો ને મસલત્યો આએ ઘેરમાંજ મોજીદ છે તે વાતની મને તમારા તરફની જામીનગીરી નહીં મળી હોતે તો એ લુચ્યાને હું મારા હાથમાંથી છુટો મુકી એમ આસાનીથી જતો મેલતે? હું તો તેજ ધડીએ એને સર જીવન આગળ ધસડી જતે, પણ મેં કે—” જોયું કે પેલો ઘેરમાં મોજીદ છે ત્યારે એનાં કરતાં તેની ગત્તચી ભચડી તેજ વધારે બેહેતર થશે, ને તેથી એને મેં જતો મુક્યો. મારે તમોને ખુલાસામાં એટલુંજ કેહવું છે, મીસ રોઝવાર “કંઈખી કેહતાંજ ના.” હીલ્ડાએ ધણા મોટા ને વધતા

ગુસ્સાથી માથું ફફડાવી કહ્યું, મારે હવે તમારો કાંધ ખી ખુલાસો કે તમારા તરફનું કાંધખી જ્યાદા સાંભળવું નથી—” અને તે છનોકા કરીને તુરત અંગલામાં ચાલી ગઇ.

લોડ્સ લેસ્ટર તેની પુંઠે ગયો નહી. તે થોડોકવાર હતો ત્યાંજ થોડ્યો, ને પછી હોપને હીત્રડા માટે એથી જાનનું કાંધ બગડી ભડભડી તે ખારનો મારેલો પાધરો સર જુલ્યનને જમને મળ્યો.

સર જુલ્યનને તેણે બધું કહ્યું તે વીચારવંત અદાઓથી ગુપચુપ સાંભળ્યું.

“મને લાગેછ કે તમારી ભુલ નથી,” સર જુલ્યન તેની અગ્નયખી વચ્ચે તુરત તેને એકમત થયો; “એ પોરયાની હીલચાલો શક કરવા જેવીજ મને જરા જરા પાછળથી લાગીય ખરી; પણ હાલ તમે એ વાતજ ખાધ જાને, જાણે કંઈ બન્યું કે જાણ્યુંજ નહી હોય તેમ વરતજાને; હું મારી તેહકીકમાં રહેવશ.”

“તે તો જેવો તમારો હુકમ, સર જુલ્યન, પણ મારી ખાત્રી છે કે ચુપ રહેવામાં જોખમ ધણો છે,” લોડ્સ લેસ્ટરે જાસ્તી ભરાવી આપ્યું; “મને તો લાગેછ કે આપરે ખચ્ચીત છુટાઇ જાયશું.”

“આપરે આપરી હુશીયારીમાં રહીશું,” સર જુલ્યને ધીરજ મનાવી; “હું જેઓને ચોકસી આપવી છે તેઓને મોઢમમાં પુરતી ચોકસીની તાકીદ આપશ, ને તેજ બસ થશે. તમે કંઈખી જાણોછ એમ કોઇને જાણવા દેતા ના. હોપને તો તદનજ નહી. અને તો હીલડાને ખી અજાણીજ રાખજો.

તમે મારી આગળ વાત કરી ચુક્યા છો એ વાતનો સબુતો સારો બી તેને કાને જવા દેવો જોઈતો નથી.”

“તે કેમ ?”

“ગરીબો તરફ માયાળુ થવાના એના હેતવંતા વીચારોમાં એ છોકરી બાળે વખત ઘણી ભુલ કરવા જેવી હદ સુધી દોરવધને ખેંચી જાય છે,” સર જુલ્યને લગાર કરાજીથી કહ્યું, “હું એ પોરયાને અમારા પોતાના સંબંધમાં ખોલાસો કરીને નહીં કેહવા ચાહતો તો તે સાંભળવા મેળે એણે કેટલું બધું ટુંકી મારેલું છે ! વળી લેડી રીચમંડથી બી આપુને ઘણાજ ચેતીને ચાલવાનું છે. તે એ પોરયાના ભદ્રામાં એટલી બેવકુફ હદ સુધી ઉશ્કેરાઈ રહેલી છે કે એવી કોઈ વાત મરતાં માનવાની નથી, ને નકકી સાંખે ધરમાં ફેસાદ ને શીતનો થશે. આપુને તો એ બાંગરોને હવે ખુદ ચોરી કરતાં ખરડાયલા હાથો સાથેજ ઝીલી લેવા જોઈશે, ને ત્યારેજ બધા જાનશે !”

લેસ્ટર પોતે પણ અજ્ઞ થયો. હીન્ડાની પખીન તે તો આ બેરોનેટને પણ હોપની હીમાયતમાંજ વધતું આપું ખોલતો સાંભળવાની વકીથી આગે તરફ આવ્યો હતો, અને તેથી તેણે જ્યારે તેને એ પોરયાની વીરુધ્ધ જોયો ત્યારે તેના પેટમાં ટાઢક પડવા છતાં તે મનથી ઘણો અજ્ઞ થયો.

“કદાપી આપણી ભુલ બી હોય,” તે ચીખે થયો, “કદાપી આપરે એ છોકરાને કંઈ ઘેર ઇનસાફ બી કરતા હોઈએ ?”

“હું કાચે પાચે કામ લેતો નથી,” સર જુલ્યને શીકકું હસીને કહ્યું. “હું દુલ્લહ કે ઉતાવળો નથી, પણ હાલ

થોડુંક થયું મને એ પોરયાની હીલચાલને વાસતે શક પડીજ ચુકયોછ, તું વાત પેટમાં ઢાળી શકશે ?”

“એશક; એવું તે શું છે ?”

“પોલીસ તરફથી મને ખાનમી મળીછ કે એ પોરયાનો ખાપ એક પુરાણો ને ઝમીજ ચોર છે, ને પોલીસને સંદેહ છે કે એ પોરયો તે ખાપનો મળત્યો છે,” સર જીલ્લ્યને સમજાવ્યું “હમણાજ તે કેદથી છુટો થયોછ, ને છુટો થયા પછી તરત આએ તરફજ આવીને થોભેલો છે, ને એને મળતો ભેટતો રહેલો છે.”

“પણ એ છોકરો તો અત્રે મીંઠ બ્લેકની બલામણથી આવેલો છેજ ?”

“હા, પણ ક્રોડ કે ફોરજરી હોય તો ? સર જીલ્લ્યને ડહાપણ ડોળ્યું. “મેં તદ્દાસ કરાવી તો બ્લેક તો પોતાને વતન ગયો છે, ને એડરેસ કોઈ જાણતું નથી. એ બધું મને મજબુત શકમંદ કરેછ.”

“ખરેખર ત્યારે તો શકમંદ થવા જોગજ વાત છે,” લેસ્ટરે વધતી ચીંગારી મેલી. “મામલો ત્યારે તો મારા ધારવા કરતાં બી ઘણો વધારે ગંભીર છે.”

“તેની ચીંતા નથી; આપણે તેને પુગશું,” સર જીલ્લ્યને કહ્યું. “તું ફક્ત કોઈ આગળ તુરત વેળા કંઈજ ઓગતો ના ને હુશીયારીમાં રહેજે. આપણે એ બદમાશોને ફાવવા દઈશું નહીં.”

પ્રકરણ ૨૬ મું.

—:૦:—

વખત મધરાતનો હતો, ને હોપ ભર ઉંઘમાંથી કાંઈ ખખડાટ થવાથી ચમકાને જાગી ઉઠ્યો.

તે ઉઠીને બેઠો. તેની છાતી ધડક ધડક થતી હતી એ ડાઘનીંગ કેમ તરફ શી ગરબડ હતી ?

તે નારાંતથી આજે ઉંઘયોજ ન હતો, કમીના દીક બોલટનને તે બપોરે મળવા પછીથી તેના જીવને જરા જપ ન હતી. તે બીહીતોજ હતો કે તે નાલાયક “બાપ” પોતાના તેવાજ કોઈ બદમાસ ગોડ્યા કે સાથીઓ સાથે જરૂર આવ્યે તરફ જલદીજ હુમલો લાવવાનો ! અને તે ખ્યાલમાં હોવાના પરીણામથી હોપ કે કેમ પણ એટલું તો ખરું કે તેણે બાળુ માનાં ડાઘનીંગ હોલમાં અચ્ચુચ કાંઈ ગરબડ સાંભળીને તે ચમકા ઉઠ્યો.

તેણે કાન કરીને સાંભળ્યું.

ના—આ કાંઈ તેના મનનો ખ્યાલી ધખારો ન હતો તેણે વગર શકે તે તરફ ગરબડ સાંભળી—ચોરોની સંભાળ ભરી જાતની ગરબડ અને તે કુદકો મારી ઉઠ્યો ને બીજાણુ માંથી બહાર આવ્યો.

તેણે આંગપર એક ઓવરકોટ નાંખી લીધો, ને હાથમાં પીસ્તોલ લઈ તે ધીમેથી બારણું ઉંઘાડી બાહર પડ્યો. દીક બોલટન સાથની મીલાકાત પછી આવી કોઈ રાતની આફ-તની આગાહી માટે ચેતેલો ને બીહીધેલો રહી તેણે જરૂર પડે તો બપડી કરવાના એરાદાથી તેને તેજ દહાડે મજકુર પીસ્તોલ ખરીદી લીધી હતી.

બાહર ચાલમાં ચીકારે અંધારું હતું. બધા ઓરડાંઓનાં બારણાં બંધ હતાં. આખું ઘર નીંદ્રાવશ થયતું હતું, ને શ્વસન જેવી શાંતી ને ઉંડી યુપકી વચ્ચે તે ગમે એવાં સમાવીને કદમ ઉઠાવતો હતો છતાં તેના પગલાં એક ચોકકસ જાતના સનસારાનો અવાજ કર્યા વના રેહતાં ન હતાં.

તે આગળ વધ્યો.

ડાઇનીંગ રૂમ આગળ આવી લાગતાં તેણે પોતાની સઘળી ખુરી શીકરો ખરી પડેલી જોઇ તેણે તે બારણાના અંધારા ઓથામાં છુપાઇને માંજણું જોયું, અંદર ફક્ત ચોર ફાનસની એક બતીથી કામ લેવાતું હતું, ને લુચ્ચો બોલટન તેના એક ખુરા સાથી સંગાથે તે મોટા મહેલમાંથી ચોરેલાં રૂપાકામ ને સોનાકામની કીમતી જાણસોનો ઢગ વાળેલો એક મોટા કાથ-જામાં ઉતારતો અતી ઘણો રોકાણમાં પડેલો હતો !

તે અંદર ધસી ગયો, તે અંદર ધસી ગયો, ને છેક તે નાલાયક “બાપ”નાં મસ્તકમાં એ રીવોલ્વર ખોસી દીધી ત્યાં સુધી તો તે માંહેલાં એક બી ખુરાને તેમનું એ પાપભયુક્ત કર્તવ્ય પકડાઇ આવેલું હોવાનો ભય થયો ન હતો; અને તે ભય થતાં દીકનો પેલો હીચકારો સાથી તો એટલો તરખાથો કે સઘળું ત્યાંજ પડતું મેલી ટોપી લઇ બાજુમાંની બારી કુદાવી એકદમ એક લેહજામાં તીર થઇ ગયો.

બોલટન, પરંતુ એ ધસી આવનાર જેક હતો એમ જોતાં નફટાઇથી હાંત કાઢવા લાગ્યો.

“એકદમ અત્રેથી કાળું કરો,” હોપે ધીમે સહાદે તકાળો કર્યો.

“એ કહાં દમ કસવા આયો, પોર્યા ?” — દીક તુચ્છકાર

કર્યો. “તારી જાત ઓલાદ ભુલીજી જાયછ શું? ચાલ મુંગો મુંગો આંચે કાચળો ઉંચકીને બારી આગળ લઇ જવા મને હાથ આપ.”

“તમે એક કાલી કગરસખી અહીંથી ઉંચકીને સાથે લેઇ જવાની પેરવી કરો ને હું સોહોર કરી બધાંને જગાડશ,” હોપે ઠરાવથી કહ્યું.

“અને તું તારા પોતાના બાપને પકડાવી જેલમાં મોકલશે-એમ?”

“હા, તમે જેલમાંજ ભલા,” હોપે કડવાસથી કહ્યું.

“તમારા જેવા માટે છુટાપછું એક શ્રાપ છે.”

“ચાલ, ચાલ, હવે ઘણો ગાહ્યો ના થા,” તે લુચ્છાએ વાત હજી હસવામાં કાઢી નાખવાની પેરવી કરતાં કહ્યું; “જેઘંચે તો મને હાથ લાગ, ને નહી તો પાછો ગુપચુપ જઈને ઘોંટાઇ જા. હું મારું ફેડી લેવશ.”

“મેં કહ્યુંની જે હું તમોને અતરેથી એક કાલી કગરસખી નહીં લઇ જવા દેવશ?”

“સખખ?”

“સખખ કે હું સર બુદ્ધ્યનતું નીમક ખાઉંછ.” હોપે દમામથી સમજાવ્યું, “સર બુદ્ધ્યન પોતે ને આંચે ઘેરનાં નાધલાં મોટાં સરવે એટલાં ભલાં ને મારાપર એટલાં મહેરબાન છે કે છતો થઈને તેઓને લુટવા હું કદીથી તમને રજા આપી શકું નહીં. ને ખાતરી રાખજો કે તે લોક છે એટલાં મારાપર મહેરબાન નહીંથી હોતે તોથી હું તે લોકોનું નીમક ખાઉંચ તેટલાં વારતેથી તમોને એમજ રોકતે ને અટકાવતે; પણ હવે એ ખોટાં ટાંદલાંમાં વખત જાડેછ, કાઢી નાગી

ઉકશે ને આવી લાગશે. બેસો શું કહોજ? અહીંથી ચાલતી પકડવીજ કે નહીં?

“ને નહીં તો?”

“નહીં તો હું અખધડી સાહાદ મારીને સર બુદ્ધનને ને આખાં ઘરને જાગાડી મુકશ,” હોપે પાછું કહ્યું.

“ને તું બચવાનો છે કે? તું પગીથી અહીં ઠરી શકવાનો છે કે?” તે બદમાશે કપટથી કહ્યું: “પેલા એક ડોસાનુ ગજાયા ખીસું કાતરીને સોનાનું ઘડીઆળ તફડાવી લાગ્યો હતો તે યાદ છેની?”

હોપ માથાના ટાળક સુધી લજવાઈને લાલ થયો.

“હું તારાં ભક્ષામાં છેઉં” તે લુચ્છા એ પાછું કહ્યું. “બસ તું તારે ગુપચુપ અતરેથી ચાલ્યો જ ને તું ના કહેજ તો હું તુંને નહીં શતાવશ. મને આએ બોલ્ને બારી આગળ લઈ જવાને હાથખી ના આપ. હું તુંને મારી ચોરીમાં ભાગીદાર બનાવવા ચાહતોજ નથી. હું મારે માફ ફેાડી લેવશ, હવે તો બસ? વળો હું કસમ ખાઉંજ કે ફરી કદી હું આએ તરફ આવશ કે તને સતાવશ નહીં.”

હોપે અધીરી અદાથી જમીનપર પગ ડોક્યો.

“તમે તમારી ને મારી બેઉની ખરાબી કરશો,” તેણે ગુરસાથી બખાલ્યું. “હું તમોને કહી ચુકોચ કે હું તમોને અતરેથી એક તણખલુંખી લઈ જવા દેવાનો નથી. ને જો તમો બજાદજ થશો તો કોઈખી ભોગે—”

તે એક અજબ જેવો દેખાવ હતો. ચોરેલો ને જમા કરેલો તમામ અસખ્યાત ત્યાં બાલુમાંની ટેખલપર ઢગલો કરી મુકેલો હતો, જે માંહિલો કેટલોક કોથળામાં ભરેલો હતો, જે

દીકના પગ આગળનું ચોર ફાનસ એકજ સામ્રાજ્યને રોશન બનાવી આસપાસના અધારાને અધારાં કરતાં પણ વધારે બીહીક લાગે તેવું કદરબીલામણું કરતું હતું.

વળી એક બાબુ લુચ્છો દીક હતો, ને તેની પાસે હાથમાં રીવાલ્વર સાથે હોપ તકાળે કરતો ઉભો હતો.

પણ એ શું થયું? હોપ તો પહેલી એકાદ પણ કાંઈ સમજ્યોબી નહી, હોપ ઉપડું બોલતો હતો તેજ દરમ્યાન તે અધુરે છટકી ગયો. કેમજે તેનો “બાપ” દીક બોલતન એકદમ એક ઝટકે કુદકો મારી પેલીજ બારીથી જેમ તેનો હમશરીક નાહકો હતો તેમ શીકારી કુતરાની અદાથી તાબર-તોચ પોબારા કરી ગયો!

હોપની બારણા ભણી ખીક હતી એટલે તેણે જોયું નહી, કે જ્યારે બારણા સામું મોટું કરી ઉભેલા દીકે બે આસા-મીઓને બારણાના અધારા ઓથામાંથી અંદર આવતા આબાદ જોયા. તે ત્યારે મોહત ચેતી, સમો સમાત્રી, એકદમ તે સવેલા નહોતો ને બચી ગયો.

પરંતુ બીજી પણ ગરીબ હોપને તો તે બે માંહેલા એક આસામીએ અંદર ધસી જઈને ગલ્લચીમાંથી પકડ્યો.

“કમળત અમારી માયા મહેરબાનીનો આચ્છે બદલો?” તે ગલ્લચીમાંથી પકડનારે મોટા દમામવંતા ગુસ્સાથી બખાલ્યું; “આખરે તું તારી જાતપરજ ગયો ને તેં આગળ રહીને મારું ઘેર લુટાવ્યું? આવીજ તારી કેળવણી? હરામ છે તને!”

અને હોપે મોટા ગભરાટમાં જોયું કે તે એ રીતે અંદર ધસી આવનાર ને તેને ગલ્લચીમાંથી પકડી આ રવેસે સખતમાં સખત તાણાબણીથી ગુંગલાવનાર કાઢજ નહી પણ સર

જીવ્યન પોતે હતો !! તેની સાથે આવનાર, અવ્યત, પેલો તેનો પોતાનો “ હેટનો કટકો ” લોડ લેસ્ટર હતો.

હોપ ગભરાયો ને ફગવાયો. તે થયરી ગયો, ને તોતરો બોયરો થયો.

પ્રકરણ ૨૭ મું.

ગરીબ હોપ તોતરો બોયરો થયો તે ગભરાઈ અને ફગવાઈ ગયો. તે કે જેણે સર જીવ્યનને લુટાતા બચાવા આટલી હદ સુધી તનપર ખેડ્યું હતું તેનાપર ખુદ સર જીવ્યને, તેને ગળચીમાંથી પકડી, પોતાને લુટવાનો આરોપ લાગુ કર્યો ત્યારે તે ગરીબ છોકરાની દુઃખ દેહેસત અને ગભરાટથી ગોચા જળાંજ ખેંચાઈ ગઈ ને વાચા ગુમ થઈ ગઈ.

પણ તેને તરતજ પછી સ્વમાનનું ભાન થયું, અને ત્યારે આ કીસમે પોતાને અપમાન થવાથી ધણું દુઃખ પામતાં તે છોકરાએ મગફરીથી સર ઉપર ખેંચી પુછ્યું, “ આપ સાહેબ શું મને ચોર ઠરાવો છો ? ”

“ તું ચોર ને તારો બાપ ચોર ! ” સર જીવ્યને ધણા ગુસ્સાથી બખાલ્યું “ વળી તું નામુકર જવાની હજી સરકશી કરેછ, આએ રીતે તને લગોલગ ખરડાયલા હાથો સાથે અમોએ પકડવા છતાં ? મોટી શરમની વાત છે ! કેહે-બોલ, હમણાં અહીંથી અમોને અત્રે આવતા નોંધ આએ બારીએથી કુદી ગયો તે કાણુ કમળન હતો ? તે પેલો તારો ડામીજ બાપજ હતો કે કોઈ બીજો ? ”

“તે હું તમો સાહેબને કેહવા સાફ ના પાડું છું.” હોપ ઉસ્કેરાધને ગુસ્સાથી હવે માથું ફેરવી કહ્યું. “હું એટલુંજ કેહું છું કે મારો જન જતો તો બલાસર પણ તમારે ત્યાંની એક કાલી કગરસની બી હું અતરેથી ચોરી થઈ જવા દેતો નહીં.”

સર જુલ્યન તુચ્છકારતું હસ્યો.

“તું મને નહીં કેહશે કે તે કોણ હતો તો પોલીસને તો સો સલામ કરીને કેહશે?” તેણે કહ્યું; ‘આલ મારી સાથે પોલીસ આવે તાંહાં તક મારે તુને અતરેજ પહરેજ કરવો બોધશે.”

“મને કોઈ વાંધો નથી,” હોપે તાબેદારીથી કહ્યું—ને તે તરત તેની પુઠે આલ્યો.

“લેસ્ટર,” સર જુલ્યને જતાં જતાં જરા થોભાને તે જવાનને કહ્યું, “મહેરબાની કરી ચંગ વગાડો ને બટલરને જગાડો; તેને કહો કે આએ બધું સોના ને ચાંદી કામ ગણી મોજીને પાછું ઠાવું સ્વાધીન લે ને કાંઈ ઘટતું કે એણું થતું હોય તો તાબડતોબ મને બબર આપે.”—અને હોપ તરફ ફરીને—આલરે!”

તેણે એ પછી હોપને લઈ જઈને સામન ભરવાનાં બંધાર ગોઠાઉનનાં બંધ કીધો, ને પોતાને હાથે તેનાં બાહેરનાં એકપુરાં બારણાંને તાણું મારી ચાવી પાતાને સ્વાધીન લીધી.—ચંડાળ દીક બોલટન! તે મહાપાપીની માફ પાપી ઉમીદ એ રીતે અહીં સુધી તો ફલીભુત થઈ કે આપે ખુદ પોતાના બેટાને ચોરગણ્યો ને પોતે પોતાને હાથે તેના ઉપર કેદખાનાંના અલગરાપ ચહાડ્યા!!

ખીજી સહવારે તો આખાં ધરમાંજ માંત્ર નહીં પણ આખાં ગામમાં રાતરે સંર જીવ્યનના મહેલમાં ઘાડ પડવાનો સહરાગતી હોકારો થઈ રહ્યો. જાણે જાણે મોંઢને જાણ વાત જનરી થઈ. લોકને કાંઈ પુછવું પડે? એક તેજાખું જગાડવા તેમને કાંઈ બાંધવું મલત્રાનીજ ખોટી હોય છે. તેઓએ એકના ચાર કર્યા, જંરા વારમાં તો સહરાગતી રીપોટથી આખું રીચમંડ ભભરી નીકળ્યું.

અજળત ચોરીનાં હેડાણમાં હોપનુંજ નામ ઇચ્છોક બોલાવું રહ્યું, તે માસ્તર થઈને દગાથી એ તરફ નોકરીનાં નીમીત્તથી આવેલો “સોદામણો જવાન” કોઈ ચોરનો છોકરો હતો, ને પોતાના બાપને તેના દોજખી મલત્રાઓ સાથે તાગડો રચીને સર જીવ્યનનું ઘર લુટતાં ઝીલાઈ ગયો એ પોકાર ધરે ધર ચાલુ થઈ ગયો.

મગર ખીજી સહવારે સુંદર હીલ્ડા સર જીવ્યનને સોહો-ધતી મલત્રા આવી. તેના હોથ શીકકા થયલા હતા ને અસહ્ય લાગણીઓ હેઠળ દીસતી રીતે ધુજતા હતા તે ગરીબ ભલી છોડી પેલા મુઢ્ઢીસ માસ્તર માટે જોરાવર દયાની લાગણી ધરાવી અતી ઘણી ઉસ્કેરાઈ ગઈ હતી. તેણીએ એ ચોરીમાં હોપ શામીલ હોવાનું સાંભળતાં સાથે માથું ફફડાવી તે વાત માનવા મોટા તુંજડારને શાંત વીવેકથી ના પાડી હતી.

સર જીવ્યન વીચારવંત અદાઓએ અદળ વાલી, સગડી આગલ તાપણું કરતો ડરાઈગમાં તે વખતે ઉભો હતો, અને હીલ્ડા તેને જોતાં સાથે સીધી તેના કને ચાલી ગઈ.

“ઓ સર જીવ્યન, શું તમે પોતેખી ખરેખર મીઠ

હોપને તકસીરવાર ધારોજ?” તેણીએ નીર્દોશ કાકલુદી સાથે તદન દયામણા અવાજ કરી પુછ્યું.

“ મારી વાહલી દીકરી, તું એ વાતની વચમાં ના બોલ ! તું નહીં સમજે, ” સર જીવ્યને માયાથી જવાબ કર્યો.

“ પણ તે બનેજ નહીં; હું એ માનુંજ નહીં, ” તે બજીદ થઇ. “ આવો અસીલ આવો દેખીતો ઉમરાવ જવાન એવું નીચ કામ કરેજ કેમ ? ”

સર જીવ્યન હસ્યો.

“ તું જાણેજ, છોકરી, એ કીયા ઉમરાવનો બેટો છે તે ? ” તેણે હસીને કહ્યું, “ એ એક કામીજ ચોરનોજ જણેતો દીકરો છે !

‘ હોયખી-તોખી એ પોતે તો ગ્રહસ્થ છે ? એ તો ચોર નથી ? ઓ, બાપનાં પાપનો બોજ તેનાં નીર્દોષ અચ્ચાંપર શું કરવા ઉતરવો જ્ઞેઇએ ? ’

“ તું ચેરી છોકરી થઇ જેઇજ, ” સર જીવ્યને નરમાસ ભર્યા ટપકાથી કહ્યું, “ તુને શું એ પોર્યા સાથ નીસપત છે ? તું કાંઇ અમથી બલાપાથી અરધી થતી હોશે ?

“ ઓ ભલા સર જીવ્યન, તમે આવા નરમ દીલના ને હંમેશના ભલા છેઓ, ને કેમ એ બેહુદી વાત માની શકાય ? કાંએ તમે ગરીબ છોકરાને કેદમાં મોકલવા તખ્યાર થઇ ગીયાજ ? ” તેણીએ તકરાર ઉઠાવી.

“ પણ તું ત્યારે કહેવા શું માંગેજ, હીદડા ? ”

“ કે એને છોડી મુકા. ”

“ સખ્ય ? ”

“ એ ચોર હોયજ નહીં ! એ ચોર છેજ નહીં ! ”

“ ને એમ માનવાના તારી પાસ પુરાવા શું છે? તું શાપરથી એમ માને છે?”

“ એની મનોવૃત્તિ એને સાથની વાતચીતમાં મેં ઘણી જોયલી છે, ને તે પરથી હું ખાત્રીપૂર્વક માનું છું ને જાણું છું કે એવું ગલીચ કામ એ ગરીબ છોકરો કદી કરેજ નહીં.”

સર જીલ્લેને ખભાં ચઢાવ્યાં.

“ એમ મનોવૃત્તિ પરથી ચોર પારખીને સજા કરવા કે છોડી મુકવા સરકાર જો તું ન્યાયધીસ ઠરાવે, જીલ્લામાય તો આખી દુન્યાના ચોરો પોતાનો ઇનસાફ તારી પાસેજ લાવવાની અરજી આપે,” સર જીલ્લેને કહ્યું, “ ને અહીં કોઈ સર જીલ્લેનનો એ રીમાક સાંભળી શું દેતે મોટેથી હસ્યું એટલે હીલ્ડાએ સ્વભાવીક તાજીખીમાં માથું ફેરવી જોયું તો તે પેલો કપડી લોડ લેસ્ટર હતો !

જેમ્સખી એક પાસે એક ટેબલ આગળ ઉભેલો તેના બાપ જોડેની હીલ્ડાની ઉપલી ટપાટખી સંભળાવતો હતો, પણ તેની આંખમાં દયા વંચાતી હતી, જ્યારે મતલબ્યો લેસ્ટરનીજ આંખમાં કીનોને કીનાએ મેળવેલી ફતેહ વાંચી લઈ શકાતી હતી.

તે ઘણી પશેમાન થઈ! તે માથાના ટાલક સુધી લાલ થઈ. એક એવા જવાનના બચાવને હીમાયતમાં તે ખાનદાની અબળા લડવા ત્રકળી પડી હતી તેની રખે કોઈ જુરી મતલબ ઉઠાડે તે તેણીની પવીત્ર લાગણીઓને માટે કાંઈ અપજર્યું. માની લીએ તે શીકરથી તે લલી બાળા બીહીધી.

તેણીને તે દહાડે નાસ્તો જરા થઈને ભાવ્યો નહીં. બધાં

તેની સાથે ગુસ્સે થયાં, ને એમ “સેન્ટીમેન્ટલ” થવા માટે તેને હસવા લાગ્યાં, પણ તે ખાઇ શકી નહીં.

તેજ નહીં—એક બીજું આસામી પણ એક ભુકલો વટીક નાસ્તાની ટેબલપર ગળે ઉતારી શક્યું નહીં, તે વાંચનારને કહેવાની અગત રહેતી નથી કે તે લેડી બુદ્ધ્યન હતી. તેખી આ માઠા સમાચાર સાંભળીને હબતી ગઇ હતી, ને “હોયજ નહીં” ને “બનેજ નહીં”ની મજબુત બેંશ લઇ બેઠી હતી,

તે પણ ખાઇ શકી નહીં સર બુદ્ધ્યનને ગુસ્સાથી ડોળા ધુરકતો જોઇ તેણીએ તેને ધાકે ખાવાની કોશિશ કરી ખરી, પણ તે નવાલો તેનાં મોઢાંમાં દુઓ વળ્યો, તે ગળામાંથી હેડે ઉતરી શક્યો નહીં, કે જ્યારે તે માતા પોતે પોતાને એ લાગણીની અસરને કારણુ સમજાવવાને કેવળ અશક્ત હતી!!

—:૦:—

પ્રકરણ ૨૮ મું.

—:૦:—

તે દહાડો “રીચમંડ વીલાનો” મેહેલ માટે ઘણો કંગાળ પુરવાર થયો. સરને લેડી બુદ્ધ્યનનું કરચલું—રીચમંડ વીલાનો વારસ ધ્રુમ થયો હતો તે દહાડાના જોવાજ બધાને તે અજબ જેવી કીસમે એક સીદા શોકાતુર ને અકારો દહાડો લાગ્યો.

હોપને સુકકું પાકકું ખાવાનું તેના કેદના ચોરડામાં સર બુદ્ધ્યનના હુકમથી મોકલવામાં આવ્યું, પણ કશાંને આંગળીથી લગાડવા તેણે સાફ ના કરી.

પોલીસ હજી આવી ન હતી ને એ દેરીનો બાએસ બધાં સમજી શકતાં ન હતાં. સર જીલ્લન પોતે હીલ્ડા જોડેની તે સહવારની વાતચીત પછી બધતો ઉદાસ, વધતો ચુપ, વધતો ખીજવાયલો થઈ ગયો હતો. તે બધો વખત પોતાની લાય-એરી રૂમમાં બાઈલું બંધ કરીને લરાઈ રહ્યો, ને ફક્ત લેસ્ટરને કાંઈ લાંખી મસલત વાસ્તે પોતાની કને બોલાવીને તે તેના જોડે ઘણો વખત સુધી કાંઈ વાતચીતમાં રોકાઈ રહ્યો.

છેક બપોરે એક શપ્ત સર જીલ્લનને પુછતો મલવા આવ્યો. તેણે પોતાનું નામ ઘણી હીંમત સાથે ને દમામથી મી. રીગઉડ કરીને આપ્યું.

બટલરને આ માણસ, કાંઈ કંગાળ દેખાવના રખડેલ જેવો, ગમ્યો નહી, ને પોતાના શેઠ આગળ તેનું નામ લઈ જતાં તે જરા ખંચાયો; પણ પેલાએ ધરવટના કાંઈ એવા તો દેખાવથી પોતાનું એ નામ આપ્યું કે તે તેને અંદર લઈ જવા વગર આધુજ નહી. ને તેને મોટા ડાઈંગ રૂમમાં બેસાડીને સર જીલ્લનને તેનું નામ લઈ સોહોધતો ગયો.

સર જીલ્લન તે હતો ત્યાં આવ્યો. તે ગંભીર ને ગુસ્સામાં હતો.

“કાણુને પુછોછ !” તેને બેસવા કહયા વગર, તે બેરા-નેટ પોતે પણ બેસ્યા વના, દમામથી પુછ્યું.

“તમોને.”

“તમે કાણુ છઓ !”

“મી. રીગઉડ.”

“શું કહેવા માંગોછ !”

“હું ગઇ રાતરે તમારે ત્યાં ઐક હીમતભરી ચોરીની કાશેશ થઇ તે સંબંધમાં થોડોક ખુલાસો કરવા માંગુંછ,” પેલાએ કહ્યું. “જે છોકરો ચોરીમાં પકડાયો છે તે—”

“જરા સખર,” સર જુલ્યને કહ્યું: “તેને લગતી વાત છે ત્યારે તો હું તેની રૂબરૂ સાંભળશ.”—અને ચંગ વગાડતાં જે નોકર આવ્યા તેને હુકમ આપ્યો, “પોલીસને કહે કે જરા હોપને આએ તરફ લઇ આવે.”

અને એ રીતે હોપને તેડવા આદમી ગયું ને સર જુલ્યન અને રીગઉડ એકમેકને દીકતા જરાવાર ચુપ હતા તેટલાં એ સાહુકાર રીગઉડ સાથે આપણે પેહલાં વાંચનારાં—ઓની ઓળખાણ કરાવી લઇએ. તે વાંચનારને અગ્નિયો નથી. તે કાઠજ નહીં પણ નેક નામદાર પેટ્રો દીક બોલટન હતો. તે ચોક્કી કરતો એ તરફ થાબ્યો હતો, ને હવે હોપને લઈ જવા પોલીસ આવી હતી તે તક જોઇ ફટકો મારવા ને પોતાનાં ગલીય વેરના સધ્યારાની મોજ ભોગવી લેવા હાલમાં અતરે પ્રસંગોપાત હાજર થયો હતો.

અને તેવામાં હોપને તેઓ હતા ત્યાં લાવવામાં આવ્યો કેવોક જોખમભર્યો આરોપી હોય તેમ તેના બંને હાથ પર એકેક પોલીસ કોનસ્ટેબલ ચાલતો હતો !

પણ વળી તે એકલોજ ન આવ્યો. જેમ્સ અને લેસ્ટર પણ એ શી નવી ગરબડ હતી તે જોવા પુઠે ધસડાઇ આવ્યા, અને—વધારામાં—લડી હીલડા પણ.

પણ તે સર જુલ્યનને ગમ્યું નહીં. તે ગુસ્સે થયો. આ છોકરીએ, છોકરીની જાત થઇને, એટલાં માયાં શું કામ મારવાં જોઇએ !

“મીસ રાજવાર, આએ દુઃખભરેલી બાળકમાં તમારી હાજરી-” તે બેરોનેટ કહેવા ગયો.

“મને માફ કરો સર બુલ્બન, અને એક મેહેરબાની તરીકે મને હાજર રહેવા દેઓ,” તે દયાની દેવીએ દુખી દેમાગે માથું ફેરવી માંગી લીધું “હું ફક્ત મારી હાજરીની મુંગી દીલસોજીથી ગરીબ મીઠા હોપને સમજાવવા ને તે બહેર કરવા માંગું છું કે ગમે તે થતાં હું પોતે તો તેવણને તદ્દન બેગુનાહ માનુછ-પછી પોલીસ ને બીજાં બધાં ગમે તે ધારે ને માને ! હું એવણને અપરાધી કદીમી માની શકવાનીજ નથી.”

હોપે એ સાંભળતાં તરત ઉંચી નજર કરી તેના ભણી બેયું તે ચેહરામાં લાલ થઇ ગયો, અને તેની આંખમાં હેસાનના દરયાવો ઉભાતા સ્પષ્ટ દેખાતા હતા આ છોકરી હતી કે શીરેસ્તો ! તે વગર શકે એક અશોધની મુરતી-એક શીરેસ્તોજ હતી !

સર બુલ્બન વટીક તેણીના એ ઘણા હીંમતવાન જવાબથી હેરત અને છક થયો, અને તેણીની સાથે વધારે તકરાર ન કરતાં તે હવે એકદમ પાછો પેલા લુચ્છા ભણી ફર્યો. “હવે તમોને ત્યારે આએ છોકરા વીશે જે કાંઈ મને કહેવું હોય તે પોલીસની અને એ પોરવાની પોતાની રૂબરૂ કહી સંભળાવો,” તેણે હુકમ આપ્યો.

“ત્યારે મારે એટલુંજ કહેવું છે,” તે હડહડતા બદમાસે જરાખી ખંચાયા વગર સચ્ચાઈના ભારથી કહેયું, “કે ગઈ રાતની ચોરીમાં મારો હાથ ને શામીલગીરી હતી એ વાત તદ્દન ખરી છે, પણ અમોને લલચાવનાર અને ઘરમાં

દાખલ કરનાર એ પોરથો પોતેજ છે. બલે પોલીસ જોઈએ તો મને બી ગીરફતાર કરે.”

અલખત પોલીસે એ બલાં કામમાં દીલ કરી નહીં. તે એ પોલીસમેનમાંના એકે જઈને તાગરતોળ તેનાં ખભાંપર હાથ મેલ્યો, ને તે કપડી બદમાશ જ્યારે એવડી મોજની નફ્ટાઈથી હસ્યો. હોપ બીચારો, કશું બોલ્યો નહીં અને ખામોશ ઉભો.

“પણુ ગ્રહસ્થો હું જો એમ મારો અપરાધ કબુલ કરીને આએ છોકરા સાથે જેલમાં જવા તક્યાર થયોછ તો તે કાંઈ મતલબ વગર કરતો નથી !” તેણે આગલ કહ્યું.

“શું મતલબ છે તહારી ?” સર જુલ્યન નેણ જમાવી પુછ્યું. “તેં અત્યાર સુધી જે કહ્યું છે તેમાં અમારે વાસ્તે નવું કંઈજ નથી. અમો સઉ સારી રીતે જાણ્યેછ કે તમો એઉ મલત્યાઓ છેઓ, ને આએ તહારોજ છોકરો છે.”

“ને તેજ તો મળહ છે, સર જુલ્યન !” દીક બોલટને સાંભળીને કંપારી છુટે તેજ કીસમે હસીને કહ્યું. એ મારો દીકરો છેજ નહીં. ખરેખર તો સર જુલ્યન બેરોનેટ એ તમારો પોતાનો જણેતો દીકરો છે !”

“હે” સર જુલ્યન શીવાય બધાંએ એકજ દમમાં સાથે પુકાયું.

“તમો બધાં એ લુચ્છાના બહેકાવાથી બની જાઓ તો બલે,” તે બેરોનેટે મોટા તુચ્છકારથી કહ્યું, “પણુ મને એ ધુતી કે છેતરી શકવાનો નથી. આએ પોરથામાં મારા કુટુંબનું કાંઈક મળતાપણું હોવાની જે પુશ્તક ગડબડ મારે

તાહાં ચાલી રેહી હતી તેનો લાભ લઇ બધાં એ મસે આસાન છટકી જવાના આવે પેનરા છે તે હું દીવાપેરે ખુલ્લું જોઇ શકું છું.”

“ધીરે, સર જીવન, ધીરે!” લુચ્છા દીકે ગમ્મત પામીને કહ્યું. એટલા ઉતાવલા થઇ જે તે બકી ના જાઓ. હું કસમપુર્વક કેહુંચ કે આવે તમારો પોતાનો બેટો ને રીચમંડ વીલાના મહેલનો ખરો વારસ છે.”

“તે તો નદીમાં દુબીને મરી ગયો,” સર જીવનને હજી તુમાબથી ટકકર ઝીલી; તે મરી ગયો ત્યારે છેક દુધમળ બાળક હતો.”

“અને તેજ આવે છોકરો છે,” બોલટન હજી બજીદ થયો; “તે દુબી ગયોજ નથી. તેને દુઆડવા હું નદીપર લઇ ગયો હતો એ વાત ખરી છે, પણ તેને દુઆડવાને બદલે મેં મારે ઘેર લઇ જઇ ઉધાર્યો ને પાલ્યો.”

“ને તેની પુરવારી?”

“આવે તે વખતનો એના આંગપરનો ફરાક અને તમારાં ધડીઆળનો છોડો !—” અને એમ કહેતાં તેણે એક પારસલ છોડી તે વસ્તુઓ બતાવી, જે જોતાં સાથ સર જીવન નની છાતી બેસી ગઇ.

બધાં થસજ થઇ ગયાં. યા પરવરદેગાર ત્યારે શું એવા ખાનદાની આપતો બેટો એક ચોર? ત્યારે શું સર જીવન આગળ રહીને પોતે પોતાના જણેતા બેટાનેજ જોઇ ખાનામાં હડસેલી આપતો હતો? ગળબ થયો !

પ્રકરણ ૨૯ સું.

—:૦:—

બધાં ઠસ થઇ ગયાં. લોટ' લેસ્ટર વટીક ઝંખવાણો પડ્યો. હીલ્ડાના નેકીભર્યા અનુમાન જેટલી હદ સુધી ખરાં પડ્યાં હતાં તે નેછને તે પોરયો દંગ થઇ ગયો ને પોતે તેની વીરૂધ્ધ મત આપી તથા કાન લઇને કેટલી હદ સુધી કાચું કાપેલું નેછ તે મોટો પશચાતાપ કરી ખરા દીલથી પશેમાન થયો.

સર જીલ્લન બહુજ દુઃખ પામ્યો હોય એમ લાગ્યું. તેની પાકજાદ પરણેતર એલસીની પોતાના બચ્ચાંનાં સંબંધની લાગણી તેના પોતાના કરતાં કેટલી વધારે હદ સુધીની તેજ હોવી નેછએ તે હવેજ તે બેવડી ખાતરીથી નેછ શક્યો, તે સર્વદા એકજ જાદ પકડી બેઠેલી હતી કે 'હું' મરશ તે આગમ્ય મારો ગુમ થયેલો બેટો જરૂર મને કોઇ એતેકાકથી મળશે, તે મરી ગીયોજ નથી.'—વળી આ છોકરો આવ્યો ત્યારે ગોયા તેને માર મારીને તેના કને તેના વરે ને લોકાએ અંકે કરાવ્યો કે એ તેનો છોકરો હતોજ નહીં, ને ત્યારે સીફ્ ફરજ્યાત તેને મંજુર કરવી પડી, જ્યારે કે તેણીનું પાક હરદય તો અંદરખાનેથી તેને હરહંમેસ ખાનગીમાં ચીસ પાડી કહેતું હતું કે એ છોકરો તેણીનું પોતાનુંજ લોહી અને ઉસમાં હતો!

સારાં નસીબે તે બાનું આ બધા ખુલાસા થયા ને હોપ રીચમંડ વીલાનો વારસ પુરવાર થયો ત્યારે તે ડાઇનીંગ રૂમમાં હતી નહીં તો ધણોક બીગાડ થતે. હોપને ચોર તરીકે પોલીસ

પકડી જવા આવી તેટલું વઢીક તે બાપડી ખમી શકી નહી. તે પણુ આ જવાનને નીરદોશ માનતી હતી—ભલી હીલ્ડા જેટલીજ તે પણુ ખાતરી પુર્વક હતી, અને તેટલા માટે પોતાના ખાવંદને આ પાછલી જાંદગીમાં જે ગેર ધનસાફ સુજતો હતો તેથી તે તેના સાથે ધણી ખફા થઇ. અને ખાનગીમાં તે ગરીબ છોકરા વાસ્તે એકલી એકલી ગમનાં આંસુ રડવા ને તેને ચોક્કામાં લઇ જવામાં આવે તે જોવામાંજ નહી આવે તે હેતુથી તે અસીલ અળગા એકદમ પોતાના ઓરડાનાં એકાંત માં બારણાં અંદરથી બંધ કરી બેઠી હતી.

સર જીલ્લન ધણું દુખ પામ્યો. તે વધતું દુખ એમ પામ્યો કે તેનો જણોતો બેટો પચીસ વરસની એક આખા જમાના જેવી મુદતે પાછો મલ્યો ત્યારે આવા અપ-જશને અપકીરતી વચ્ચે મલ્યો ! તે શું તેને તદ્દન ખરાં જીગરથી હજી તક તકસીરવાર માનતો હતો કે એ જવાનને પોતાના ફરજાંદ તરીકે સ્વીકાર કરવાને પણુ તે જાહેરમાં એ કીસમ લજવાતો અને કમકમતો નજરે આવતો હતો ?

“હું હવે માનું છું કે એ મારો છોકરો છે,” પેલા બધા બેતકરાર પુરાવા જોઇ પોતાની સંપુર્ણ રવેસે ખાતરી કીધા બાદ સર જીલ્લને બોલટન લણી ફરીને કહ્યું કે જ્યારે તેના અવાજમાં ઉંડી ગમખારી હતી—“પણુ હું સમજી નથી શકતો કે મારો એમ નાસ સોહોધવામાં ને મારાં બચ્ચાંપર એમ જીલમ ગુજરવાને તને શું કારણ મળેલું હોવું જોઇએ ?”

“કારણ ?” પેલાએ સાંભળતાં બીહીક લાગે તે રવેસે હસીને કહ્યું; “કારણ યાદ નહી આવતું ? યાદ કરો આજ કાલની વાત નથી. થોડાને ધણુ પચીસ વરસની વાત છે કે

જ્યારે તમે ને હું એઉ જવાન હતા. તમે તો તે વખતે આએ તમારાજ દીકરાની ઉમરના એક છોકરા હતા.”

“ખુલાસો કર!” એક કાન્સટેબલે તેને એમ ગોલ ને ગોલ બકવાત કરતો જોઈ ધીરજ ખોલી દમ પુકાયું. બધાંજ તેના જવાબ માટે આતુર થઈ ગયાં હતાં.

“મેં તમોને ત્રેનમાં લુટયા તે વાસતે તમે મને ઓળખીને જોટલી સખત સખ કરાવી હતી તે તમોને યાદ આવી શકેછ?” પેલાએ કાન્સટેબલપર જરાખી ધ્યાન આપ્યા વના કહયું “તમે મને ઓળખી આપવા પોલીસ ચોકીપર આવ્યા હતા, અને ત્યારે છુટો થતાં સાથે તમારી ખજર લેવા બલકે તમારાપર કીનો લેવા મેં કસમ લીધા હતા.”

“હા—” સર જુલ્યને વરસો બાદ તે દહાડો ને તે વાત પાછી યાદ થતાં તેણે પુકાયું.

“અને મેં મારા કસમ અદા કીધા,” કમીના બોલતને જારી રાખ્યું. “કેદથી છુટતાં સાથે હું આએ તરફ આવ્યો, ને નસીબે મને ઘણી ચારી આપી. એની આયા એને એકલો મુકી એક ઘરડી અબલા સાથે દરવાજાપર ગઈ, કે મેં એને તરત હાથમાં ઉંચકી લીધો. તે વખતે એ ઉંઘાયેલો હતો તે વધતું સારું થયું; કેમ જે એ રડ્યો નહીં ને એને ઉંચકી જવાનાં મારાં કામમાં મને તેથી વધતી સવળતા મળી ગઈ.

હું એને નદીપર લઈ ગયો. ખરેખર તો અવલમાં એને નદીમાં ડુબાડી મારી નાંખવાનોજ મારો કસદ હતો, પણ પછીથી અચ્ચુચ મને એક ખીજોજ ખ્યાલ થયો; એને ઉંચકી લઈ જઈ મારાજ ધંધામાં નાખવો ને એ જરા મોટો થાય ને એની પાસે તમારુંજ ઘર ફગાવી તમારેજ હાથે એને

જેલખાને મોકલવો એ મને ઠીક લાગ્યું. એક એવો મીઠો કીનો થઈ પડે કે જેના સુખની હદજ રહી ન શકે; ને તેથી તે અરમાનથી આવે મોટો જોખમ મેં ઉઠાવ્યો. અલખત મારું ઘરે રહેવાના કરતાં જેલમાં રહેવાનુંજ વધારે થતું હોવાથી એ વાત બધી ઢીલમાં પડી, ને એ તે દુઃસ્થાનની વચમાં જો કે શીખી કેલવાઇને કંદ થયો, તો ખી આજે આટલે મોડેથી ખી મારો તે માનીતો અરમાન બર આવ્યો, ને આહા-હું કેવો ખુશી છઉં!”

“તું જુઠો છે. તું સદંતર જુઠો છે,” હોપે હયાં તેને મારવા ધસવાના અનુનથી કહ્યું. “સર જુદ્યન-પીતાજી હું તદન બેચુન્હા છઉં, હું અત્યાર તુલક એને મારો બાપ જાણતો હતો વાસ્તે એને બચાવી લેવાને ખાતરજ ફરજયાત ચુપ હતો.”

સર જુદ્યને હેતની એક ખી લાગણી બતાવી નહી.

તે બેવકુફ બેરોનેટ હજી ખી પોતાનાં મનથી તેને ચોર માનતો નજરે આવતો હતો અને તેથી તેનાપર તેને એવા સંજોગમાં હેત કશું આવ્યું નહી. જે એક હીણી સરજતથી એવાં હીણ પડ્યાં લોકોના સહવાસમાં ઉધરેલો ને આખી જીંદગી એ જાતનાં હલકતો વચ્ચે ગુજરી આવેલો તે ચોર નહીં હોય એ વાત તે કેમ માની શકે!

“કમજાંત, તેં મારો નાશ કીધો,” તેણે હોપપર ધ્યાન આપવા વના બોલટનપર દાંત પીસીને ખરાં ઢીલની ખફગીથી કહ્યું, “તારું વેર ધણુંજ જથ્થુન છે. મગર ખેર,” તે પોલીસ તરફ ફરીને વધાર્યું, “ગૃહસ્થો, એ છોકરાને મુકી દેઓ. હું વાંક હવે ઝોના સામે પ્રેસ કરવા ચાહતો નથી.”

“અલખત નહી, હી-હી-હી!” એવટને ધણી રમુજ પામીને કહયું. “હવે કીએ નાકે પ્રેસ કરો! હવે તો પોલીસને એક મોટી રકમનું ભજન કરીને બી એને છોડાવી મુકશેજ તો! પણ આએ જે થયું છે તેટલીજ એમજાતની કંઈ કમ નથી, ને મારું વેર પુરેપુરું વળ્યું! એવો એક રસ્તેનો રખડેલ, ગટરગટરની ગત્તીમાં રમીને ઉઘરેલો ને વળી ચોર દીકરો તે આએ રીચમંડ વીલાનો વારસ એ ખ્યાલજ તમેને હંમેશ હરખાવતો રહેશે!”

“પપા.” હયાં હોપે પાછું કહયું, “તમેને પપા પુકારવાની મારી નખળાઈ મને માફ કરજો તમે મારાં નીરપરાધીપણામાં મુતલગ માનતા દેખાતા નથી, ને હું તમેને ત્યારે મને દીકરા તરીકે કશુંજ રાખવાની નામોશીમાં નાખવા ચાહતો નથી. હું રજા માંગુજ, મને અત્રેથી જવા દેઓ.” અને તે ધણાજ દર્દમંદ દીડે હયાંથી જતો રહેવા પાછો ફર્યો.

હયાં જેમ્સ કુટીને વચ્ચે આવ્યો, ને તેણે પોતાના વડા ભાઈનો હાથ ધણાજ હેતની મજથુતીથી પોતાના હાથમાં મજથુત પકડી તેને થોળાડ્યો.

“ઓ પપા, મને માફ કરજો, પણ તમે ઘેઝા તો નથી થયા?” તેણે પુકાર્યું; “શું તમે એને જવા દેશો?”

“જેમ્સ, મારા ભાઈ,” હોપે લાગણીથી હવે રડી દેતાં કહયું, “મને જવા દે, મને છોડી દે, આએ એમજાતી પછી મારું અત્રે રહેવાનું નામુનાસેજ છે, મારી હીણી સરજતે વરસોના વરસો મારા જન્મ પછીથી તમેથી અલગ ગુજરવાની મને ફરજ પાડી છે તો હવે જે ગુજરશે ને થશે તેમાં નવું કંઈજ થવાનું નથી. રીચમંડ વીલાનો વારસ વરસોનો હકદાર તુજ છે, ને તુંજ રહેવો જોઈએ.”

“સર જીવ્ય,” હવે ટોડ લેસ્ટર વચ્ચે પુરાયો, “આએ ધણુંજ અણધટું થાયછ. આએ જવાનને હવે હુંખી ખરાં મને નીર્દોશ માનુંછ. મેં એને શરમભરેલી હદ સુધીના ગેર-ધનસાફી કીધાછ, ને હું શરમીદો થઇ એની ને મીસ હીલ્ડાની દરગુજર ચાહુંછ. એ જવા દેવા જેવો દીકરોજ નથી. આવી ગલીચીમાં ઉધરવા છતાં એ એક હીરાની ઝલેહથી સમજતો થતાં સાથે તેઓથા અલગ થયો, ને પોતે શીખી કેળવાઇને પાહવરદો થયો તેજ શું ખતાવેછ? એણે પોતાને એક પેહ-લવાન પુરવાર કરી આપ્યોછ ને તમારો ખરો વારસ એજ થવો ને ઠરવો જોઇશે ”

હોપપર આથી ઘણી અસર થઇ, ને અત્યાર તક આ એ જે હરીફા હતા તે તરત દોસ્ત થયા, તેણે (હોપે) તેનો હાથ હેસાનથી દાખ્યો તે આદમી અત્યાર સુધી ધણો ખુરો સમજતો હતો, પણ તેનાં દીલમાંની પ્રમાણીક લાગણીએ! એકદમ ઉભરી આવતાં તેનો ભલો ખવાસ પાછો પ્રગટ પડ્યો, ને તેણે તેની અસર હેઠળ આયંદા ગરીબ હોપને જે ધનસાફ આપ્યો તેથી તે ગરીબ જવાનનાં મનનું એકદમ ને ઘણી મોટી હદ સુધી સમાધાન થયું.

પ્રકરણ ૩૦ મું.

—:૦:—

ખધાની છાતી ભરાઇ આવી. ધણાં ખરાની આખમાં આંસુ હતાં. ખધાને સર જીવ્યનપર ગુસ્સો આવતો હતો કે તે કેમ એટલો ગેરધનસાફી ને ઠંડો થઇ શકતો હતો!

“ત્યારે શું તમે બધાંની ઝોરીજ મરજી છે કે મારે એને મારા વારસ તરીકે કબુલ રાખવો!” તેણે હજી શંકા-શીલ પુછ્યું.

“એ તમે પુછીજ કેમ શકોજ, પપા! “જેમ્સે ઘણી સખ્ત લાગણીથી ગુસ્સાની અદાઓએ પુછ્યું, ને હવે લાગ-ણીઓ હાથ ન રહેવાથી તે તરતજ ઘણાં હેત સાથે હોપને બગલગીર થયો, ને તેની ખાંધપર માથું નાંખી ખામોશ રડ્યો, તેનો વડો ભાઈ-ખરો હકદાર રીચમંડ વીજાતો વારસ તે ગરીબ બીચારાએ કેટલું બધું ખમ્યું હતું! તે દીવસોજ ને દયાથી દાઝીજ ગયો.

“ઘણી તમારી ભુલ છે, સર બુલ્લન ” લોડ્ લેસ્ટરે સંપુર્ણ ભલમનસાધથી પાછું કહ્યું. “કોઈપણ બાપ મેળવવાને હરખાય ને મગર થાય એવોજ આજે એક દીકરો છે. તમે બી એટલું તો કબુલ કરશો કે રાતે ડાઇનીંગ રૂમમાં ધરી જઈને એ લોકને આપણે પકડવા ગયા ત્યારે એ આજે બુચ્ચા સાથે કાંઈ સખ્ત હોંબતોજ કરતો હતો. ફક્ત શું તેજ આપણે સાંભળ્યું નહીં ને સાંભળવા જોટલી ધીરજ આપણે એવકુશીથી બતાવી શક્યા નહી. મને માફ કરજો, હું એટલા જોરથી બોલુંજ તે, પણ તમે અથવા મેં આપણી આખી જીંદગીમાં આવી એવકુશીભરી ભુલ બીજી કોઈ કરી નહીં હશે. આવા નીચ જુગાડની સોળતમાં એ છોકરો કેવો ગગડી જતો તેનો ખ્યાલ કરો, ને ખરું ખાનદાની ખમીર આડે આવવાથી ખરેખર એ કેવો ઉધરયોજ તે તપાસો તમે એને પાછો જવા દેજ કેમ શકો! હું તો ધાઈજ જો લેડી

રીચમંડ બધુ સાંભળશે, તો ફક્ત એ નવી નાઉમીદના ગમ-
બળીજ મરી જશે !”

“એમ ! એટલું બધુ !”-અને હવે સર જીવન પહે-
લીજવાર હસ્યો. અને તે જી ખુશ મીઠમીનુંજ હસ્યો. તેણે
હસીને એક ઝટકે મારી હોપને પોતાની ગોદમાં ખેંચી લીધો.
અને ત્યારે તરત પેલા જીજ્ઞ ફાજલ પડેલા કાનસ્ટેબલે પેલા
મીયાં માણસ-મીં દીક બોલટનને સંપૂર્ણ રીતે કબજે કરવા
પોતાના ગોઠ્યાને મદદ કરી, ને તે ખ્યાલ વટીક કરી શકે
તે પેહેલાં તો તેના હાથમાં લોખંડી પેહેરામણીઓ પેહરાવી
દીધામાં આવી !!

“મારા દીકરા, બેટા રેકસ, મારી ગોદમાં દયા,” તે
બાપે અસાધારણ લાગણીથી કહ્યું, ને હોપ-રેકસ-રીચમંડ
વીસાનો વારેસ, એક આખી જલમ છાંદગીના જમાના પછી
ઘણો હેરત થયેલો ને હેરત થતો, પહેલીજ વાર પોતાના
બેરોનેટ બાપની ગોદમાં દયાયો.

તે એક લાંબું આલીંગન હતું-જાણે સર જીવન તેને
મુકવાજ નહીં માંગતો હોય કે રખેને તે પાછો નહાસી જાય !
તે ઘણોક વાર તો બોલી જી નહીં શક્યો-તેનું હૃદયું એટલું
ભરાઈ આવ્યું હતું.

“મારા વહાલાઓ,” તે પછી તેણે તેને ગોદમાં દાખી
રાખી બધાંને કહ્યું, “આએજ મારો પેહલો હકદાર ને ખરો
બેટો છે, ને તે વાત એ આવ્યા પછી તરતજ હું જાણી
શક્યો હતો. મેં એનું મારા ચેહરા સાથનું અજબ જેવું એક
મલતાપણું જોયું ને જોયું મારી ખાત્રી થઈ, ને જ્યારે એને
એક ચોરનો બેટો જાણ્યો ત્યારે પેલા હેરેમંદના વરસોની

વાતપર લેવાયલા કસમ હું પામી ગયો. તેવામાં તો એ બદ-
માશ પોતેજ આંખે તરફ આવેલો હોવાની મને ખાતમી મળી,
એટલે જે પુરાવાઓ સાથે એ મારા વહાલા ફરજંદનો બહે-
રમાં સ્વીકાર કરી શકવા હું તરસનો હતો તે હવે જરૂર પ્રગટ
પડશે એમ બળી મેં ઘણી મુશ્કેલીથી થોડીક. વધતી સખર
અખત્યાર કરી, અને આખંદા આંખે બધું મારી ગણત્રી મુજબ
પાર ઉતર્યું છે. મેં પોલીસને સઘળી ખાતમી આપી, અને
આંખે લુચ્ચાનો પ્રપંચ હું પામી ગયલો હોવાથી આવોજ
બધો તમાસો થવાની મેં ખાત્રી ધરાવી હતી. વળી હાલમાં
મારા એ ગરીબ બેટાને ને બધાને તમેને મેં થોડાક વધતાં
કર્યાં, અને એ કસોટીમાં સઉથી વધતી નમુનેદાર, મારી
ખરેખરી મીઠી ને વહાલી બેટી હીલ્ડા, તુંજ પુરવાર થઈ છે.
નહી કે ખીજઓ નહી. લોડ લેસ્ટર, આંખે મારા દીકરાને
વાસ્તેનો તમારો પલ્લુ ગુસ્સો ને ઉશ્કેરણી હું યાદ કરું છું
ત્યારે એ હકદાર પુ વાર થવા પછીની તમારી એના લાલની
દીલસોજી અને લડત મન અજબ કરે છે, ને તે તમારા
પારટ પર ખરેખર હું ઘણી માનભરી માની લઉં છું. એ
તમારૂં બી ઘણું ચોખ્ખું ન નીબકવંક દીલ બતાવે છે, ને તેજ
કીસમે મારા વહાલા બેટા જેમ્સે પલ્લુ પોતાનાં ઉંચ ખીન-
સ્વાર્થીપણાની મને ઘણી દીલેર પુરવારી આપી છે, પલ્લુ આંખે
ટીણુકાચ તો મારાં મતથી હદજ કીધી છે—” અને વળી
તેણે હીલ્ડાને બતાવી—“એ મારી સાથ જે વખતો વખત
મરઘ ગઈ છે તે જે તમે જેતે તો બધાં છક થતે હમણાં
અહીં રહેવા મેં એને ના કહ્યું ત્યારેજ એણે કેવો જણકે
કીધો! બેટી હીલ્ડા, આવ મારી પાસે !”

પણ હીડડા આવે શાની? જેના ભણામાં તેને ગરીબ લાઘલાજ મુકવીસ બાણી*તે આટલી કાળજી ધરાવતી થઇ હતી. જે છોકરો તેને તેની દેખીતી નીચી પંકતી છતાં આટલી હદ સુધી ગમી ગયો હતો તે આખર કરોડપતી સર જીવનનો એટો ને રીચમંડ વાલાનો વારસ પુરવાર થવાથી તેણીની એ શક અને ગભરાટનો પારજ ન રહ્યો. તે નીચેથી હવે ઉપર જોઇ શકી-તે જે એક વાઘજીની દીલેરીથી તેના તરફ “ખીડ” કરતી પોલીસની પુઠે આ ઓરડામાં ધસી આવી હતી !

હોપે તેના બાણી જોયું-તે હાથમાં ઓશકથી એટલી લાલ થઇ હતી કે તે મનોહરતાના દર્યાવને એની એ હદ વનાતી ખુશસુરતી વચ્ચે જોવુંજ એક મોજ હતી. તેણે હવે વધતા વીશ્વાસ, વધતી ઉમેદ ને સુસ્તકીમ હીમતથીજ તેના બાણી જોયું, ને પછી એકદમ હીમત કરી તે તેની પાસે ધસી ગયો ને તેણે કાઠનીખી રમ વંદી પુછ્યા વગર તેને પોતાની ગોદમાં લીધી, ને તેના કપાલપ વેરવાર વીખરાઇ પડેલાં દીલપસંદ જુલફાં એક હથેલી અજાતથી ઉંચાં કરી તે કપાલ પર એક બોક્કો લીધો.

તેણીએ નીચેજ જોયા કીધું. ઉંચું તો તે જોઇજ ન શકી !

જેમ્સખી ધણોજ સાચાં હેતથી પોતાના વડા બાઇને બગલગીર થયો, ને લેસ્ટરને તેણે ધણા વહાલથી ચાંપીને શેકહેન્ડ કરી-મગર લેસ્ટર, ગરીબ ખીચારો શીકકો નજરે આવ્યો. તેની પાછળથી એ જવાન માટે ઉભરી આવેલી પ્રમાણીક દીલસોજી જરાખી હઠી ગઇ ન હતી, પણ અ મામલો બધો એમ ઉત્તરાઇ જવાને લીધે હવે હીડડા કે જેના

પર અત્યાર તક તે મરવાવાલો હતો તે તેના હાથમાંથી સરી જવાનો તેણે ગમ ને ખેદ થયો, ને તે શીકકો પડ્યો.

પેલાનું—કમળત દીક બોલટનનું—તો એ બધું જોતાં કોહીજ ગયું. તેણે ધાયું શું ને થયું શું! અને બધાં રેક-શને ભેટતાં ને પેટમાં ચાંપતાં હતાં તેથી તેમજ જે ખુલાસા પર ખુલાસા રજુ થયા તેથી તેનું એવું પાડાને પડેયર થઇ ગયું કે જે હાથ છુટા હોતે તો ખીસામાંની રીવોલવરે તે હજીની કોઇ પણ જોખમે હોપને કે સર જુલ્યનને જરૂર આ જરૂર જનથી મારતે! તેણે કીનાના દાંત કચકચાવ્યા; પણ તે તેમજ બધાં જાણતાં હતાં કે હવે તે સધળું નીરર્થક હતું. હવેની તેની સગ્ગ જન્મ દેશનીકાલનીજ થવાની નકડી સંભવતી હતી, એટલે તેના શીહા સુરત રીચમંડ વીલાના સુખની સપાટી પરથી સદાની નાખુદ થનાર હતી, ને તેનાથી હવે ડરવાની કોઇને કશી જરૂર કે શીકર ન હતી, એટલા માટે સર જુલ્યન તરફથી એસારો મળતાં પોલીસ તેને પોતાની મજબુત આથની બગલગીરી વચ્ચે જબરાથી ત્યાંથી ધસડી ગઇ અને આ મહેલના સંબંધની તે દોજખીની શીહા કાર-કીરદી પર ત્યાંથી છેવટનો પરદો ઉતર્યો.

પ્રકરણ ૩૧ સું.

—:૦:—

બધાં સુખી થયાં. સર્વાનાં સુખની સીમાજ ન હતી. હીદડા તો, આપણે આગળ વાંચ્યું તેમ, નીચેથી ઉપર જોઇજ ન શકતી હતી—તે નાજનીન કે જેણે નાદોષ બોલાઇમાં એક

કહેવાતા નાવારીસ મુકલીસના હકની લડતમાં ગોયા પોતાની પાક ધન્યત વટીક વગર મુંઝે અરધી વેગી નાંખી હતી!!

અને એમ છતાં, જે એ મોટાં સુખના સમાચારથી સહિથી વધતું સુખી થવું જોઈએ તે—રેકસ (હોપ)ની માતા લેડી રીચમંડ—તો હજી એ પરમ સુખથી નાવાકેફ પોતાનાં ઝોરડાનાં એકાંતમાં એકલી ઝુરપાય વચ્ચે ઝુરપાજ કરતી હતી, અને તેને એ વધાઈ—નજદીક રપ વરસ તકની કસોટી પર કસામ કસામને એ કુળવાન માખાપનો કુળદીપક ખેટો ધરે પાછો ફરેલો હોવાના સુખી સમાચાર કહેવા જવાનું સર જુલ્યને પોતેજ પોતાને માથે રાખ્યું.

તે એક મુશકીલ કારણ હતું. બાળે વખત જેમ અચ-જુચ સાંભળવામાં આવતાં મોટાં દુખનો માથો સમાચાર જીવલેજી પુરવાર થવા જેવી હદ સુધીના જાલીમ ને કાતીલ થઈ શકે છે, તેમજ વળી સુખના સમાચારનો ઓચીંતો હુમલો પણ તેટલોજ ખાનાખરાખીકર્તા થઈ પડવાનું અનુભવસીધ પુરવાર થઈ ચુકેલું છે, અને તેથી સર જુલ્યન બીહતો બીહતો તે ઝોરડામાંથી પોતાની પ્રીય પરણેતરને મર્દાને ઘણી સંભાળથી એ વાતથી આગાહ કરવા થકી તે ઝોરડામાંથી બાહર પડ્યો.

હવે, તેથી, તેની પુઠે હીલ્ડા બી ત્યાંથી બાહર જતી રેહવાનું કરતી હતી. જેમ્સ અને લોડ્ લેસ્ટર એ અજબ જેવા ને તદન નહી વકી રાખેલા બનાવોનાં સુખથી છક થયેલા ને સંતોષ પામતા વાત કરતા બીજે બારણે બાહર પડ્યા હતા, ને હીલ્ડા સર જુલ્યનની પુઠે, તેની, નહાસવા માંગતી હતી. એક નહી સમજી શકાય એવી લાગણીથી તેની

છાતી હવે ધડકધડક થતી હતી, ને તે કે જે તેને મુફ્ફીસ જાણી અત્યાર તક એક દીલેર શેરણીનાં બળથી તેના લાભમાં લડી હતી તે હવે તેનાં મોંઢ સામું જોવાની વટીક હીંમત કર્યા વના નીચી નજરે ત્યાંથી પોખાર થઇ જવાનું કરતી હતી, કે જ્યારે રેકસે પાછળથી ધસી જઇ પુકાયું, “મીસ રોઝવાર, હીલ્ડા,”—અને બીજી પળે તો તેનો હાથ તે નહાની નાળુક પતલી લચ્ચચતી ને વલ ખાતી કમર આસપાસ વીંટલાયલો હતો !

જ્યારે કે ઢાઢ મારી હીમાયતમાં નહીં હતું,” તે જવાને ખરાં દીલનાં હેત ને જોસથી કહ્યું,” ત્યારે, હીલ્ડા ડારલીંગ, અજબ જેવી અગમખુદીથી તે એક પાસ્થાન શીરેસ્તાની પાક અદાથી મારો બચાવ ને રાહનુમાઇ કરવામાં ઢાઢ બાકી રાખી નહીં, ને એવી નેકીનું હેસાંન અદા કરવાને વાસ્તે મારી પાસે શબ્દોગ્ પુરતા નથી, ડીઅરેસ્ટ.”

“હું એ સુખી છેવટને વાસ્તે ધણુંજ ખરાં દીલથી ખુશી છેઉં, મી. રીચમંડ,” તેણીએ મુશકીલથી સાંભળી શકાય તેમ, જવાબમાં કાંઇખી કહેવુંજ જોઇએ એમ જોઇ ફરજયાત જવાબ કર્યો.

“હું હવે તારે વાસ્તે ‘મી. રીચમંડ’ નથી, હીલ્ડા ડારલીંગ,” રેકસે હસીને કહ્યું “હું આજે મુજબ તારી મીઠી મોહબત ને સાચા પ્યારનાં દાવાદાર તરીકે એકદમ હીમતથી ધસારો લાઉંછ, કેમજે હું જાણુંછ કે તું વહાલી મને આજે મારાં આજનાં મોટાં સુખ પછી કશીજ રીતે નામુરાદ થવા દેનાર નથી. હીલ્ડા, વહાલી હીલ્ડા, તું જાણેછ કે મેં તુંને રકુલના મેળાવડામાં પહેલી જોઇ તે નસીબવાન પલથી આજ

તક અણુહદ ને એક અતી દીલાવર શીદાગીરીથી હું સદા તને ચાહતો ને છુપ્યો પુજતો રહેલો છેઉં ! વહાલી, તે દર-મ્યાનથી આજ તક એ મારાં મોટાં સુખનો સ્વપ્નો કદીખી ખરો આવવાનું માનવા જોગી મેં કશીજ હીંમત કરી કે ઉમીદ ધરાવી ન હતી. આપણા એ વચ્ચેના દરજ્જામાં એવો એહેશ્ત દોજખ જેવો તફાવત ડાળા ધુરકતો ઉભો હતો કે એવી એહુંદી મુરાદ દીલે વસાવાની મારી હેમાકત વાસ્તે હું હમેશ પોતાને લખો કદુવા ચાહતો હતો; પણ પાક ખુદા તેની દયામાં ખાલી નથી, ને તે સીધાંત મારા બાપમાં અજબ જેવી હદ સુધી ખર્ચ આબ્યુંછ તો કેહે મને તું મને કબુલ રાખવા જેવી મેહેરબાન થશે ! તું મને કબુલ થશે !”

“મીઠ રેકસ,” હીદ્દાએ લાગણીઓથી ધુજતા હોઠોથી જેમ તેમ જવાબ કર્યો, “હાલ મને એ વીશે કંઈજ ના ખુજો હાલ તો મને જવા દેઓ. હાલ તો તમારે તમારાં મેહેરબાન માતાની ગોદમાં દબાવાનોજ ખ્યાલ કરવો સજ્જવાર છે”— અને એ ઉતાવલા ને ઉડાવનારા જવાબ સાથે તેની અરધી ગોદમાં ફસેલી તે માહબુબ જોરથી છુટકારો મેળવી ત્યાંથી નહાસવાનું કરતી હતી, પણ રેકસે તેના બંને હાથો મજબુત પકડી લઈ તેને પાછી રોકી.

“ફકત એકજ પલ હીદ્દા,” તેણે મીનતગરીથી માગી લીધું. “મને એટલું તો હીંમત આપવા ને સધ્યારો મેલવવા કહેવાની દયા કર કે તું કાંઈને આએ આગમચ તહારં દીલ આપી કે પ્રોમીસ થઈ ચુકી નથી !”

“ખચ્ચીતજ નહીં,” હીદ્દાએ પ્રમાણીકપણાંના જોશથી કહ્યું, અને રોખસારો ઓશકથી હદ વીનાના ગુલાબ્યા બનેલાં

લઘને તે મધુરી, જોરથી તે બંને હાથે છટકાવી, એક બીહી-
ધેલી હરણીની અદા સાથે ત્યાંથી એકદમ નહાડી !

જેક-હોપ-(અને હજી વધારે ખરી રીતે જોણ્યે તો)
રેકસ એકલો પડ્યો. તેણે હવે શું કરવું ને કેમ આગળ કામ
લેવું તેનાં ગંભીર વમાસણમાં તે એકાદ પણ ત્યાંજ એકલો
ઉભો, પણ તે એકલો પડેજ શાનો ! બીજીજ પણે તો બાબુ-
માની ચાલમાંથી ઉતાવળે તે તરફ દોડી આવનાં કાંઈ પુલ
જેવાં નરમ ને નાજુક પગલાં સંભળાયાં, ને રેકસ ખ્યાલ
વટીક કરી શકે તે આગમ્ય તો તેની ચાહતી માદરની મોહ-
ગતવંતી મજબુત ગોદમાં તે જોડો, પચાસ વરસના એક
આફત જેવા જુલમી અંતર ને વીયોગ પછી પાછો બગલ-
ગીર થઈ પડ્યો.

તે ધસીને આવી. તે ધસીને આવી ને તેનાં ગલાં આસ
પાસ પોતાના હાથ નાંખી તેના હોઠ અને ગાલ અને ગરદન
ચુંબીઓથી તે માતાએ ભરી નાંખ્યાં. તેને મન તો તે હજી
જાણે એક દુધમલ બાળકજ હતો-તે પહેલું દુધમલ બાળક
કે જે ચોરાઈ જતાં સુધી તેની જાતીનું દુધ પી ઉછર્યો હતો,
ને જે પેદલ્લાં બચ્યાં તરીકે તેને છેક અસાધારણ હદ સુધી
સદા પ્રિય હતો. તે લાડકો તેનો ધણોજ માનીતો હતો. ને
તેને વારતેની બધી હપીકત પોતાના આવંદ મારફતે જાણતા
સાથે જે હંતનો જુરસો તે ચાહતી માવીતરનાં પાક તનબદ-
નમાં ઉભરી આવ્યો હતો તેનું બ્યાન કરવુંજ બેગ છે.

“મારા દીકરા, મારાં બચ્યાં,” તે આંસુઓ વચ્ચેથી
પટપટી, “મારી તો ખાત્રીજ હતી કે મારાં મરવા આગમ્ય
હું તુંને પાછી મલશ ને જોવશ ને પેટમાં ચાંપશ. વળી મેં

તો તું ને જોયો ને જોયેજ ઓળખ્યો હતો કેમકે તારામાં તારા બાળનીજ બધી સુરત છપાયેલી છે. ઓ ખુદા, મારા ખુદા-તેં શું શું સંકટો વેઠ્યાં ને કેવાં દલદરો વચ્ચેથી તારો રસ્તો કાઢી કાઢીને તું કેમ ને કેવી જોહમતે નેકાને રસ્તે ઉતર્યો !”

સુર જીવ્યન તે મા બેટાનો એ ભેટો મોજથી જોતો થોડેક દુર ઉભો હતો તે હવે આગળ આવ્યો.

“વહાલી, હવે એ દુખી ગેઇ ગુજરીનો ગમ કરવાનો નથી,” તેણે કહ્યું, “તે બની નહીં હોય તેમ હવે તો આપણને તે ભુલી જવાની છે.”

“વહાલાં માતા, વહાલાં પીતા,” રેકસે પાછો ને પાછો તેમને બગલગીર થતાં ઘણાં હેતથી કહ્યું, “તમે મારા જેવા એક હીણનસીબ બેટાને ખાતર કેટલું બધું ખમ્યું હોશે !”

“હવે તો હું એને મારી આંખ આગળથી જરા ખસવા દેવાની નથી,” તે માતાએ મોહ્યતથી કહ્યું, ને પોતાનાં આંસુઓ વચ્ચેથી તે ઘણા મનોહર મીઠાસ સાથે તેના સામું જોઇ રહેતાં પાછી હસી.

—:૦:—

પ્રકરણ ૩૨ સું.

—:૦:—

સુખી સેવટ.

તે આખો દહાડો સુખ, મોજ અને આનંદને હતો. રીચમંડ વીલાનો નામાંકીત મહેલ આજના જોટલો આનંદી આજ તક કદી કોઇને લાગ્યો હતો નહીં. અધાં મોંઢ હસ્તાં સુખી ને સંતોષી દેખાતાં હતાં. રેકસ પોતાના માયાળુ માવ-

તરોની બાંહેધરી હેઠળ બધાંને મળ્યો હતો. ને નોકર નફરોએ વટીક પોતાના એ નવા નહાના શેઠના અદ્ભુત મોટાં માન ને મોટાં સુખ સાથે મંજુર કર્યો હતો. રેકસ પાછો ને પાછો બધાં પોતાના ભાઈ બહેનોને મળ્યો હતો, ને તે બધાં તેના પર હેતથી ઓઢધ પંથરાધજ જતાં હતાં.

અને તે રાત્રે પહેલીજવાર રીચમંડ વીલાના મેહેલના વારસ તરીકે તેણે જમવાની ટેવલ પર પોતાના એરોનેટ આપની લગોલગ જગ્યા લીધી, ને કરીબી અદેખાઈ કે ફરીયાદના એકબી સણસારા વગર લલા જેમ્સે હડી જઈ પોતાના વડા હકદાર ભાઈને તેણે પોતે જે અત્યાર તક હક લોગવ્યો હતો તે ખરાં દીલનાં સુખ સાથે સપુરદ કરી દીધો.

“તારા હકો છીણવી લેવા વાસ્તે હું કેટલો દીલગીર છઉં, જેમ્સ,” તે બંને ભાઈઓ જમવા પંખીથી અગાસી પર ચંદની ધોરતા જરા એકલા પડ્યા ત્યારે. રેકસે ખરાં દીલની લાગણીથી કહ્યું.

“ત્હારી ઘણી ભુલ છે, વહાલા ભાઈ,” જેમ્સે સમજાવ્યું. “માયજીએ વરસો તક ત્હારે વાસ્તે ગમ કીધોજ તે જો તું તેના ખરાં પ્રમાણમાં જાને જો જાણતે તો એમ તું બોલતેજ નહીં. તું માનવાનો નથી, રેકસ, પણ માએજ તારા પાછા ફરવા બાબે કંઈ એટલી હદ સુધીના ખાત્રીપુવંક હતાં કે જાણે મનેથી તેવણ તેજ અનુમાનમાં ધસડી ગયાં હતાં, ને તેથી મોડે વહેલે આવા કોઈ નસીબવાન સંજોગ માટે હુંબી વધતો ઓછો તપચારજ થઈ રહેલો હતો! મને તમે એક ઓછી બુધ્ધીનો અદેખો કે હલકત માનોજ, ભાઈ?”

“અચ્ચીત નહીં,” રેકસ તે નહાના ખીરાદરને પાછો

પેટમાં ચાંપતાં પટપટયો. ટુંકમાં, એ રીતે રેકસને પોતાની આગેવાન જગ્યામાં અસીકું કે અસાધારણ જરાખી લાગ્યું નહીં, ને બધું સરજીત કુદરતી હોય તેમજ મામલો બધ-એસતી રવેસે પાછો તે મેહેલમાં ફેરવાઇને ગોઠવાઇ ગયો.

રેકસે પોતાની જીંદગીની તમામ વીતક વાત વીસ્તારીને તે વહાલા માતપીતાને કહી હતી, ને તેઓએ આંસુ અને વખાણ વચ્ચેજ સાંભળી હતી, ઇંત્રેજમાં કહેવું છે કે વખત બધાંની કસોટી કરે છે, અને માઠા વખતમાં મનનું સમતોલ-પણું સાચવીને શુદ્ધતા સાથે પોતે જીંદગી ગુજારેલી હોવાનું જે પાછળ ફરી જોઇ શકે તેઓએ કસોટીમાં ખરાં આવેલાંજ કહેવાવાં ઘટે; ને તેવો હાલ રેકસનો હતો.

હીદા સુલાઇ ન હતી, તેણીએ ઘર જતી રેહવા ઘણી જીદ કરી હતી, પણ સર અને લેડી જીવ્યને તે વાત મંજૂર કરી નહીં. રેકસની તેવીસમી વર્ષગાંઠ તે માતાએ યાદ કયું કે આઠ દીવસમાંજ એ પછી પડનાર હતી, ને એ દીવસ, તેથી બીડી દીંગસ સાથે પાલવાનું મેહેલમાં એક મતે નકકી થયું હતું.

તે દીવસે સર અને લેડી જીવ્યને એક મોટું ડીનર ને ડાન્સ આપવાનાં નોતરાં બાહેર પાડ્યાં હતાં. ને તે દીવસ સુધી હીદાને પાછી પોતાનાં પ્રાઇ પ્યારની ઉમેદવારીની વાતથી નહીં જાંછેરવાનો જવાન રેકસે કાંઇ અજબ જેવી અગમચેતી વચ્ચે દાનાઇથી ઠરાવ કર્યો હતો.

અને તે દીવસ ઉગ્યો. આખી ખલકત તે દહાડે ખુશ-નુદ બનેલી નજરે આવતી હતી. સર જીવ્યને તે દીવસે પોતાની બહોળી જગીરના તમામ ગરીબ લોકોને પણ એક

મોટા પાયાપર જ્યાંકત આપી, અને મુખારક-પાદી ને બેટ સોગાદનો ભલા રેકસ ઉપર તે દહાડે એક એક જાણે વર-સાદજ તુટી પડ્યો.

મીં બ્લેક પણ આવ્યો હતો, તેને સ્વર ને લેડી બુદ્ધને ઘણી બોહસથી પોતાને ત્યાં એ મુખારક દીવસની ખુશ-બખ્તીમાં મેહમાન નોતર્યો હતો, અને કહેવાની જરૂર છે કે રેકસ પણ એ ધજનની ઉલટમાં ખરા દીલનાં જોસ સાથે શામીત્ર થયો હતો ?

તેઓ કોઇ ભુલીજ જઇ નહીં શક્યાં કે રેકસને સવલી રાહે ઉતારનાર નેકબખ્ત આસામી એ ભલો શીક્ષક હતો. ભલાંઓ ભલાઇમાંજ સુખ માને છે, ને તે કીસમના ખરાં ભલાં જે થોડાક આદમીઓ થઇ શકે છે તે માંહેલો આ મીં બ્લેક એક હતો.

તેનો પોતાનો હર્ષ પણ તેના તનબદનમાં માયો સમાયો જતો ન હતો. જેની તેણે રાહનુમાઇ કરી અને જેને તેણે નેકીને રસ્તે પ્રેર્યો તે જશવંત કારજમાં તેને સારું લગાડનાર આવો એક કુલીન સપુત હતો એ તેને પોતાને માટે કોઇ રવેસે સુખનું કમ સાંધણુ થયું નહી, અને તેથી એવું એક ખર્ચ ભણું કામ કરી શકવાનો તેનો પોતાનો સંતોશ તેનાં પરમ સુખથી ખાલી ન હતો.

અને તે સહાંજે પરોણાઓ આવ્યા પહેલાં તે માતાએ રેકસને પોતાની કને બોલાવ્યો

“દીકરા માહરા,” તે માતાએ કહ્યું, “બધાંએ તને કંઇ નહી ને કંઇ તહારી આજની સાલગરેહની મુખારક-પાદીમાં બેટો આપી, ને મેં તો કંઇજ નથી આપ્યું ?”

“એમ કેમ કહેણ, મમાડીઅર ?” રેકસે ઘણા હેત

સાથ જવાળ કર્યો. “તમારી બેટની મને કમીજ શું છે? હું પગથી માથા તુલક તમે માયાળુ માવતરનાં—”

પણ તે હેતવંતી માતાએ તે વહાલાં ફરજંદને પુરો બોલવા દીધો નહીં.

“મેં તહારે વારતે આજની તહારી શુભ સાલગરેહની ખુશાલીમાં જવેદન તકનાં સુખની એક નાદર બેટ તખ્યાર કાધીજ, મારા દીકરા,” તે માતાએ ઉતાવળથી પાછું કહ્યું. “તે પાસેના ઓરડામાં છે. તું જ ને તે તહારે સ્વાધીન લે.”

“પણ માતા—”

“માએખાપ જે હેતથી આપે તે જમ્યાઓએ તો મુંગે મોંહડે લેવુંજ જોઈએની?” તે માતાએ હસીને કહ્યું, “ને આએ તો વળી તને ઘણીજ ગમતી બેટ છે!—જ—” અને રેકસ ઓશકાઈને તે જે કાંઈ હોય તે લેવા બહાર ઉભો ઉભો કાંઈ જાસ્તી વાંધો હજી કરે તે આગમચ તેણીએ તેને હડસેલો મારીને પાસેના ઓરડામાં મોકલી દીધો.

અને ત્યાં તેણે શું જોયું! એક સોફાપર વાંચતી અલે-ટાયલી હીલ્ડા, બીલકુલ ગુલાબી રૂખશારો સાથે, ચમકી ઉડી. શું એજ ત્યારે તેની માતાએ તેને આપવા કાઢેલી સઉથી નાદર, સઉથી દીલકસ, સઉથી વધતી માનીતી બેટ હતી!

તેજ હતી. સર જીલ્લન અને લેડી રીચમંડે પોતાના દીકરાનાં પાક હેતની એ સર્વોપરી લાગણીની છુપી તપાસ કરી લીધી હતી, અને પછી હીલ્ડાનાં માનવંત માતપીતા જોડે મત કરીને તેઓએ એ વેશવાળ નક્કી કર્યું હતું. તે પછીજ તેઓએ હીલ્ડાને પોતાની એ મરજથી માહિત કરી હતી, અને હીલ્ડાનાં માતપીતા પણ આજ રાતના ડીનર માટે અત્રે ખાસ આવવા ત્રેનમાં સ્વાર થઈને નીકળી ચુક્યાં હતાં.

અને એ બધા ખુલાસા વહાલી હાલના પ્રિયકર હોઠો-
થીજ સાંભળી પ્યારધેલો રેકસ હૃષધેલો થયો. અરે, જે હાથ
પોતાના હાથમાં પકડવા જેટલી બી જે જવાંન હીંમત કરી
શકતો ન હતો તે હાથનો ને તે હાથની સ્વરૂપવાન માલીકનો
તે પોતે એક સદા સુધીને માટે મુખત્યાર માલીક થવા પામતો
હતો એ શું પાક ખુદાની કાંઈ તેના પ્રત્યે કમ નવાજીશ
લેખાય ! તે ગરીબ મોહતાજ મુફ્તીસ જેક બોલટન હોપ
તરીકે શીખી કેળવાઈને માનમાં આવ્યો, અને હવે રેકસ
તરીકે રીચમંડ વીલાના વીશાલ મેહેલ ને બોહળી જાગીરાનો
વારસ પુરવાર થવા ઉપરાંત બવિશનો એક બેરોનેટ કેહેવાવા
સાથે વળી હીલ્ડા જેવી એક તનોમન મધુરીનો બવિશનો
ભરથાર થવાને પણ ભાગ્યશાલી થયો એ શું તે બક્ષીસના
ખાવીંદની કોઈ કમ કરમબક્ષેશ હતી !

હવે વધારામાં કહેવાનું કશું રહ્યું નથી. તેજ રાતના
દમામદાર મેળાવડા સામે સર ને લેડી રીચમંડે પોતાના
દીકરા ને વહુને તે માન પામેલી મીજલસમાં રજુ કર્યાં, ને-
શુ નહાનાં કે મોટાં સર્વ કોઈએ ખુલ્લા હાથેના હેતવંતા
આવકારથી રૂડી વધામણી વધાવી લીધી, સહ રાજી થયાં-
અને ઇનસાફને વાસ્તે કેહવું ઘટે કે રેકસનો એકવારનો હરીફ
અને દુશ્મન લેસ્ટર પોતે પણ તેમાં ઉમેદ થયેલો હતો પણ
નારાજ નહીંજ. તેમી તેની મુઆરક્યાદીમાં તે દીક્રકસ જોડાં
તરફ આયંદા મોકલાં મને હેતવંતોજ પુરવાર થયો, અને તે
રાતનો મેળાવડો બેવડી ને ચોવડી ખુશાલીની ભારી ખુશી
ખુરમી ને ખુશખબતીની વચ્ચેજ છેક મોડી રાતે વીસજન થયો.

(સમાપ્ત.)

